

**UCHWAŁA NR XXI/155/2013
RADY GMINY SOKOŁY**

z dnia 25 czerwca 2013 r.

w sprawie przyjęcia Strategii rozwoju turystyki Gminy Sokóły na lata 2013-2020

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię rozwoju turystyki Gminy Sokóły na lata 2013-2020, która stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Hanna Maria Kurzyna

Sokoły na Podlasiu

Strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokółka na lata 2013-2020

Sokoły 2013

Autorki opracowania: Urszula Glińska i Danuta Szpilko

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach osi 4
LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata
2007-2013 – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

© Copyright by Gmina Sokoły
Sokoły 2013

ISBN 978-83-937485-0-1

Kompozycja i skład:
Andrzej Poskrobko

Wydanie:
Agencja Wydawnicza EkoPress
601 311 838, ekopress@ekopress.pl

Nakład:
500 egz.

Spis treści

Wstęp	5
1. Metodyka przygotowania strategii	7
1.1. Cele opracowania	7
1.2. Zakres opracowania	7
1.3. Obszar opracowania	9
1.4. Zgodność opracowania z zapisami innych dokumentów strategicznych	10
1.5. Operacjonalizacja procesu opracowania strategii	10
1.6. Źródła danych wykorzystane przy opracowaniu strategii	12
2. Ogólna charakterystyka Gminy Sokoły	14
3. Analiza potencjału turystycznego Gminy Sokoły	19
3.1. Walory przyrodnicze	19
3.2. Rys historyczny	24
3.3. Walory antropogeniczne	29
3.4. Imprezy i wydarzenia	34
4. Stan zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły	39
4.1. Baza noclegowa	41
4.2. Baza gastronomiczna	44
4.3. Baza komunikacyjna	45
4.4. Baza informacyjna	47
4.5. Baza towarzysząca	49
5. Stan rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach mieszkańców	51
5.1. Cel, metody i narzędzia badawcze	51
5.2. Charakterystyka respondentów	51
5.3. Ocena Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców	55
5.4. Ocena przygotowania turystycznego Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców	58
5.5. Ocena potencjału turystycznego Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców	62
5.6. Ocena perspektyw rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach jej mieszkańców	67
6. Stan rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach turystów i odwiedzających	73
6.1. Cel, metody i narzędzia badawcze	73
6.2. Charakterystyka respondentów	73
6.3. Preferencje turystyczne respondentów	78
6.4. Preferencje turystów i odwiedzających w zakresie spędzania czasu wolnego na terenie Gminy Sokoły	80
6.5. Ocena zagospodarowania i obsługi turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach turystów i odwiedzających	92
6.6. Wizyty turystyczne na terenie Gminy Sokoły w opiniach turystów i odwiedzających	97

7. Stan rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach interesariuszy z branży turystycznej	99
7.1. Cel, metody i narzędzia badawcze	99
7.2. Ocena potencjału turystycznego Gminy Sokoły w opiniach przedstawicieli lokalnej branży turystycznej	100
7.3. Ocena zagospodarowania i obsługi turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach przedstawicieli lokalnej branży turystycznej	105
7.4. Ocena potencjału rozwojowego turystyki w Gminie Sokoły w opiniach lokalnych interesariuszy branży turystycznej	109
8. Analiza SWOT	112
8.1. Analiza silnych i słabych stron rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	113
8.2. Analiza szans i zagrożeń rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	115
9. Wizja strategiczna rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	117
10. Misja strategiczna rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	118
11. Cele strategiczne rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	119
12. Karta strategiczna rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	121
13. Segmentacja rynku docelowego Gminy Sokoły	132
13.1. Ocena atrakcyjności segmentów	137
13.2. Grupy docelowe dla produktów turystycznych Gminy Sokoły	139
14. Wdrożenie i monitoring realizacji Strategii	142
Zakończenie	144
Literatura	147
Spis rysunków, fotografii i tabel	149

Wstęp

Współcześnie rozumiany rozwój, silnie podkreślający wzrost, postęp, innowacyjność, nie może być utożsamiany z klasycznie pojmowaną modernizacją przemysłową, czy też technologiczną. Jest to niemożliwe zwłaszcza na terenach, które przemysłu są pozbawione. Czy w związku z tym nie mogą liczyć na dostatek? Nic bardziej mylnego. Dzisiaj innowacyjność oznacza także modernizację o charakterze procesowym (miękkim), ukazującą unikatowość danego podmiotu. W tak rozumianą przemianę, wywołującą realne skutki ekonomiczne, wpisuje się turystyka. Obszary, które posiadają unikatowe walory naturalne – przyrodnicze, geofizyczne, a także antropogeniczne – dobrze zachowane dziedzictwo materialne dawnych lat, oraz wyrażają wolę do ich kultywowania, dokładają wszelkich starań, by tę oryginalność zatrzymać, a także pokazać innym. Podobne działania podjęła Gmina Sokoły, która w 2012 roku postanowiła opracować dokument pt. *Sokoły na Podlasiu – Strategia rozwoju turystyki na lata 2013-2020*. Dostrzegając potencjał zatrzymany w historii, a także w przyrodzie regionu i uobecniiony w różnorodnych materialnych obiektach (zabytkach architektonicznych, pomnikach przyrody, gatunkach chronionych), postanowiła przekształcić go w wyróżnik Gminy. Widząc także zaangażowanie i przedsiębiorczość mieszkańców, turystykę chce uczynić jeszcze jedną gałęzią wyzwalającą wzrost obszaru i podnoszącą jakość życia lokalnej społeczności.

Projektując rozwój określonej jednostki, obecnie przestrzega się także słusznych zasad, by podejmowane decyzje nie stały w opozycji do potrzeb i postaw lokalnej społeczności, której planowany rozwój ma dotyczyć. Stąd też widoczny jest tak duży nacisk na przeprowadzanie konsultacji społecznych lub też projektowanie zmian przy uwzględnieniu planowania partycypacyjnego. Dokłada się więc wszelkich starań, by dokumenty i sam proces modernizacyjny były jak najbliżej życia społecznego, odzwierciedlały faktyczny stan określonego zjawiska oraz projektowały realistyczne cele, których osiągnięcie jest możliwe; tylko wtedy mogą być rzeczywiście wykorzystane w praktyce społecznej i w efekcie przynieść spodziewane rezultaty.

Biorąc pod uwagę powyższe, dołożono wszelkich starań, aby *Sokoły na Podlasiu – Strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020* spełniała owe warunki. Przedstawia ona możliwie pełny obraz rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na kolejne 8 lat. Zawiera diagnozę obecnego stanu przedsięwzięć i inicjatyw turystycznych podejmowanych w Gminie, opracowaną na podstawie audytu turystycznego oraz szerokich badań społecznych. Podmiotami opiniującymi, a także beneficjentami

projektowanych zmian jest społeczność lokalna: bezpośrednio związani z turystyką przedsiębiorcy turystyczni, a także w sposób pośredni zorientowani na tę formę działalności – mieszkańcy obszaru, jak również turyści i inne osoby odwiedzające obszar. Dokument pokazuje więc w jakim momencie rozwoju turystyki Gmina Sokoły znajduje się w chwili obecnej, ukazuje także projekty na przyszłość. Opracowane w *Strategii...* działania są realistyczne i wykonalne, w naszym przekonaniu umożliwiają osiągnięcie spodziewanego wzrostu.

Jesteśmy jednak ciekawi Państwa opinii na ten temat. W tym celu, prosimy o kontakt: ugsokoly@poczta.onet.pl.

Niech rozwój Gminy stanie się naszym wspólnym dziełem.

Wykonawcy

Rozdział 1

Metodyka przygotowania strategii

1.1. Cele opracowania

Celami bezpośrednimi opracowania pt. *Sokoły na Podlasiu – Strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020* są:

- poprawa zagospodarowania turystycznego obszaru;
- opracowanie i wdrożenie nowych produktów turystycznych przy jednoczesnej ochronie najcenniejszych zasobów przyrodniczych i kulturowych Gminy;
- zaktywizowanie branży turystycznej do podejmowania wspólnych działań;
- tworzenie warunków dla wspólnych działań podejmowanych przez różnorodnych interesariuszy (lokalną społeczność, samorząd, przedstawicieli lokalnej gospodarki) w zakresie promocji turystyki;
- rozwój nowych inicjatyw przedsiębiorczości turystycznej.

Ponadto koncepcja przyczyni się do realizacji celów pośrednich, tj.:

- podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Gminy;
- zwiększenie liczby postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców;
- powiększenie rynku pracy w turystyce i branżach okołoturystycznych;
- wypromowanie obszaru Gminy na rynku;
- zwiększenie ruchu turystycznego w regionie.

1.2. Zakres opracowania

Sokoły na Podlasiu – Strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020 zawiera wszystkie niezbędne elementy, typowe dla tego typu opracowań. Zakres prezentowanego dokumentu obejmuje:

- ogólną charakterystykę obszaru;
- inwentaryzację potencjału turystycznego;
- inwentaryzację i ocenę bazy turystycznej obszaru;
- wskazanie wizji, misji i celów strategicznych;
- analizę i określenie grup docelowych;
- wytyczne w zakresie wdrożenia i monitoringu.

Należy przy tym wskazać wyjątkową wartość opracowania, co jest dość rzadkie w tego typu pracach, w *Strategii rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020* zawarta została analiza wyników badań przeprowadzonych na szeroką skalę wśród mieszkańców, podmiotów branży turystycznej oraz turystów i odwiedzających Gminę Sokoły.

Dokument ponadto podlegał systematycznym konsultacjom na forum Urzędu Gminy. Każdy etap prac i poszczególne fazy realizacji *Strategii...* były przedstawiane interesariuszom (rys. 1.2).

Wskazane działania pozwoliły na zaangażowanie szerokiego grona interesariuszy rozwoju turystyki w proces tworzenia *Strategii...* już w pierwszych jej etapach. Taka inicjatywa odpowiada najnowocześniejszym metodom kreowania rozwoju obszaru, a mianowicie tworzeniu strategicznych dokumentów polityki rozwojowej przy szerokim współdziałaniu społeczeństwa – promowanym przez Unię Europejską w postaci konsultacji społecznych. Należy przy tym dodać, iż proces partycypacji społecznej został uaktywniony na wstępnych etapach opracowywania dokumentu – nie zaś (co jest, niestety, częstszą praktyką) tuż po opracowaniu dokumentu. W tej sytuacji, w dalszej perspektywie pozwoli to na wsparcie procesu planowania strategicznego merytorycznym zaangażowaniem jego uczestników i umożliwi wspólne kształtowanie społecznej wizji przyszłości rozwoju turystyki poprzez zainteresowane strony; nie bez znaczenia jest wzmocnione realne poczucie potrzeby wdrażania wspólnie wypracowywanych rozwiązań.

Niniejsza *Strategia...* jest dokumentem otwartym, istnieje więc możliwość jej aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że mogą być do niej dołączane nowe działania, modyfikowanie już istniejące oraz może zmieniać się kolejność ich realizacji.

1.3. Obszar opracowania

Obszar opracowania obejmuje Gminę Sokoły położoną w powiecie wysokomazowieckim w województwie podlaskim (rys. 1.1).

Rys. 1.1. Gmina Sokoły na tle powiatu wysokomazowieckiego

Źródło: www.gminy.pl

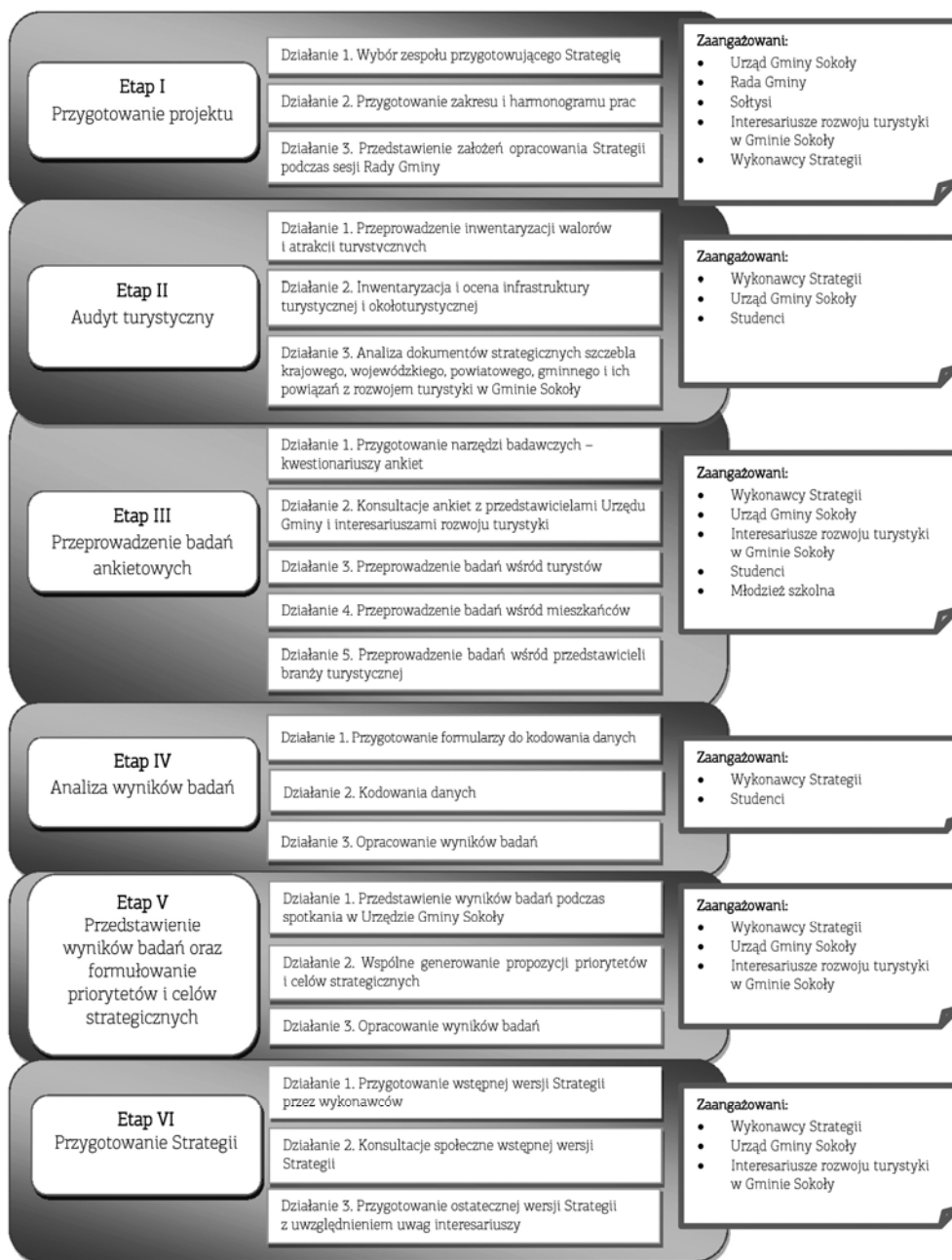
1.4. Zgodność opracowania z zapisami innych dokumentów strategicznych

Wnikliwa analiza dokumentów strategicznych szczebla krajowego, wojewódzkiego, powiatowego oraz gminnego, zawierających zapisy odnoszące się do rozwoju turystyki na danym obszarze pozwala stwierdzić, iż są one zgodne i komplementarne względem siebie. Opracowana *Strategia...* koresponduje z zapisami następujących dokumentów strategicznych:

- *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Sokoły na lata 2007-2013;*
- *Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia N.A.R.E.W. – Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi;*
- *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokoły;*
- *Strategia Rozwoju Powiatu Wysokomazowieckiego 2002-2015;*
- *Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Wysokomazowieckiego na lata 2007-2013;*
- *Program rozwoju turystyki i zagospodarowania turystycznego województwa podlaskiego w latach 2010-2015;*
- *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku;*
- *Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku.*

1.5. Operacjonalizacja procesu opracowania strategii

Strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020 została opracowana metodą partycypacyjno-ekspercką, z wykorzystaniem elementów nowatorskiej metodyki foresight – szeroko stosowanej na świecie przy tworzeniu strategii rozwoju różnorodnych podmiotów (branż, instytucji, technologii czy gałęzi gospodarki). Duża część prac wykonana została z udziałem lokalnej społeczności, w szczególności młodzieży szkolnej i studentów, jak również przy dużym zaangażowaniu przedstawicieli władz samorządowych, instytucji społecznych i przedstawicieli branży turystycznej z obszaru Gminy Sokoły. Zasadnicze prace zostały poczynione przez wykonawców opracowania *Strategii...*. Szczegółowy zakres prac wraz ze wskazaniem osób i podmiotów zaangażowanych w proces, przedstawiony został na rysunku 1.2.

Rys. 1.2. Operacjonalizacja procesu przygotowania Strategii

1.6. Źródła danych wykorzystane przy opracowaniu strategii

Podczas opracowywania *Strategii...* wykorzystano następujące źródła danych:

Pierwotne:

- wizja lokalna połączona z metodą ekspercką;
- materiały wypracowane podczas konsultacji;
- wyniki badań ankietowych wśród mieszkańców Gminy Sokoły (okres ankietowania: sierpień-wrzesień 2012 r.);
- wyniki badań ankietowych wśród turystów i odwiedzających Gminę Sokoły (okres ankietowania: lipiec-wrzesień 2012 r.);
- wyniki badań ankietowych wśród przedstawicieli branży turystycznej Gminy Sokoły (okres ankietowania: lipiec-wrzesień 2012 r.);
- wywiady pogłębione z interesariuszami rozwoju turystyki w Gminie Sokoły;
- własne obserwacje prowadzone w latach 2012-2013.

Wtórne:

- Dokumenty strategiczne:
 - *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Sokoły na lata 2007-2013*;
 - *Plan Odnowy Miejscowości Sokoły na lata 2009-2015*;
 - *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sokoły na lata 2010-2014* (aktualizacja);
 - *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokoły*;
 - *Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia N.A.R.E.W. – Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi*;
 - *Strategia Rozwoju Powiatu Wysokomazowieckiego 2002-2015*;
 - *Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Wysokomazowieckiego na lata 2007-2013*;
 - *Program rozwoju turystyki i zagospodarowania turystycznego województwa podlaskiego w latach 2010-2015*;
 - *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku*;
 - *Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku*;
 - materiały udostępnione przez Urząd Gminy Sokoły.
- Wydawnictwa zwarte:
 - książki i artykuły w czasopismach naukowych;
 - przewodniki i foldery turystyczne;
 - publikacje i opracowania historyczne.

- Strony internetowe:
 - www.gminy.pl
 - <http://gimsok.republika.pl>
 - www.sokoly.pl
 - www.ugsokoly.bip.podlaskie.pl
 - www.stowarzyszenienarew.org.pl
 - www.npn.pl
 - www.zielonewrota.pl

Rozdział 2

Ogólna charakterystyka Gminy Sokoły

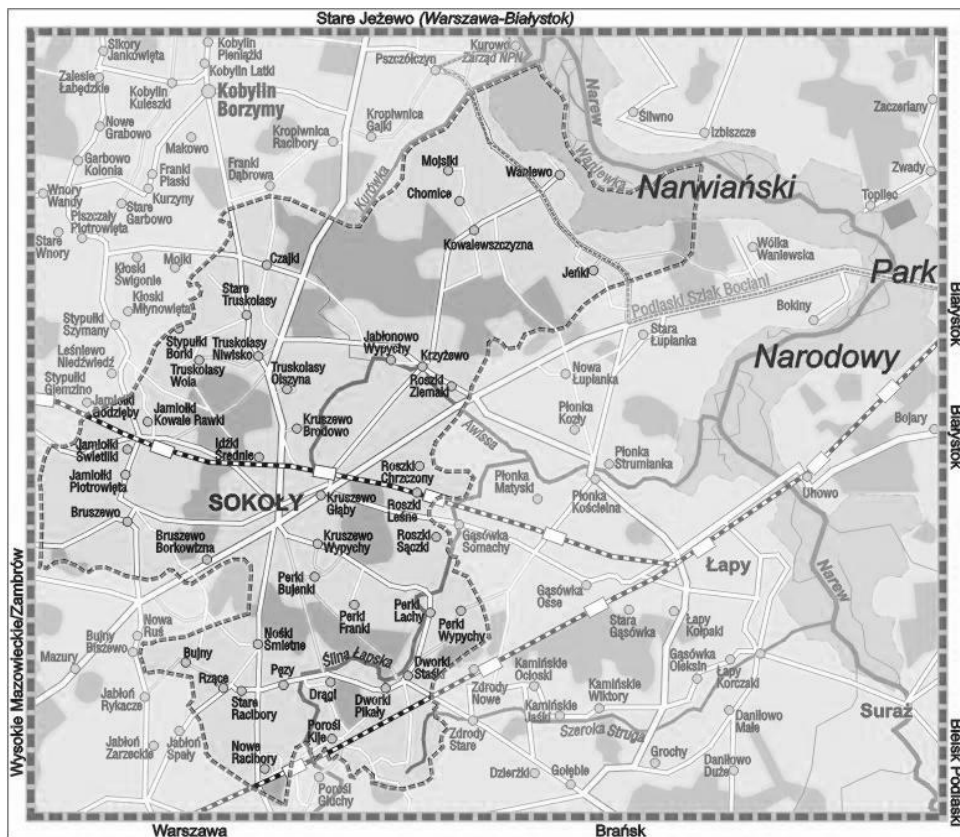
Gmina Sokoły położona jest w północno-wschodniej Polsce, w centralnej części województwa podlaskiego, w granicach mezoregionu Wysoczyzny Wysokomazowieckiej, a także częściowo w granicach Doliny Górnej Narwi. Zajmuje obszar 1557 ha, a jej sieć osadnicza składa się z 49 sołectw. Jest jedną z dziewięciu gmin tworzących powiat wysokomazowiecki. Sąsiaduje z następującymi gminami: z kierunku północno-wschodniego: z gminą Choroszcz, z kierunku wschodniego: z gminą Łapy, z kierunku południowego: z gminami Poświętne i Nowe Piekuty, z kierunku zachodniego: z gminami Wysokie Mazowieckie i Kulesze Kościelne, zaś z kierunku północno-zachodniego: z gminą Kobylin Borzymy¹.

W roku 2011² liczba ludności Gminy Sokoły wynosiła 5956 osób, co stanowiło 0,5% ludności całego województwa podlaskiego, a także 10% powiatu wysokomazowieckiego. Siedzibą Urzędu Gminy jest miejscowość Sokoły, niegdyś miasto, obecnie duża wieś, która utrzymuje charakter miasteczka rolniczo-przemysłowego.

Oprócz dominującego w Gminie Sokoły sektora rolniczego, jej mieszkańcy znajdują zatrudnienie w oświacie, administracji samorządowej, handlu i usługach. Do wiodących zakładów produkcyjnych i usługowych należą: Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”, Spółdzielnia Kółek Rolniczych, Bank Spółdzielczy, Stacja Doświadczalna Oceny Odmian w Krzyżewie oraz Niepubliczny Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy „Podlasie” w Dworakach-Staśkach. Na terenie Gminy funkcjonują trzy Szkoły Podstawowe, Zespół Szkół w Sokołach (obejmujący punkt przedszkolny, szkołę podstawową i gimnazjum) oraz Zespół Szkół Rolniczych w Krzyżewie.

¹ Por. *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokoły*, t. 1, Łomża 2001, s. 7.

² Dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, Ludność w gminach według stanu w dniu 31.12.2011 r. Bilans opracowany w oparciu o wyniki NSP 2011. Tryb dostępu: www.stat.gov.pl/gus/5840_13211_PLK_HTML.htm; stan na dzień: 20.02.2013.

Rys. 2.1. Obszar Gminy Sokoły

Źródło: <http://gimsok.republika.pl/sztandar.htm>, stan na dzień 12.04.2013.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w Gminie Sokoły kompleksową opieką objęte są osoby niepełnosprawne. Od 2006 roku w Starych Raciborach funkcjonują bowiem Warsztaty Terapii Zajęciowej, zaś od 2009 roku w Perkach Karpicach działa Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy dla dzieci i młodzieży w wieku 3-25 lat. Ośrodki te już dziś stanowią doskonałe zaplecze specjalistycznej opieki dla mieszkańców Gminy – w przyszłości zaś, w kontekście planowanego rozwoju turystyki w Gminie Sokoły, mogą spełniać ważną rolę w zakresie podstawowych zasobów dla specjalistycznej turystyki medycznej.

Fot. 2.1 Zespół Szkół Rolniczych w Krzyżewie

Źródło: www.sokoły.pl; stan na dzień: 14.04.2013.

Na potencjał edukacyjno-kulturalny Gminy Sokoły, ważny z punktu widzenia rozwoju turystyki, składa się także Gminny Ośrodek Kultury w Sokołach (fot. 2.2). Mieści on w sobie salę widowiskową na ponad 100 osób wyposażoną w kompleksowy system multimedialny, salę komputerową z bezprzewodowym przyłączem internetowym tworzącą „Wioskę internetową”. Ośrodek jest wyposażony w system monitorujący. W ośrodku znajdują się także dwa pomieszczenia o charakterze izb historycznych: „Salonik szlachecki” oraz Izba „Minionej Epoki”. W ośrodku organizowane są zarówno duże, jak i kameralne koncerty artystyczne, a także: konferencje, projekcje filmowe, wystawy, warsztaty, spotkania z ciekawymi ludźmi. Na co dzień w GOK-u działają dwa zespoły muzyczne: „Biesiada sokolska” (osób dorosłych) oraz dwie sekcje „Młodzieżowej Orkiestry Braci Sokolskiej” (dziecięca i młodzieżowa), a także dwa koła: teatralne i plastyczne, wspierające artystyczną oprawą cykliczne imprezy organizowane w Gminie.

Fot. 2.2 Gminny Ośrodek Kultury w Sokołach

Źródło: www.sokoly.pl; stan na dzień: 14.04.2013.

Tuż obok Gminnego Ośrodka Kultury w Sokołach, od 2011 r. funkcjonuje Centrum Rekreacji. Jest to duży plac, na którym można spędzić wolny czas: w skateparku, przeznaczonym do jazdy na deskorolkach i BMX-ach, na polu minigolfa – rozgrywać mecze drużynowe i indywidualne. Do dyspozycji miejscowej społeczności, a w przyszłości także dla turystów, pozostają również na powietrzu dwa stanowiska do tenisa stołowego oraz trzy stanowiska do rozgrywek szachowych, w tym jedno z możliwością rozegrania meczu „ludzkimi figurami” (tzw. Nieśmiertelna Partia). Są też miejsca do rozgrywek w siatkówkę, koszykówkę, a także duży trawiasty teren (wykorzystywany np. na Wesołe Miasteczko lub do rozgrywek Speedmintonu). Tu swoje miejsce znajduje również duża mobilna scena dla artystów występujących podczas festynów, a także nieduża wiata z możliwością wykorzystania jako scena.

Gminny Ośrodek Kultury w Sokołach organizuje sześć dużych imprez o charakterze masowym: Festyn rekreacyjny na „Dzień Dziecka” (czerwiec), Festyn „Sokoljada” wspólnie z OSP w Sokołach (czerwiec), Festyn „Waniewo–Odpust–Natura” w Waniewie, w ramach którego odbywa się także Festiwal Muzyki Ludowej „Dawne Pieśni – Młode Głosy” (lipiec), „Dni Sokół” z Dniem Otwartym GOK i Jesiennym koncertem w „Saloniku szlacheckim” (listopad), „Sylwester Pod Gwiazdami” – na placu rekreacyjnym przed GOK-iem (grudzień). Cyklicznie raz w miesiącu na wspólne śpiewanie do GOK-u zaprasza także miejscowy zespół „Biesiada sokolska”. Dwa razy w roku dla dorosłych i dla dzieci organizowane są warsztaty artystycznego wykonywania ozdób – wielkanocnych i bożonarodzeniowych, a także szkolenia. GOK współorganizuje także Przegląd Pieśni Biesiadnej osób niepełnosprawnych „Jesień z biesiadą”

(wspólnie z WTZ z Racibor Starych), kołędowanie z zespołami GOK w Sokołach (grudzień-styczeń), a także Dzień Kobiet (marzec) oraz Dzień Mamy i Taty (maj, czerwiec). Szczegółowy kalendarz imprez prezentuje tabela 3.6 na str. 35 niniejszej *Strategii...*

Kolejną instytucją o charakterze edukacyjno-kulturalnym jest Biblioteka Publiczna Gminy Sokoły, która również mieści się w Gminnym Ośrodku Kultury w Sokołach. Biblioteka, prócz swoich statutowych zadań, już dziś podejmuje działania wynikające z potrzeb środowiska lokalnego, ponadto dużą wagę przywiązuje do promocji zbiorów i swojej działalności. W tym celu prowadzi: wystawy tematyczne, konkursy, spotkania autorskie, bierze udział w imprezach cyklicznych odbywających się na terenie Gminy Sokoły, m.in. Dniu Kobiet, Festynie „Waniewo–Odpust–Natura”, Biegu Niepodległości.

Na uwagę zasługuje przy tym zaangażowanie i szeroka aktywność promocyjna Urzędu Gminy, zwłaszcza w osobie Wójta Gminy Sokoły. W okresie opracowywania dokumentu na poziomie samorządowym dokonano bowiem szeregu działań ukazujących Gminę w lokalnych i ogólnopolskich mediach („Obiektyw” Białoostockiego Ośrodka TVP), dokonano nagrania nowego audiowizualnego materiału promocyjnego ukazującego walory Gminy Sokoły. 26 kwietnia 2013 roku na stronie internetowej Gminy Sokoły (www.sokoly.pl) udostępniono możliwość zwiedzania Gminy online za pomocą usługi Google Street View (w tym celu w sierpniu 2012 roku firma Google dokonała rejestracji zdjęć na terenie Gminy). Na bieżąco podejmowanych jest wiele różnorodnych inicjatyw (historycznych, kulturowych, naukowych), które aktywizują mieszkańców regionu, pobudzają ich wszechstronną aktywność i są swoistą kampanią wizerunkową Gminy.

Wskazane instytucje samorządowe i kulturalno-edukacyjne już dziś pełnią rolę aktywnych podmiotów animujących życie kulturalne lokalnej społeczności. Należy się spodziewać, że przy utrzymaniu takiego stanu aktywności, również rozwój turystyki będzie miał szansę otrzymać ten rodzaj wsparcia (konceptyjno-organizacyjnego) ze strony wskazanych podmiotów.

Rozdział 3

Analiza potencjału turystycznego Gminy Sokoły

3.1. Walory przyrodnicze

Gmina Sokoły³ położona jest w obrębie wschodniej części mezoregionu Wysoczyzny Wysokomazowieckiej, oraz częściowo mezoregionu Doliny Górnej Narwi, stanowiąc fragment makroregionu Niziny Północnopodlaskiej. Analizowany obszar ma urozmaiconą rzeźbę terenu, z licznymi wyniesieniami morenowymi, często przekraczającymi 150 m n.p.m. Najwyższy punkt Gminy Sokoły wynosi 164,1 m n.p.m. i zlokalizowany jest w południowej części gruntów miejscowości Sokoły. Najniższy punkt znajduje w dolinie Narwi i wynosi 113 m n.p.m.

Krajobraz Gminy Sokoły ma charakter starogłacialny, związany ze zlodowaczeniem środkowopolskim. Dominują tu formy moreny dennej falistej, jak również – na mniejszych obszarach – pagórki moreny czołowej. Pagórki kemowe, występujące na terenie Gminy są niewielkie, o wysokościach względnych od 5 do 7 m i niewielkich nachyleniach stoków. Jedynie w okolicach wsi Perki, kemy osiągają większe wysokości – do 20 m. Dolina rzeki Narwi ma charakter zatorfionego obniżenia terenowego.

Warunki klimatyczne

W podziale klimatycznym Polski, Gmina Sokoły zaliczana jest do dzielnicy podlaskiej. Obszar ten charakteryzuje się średnią roczną temperaturą 6,5°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec z temperaturą 17,3°C, natomiast najzimniejszym – luty, ze średnią temperaturą -6,2°C. W ciągu roku średnio 65 dni jest mroźnych, z temperaturą poniżej 0°C, a 26 dni gorących – z temperaturą powyżej 25°C. Okres wegetacyjny trwa około 210 dni (IV-X). Wielkość opadów atmosferycznych wynosi średnio 573 mm w skali roku, z czego na okres wegetacyjny przypada 361 mm opadów. Pokrywa śnieżna zalega przeciętnie przez 94 dni (XI-IV). W Gminie Sokoły przeważają

³ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sokoły na lata 2010-2014. Aktualizacja, Sokoły 2010.

wiatry zachodnie, południowo-zachodnie i południowe. Średnia prędkość wiatru wynosi 3,2 m/s.

Zasoby wodne

Gmina Sokoły położona jest w zlewni rzeki Narwi. Głównymi rzekami są Ślina i Awissa, odprowadzające wody do Narwi. Ślina przepływa przez zachodnią część Gminy, z północy na południe, uchodząc do Narwi w okolicach miejscowości Zawady; płynie naturalnym korytem, tworząc liczne zakola. Dolina Awissy z kolei została w znacznym stopniu zmeliorowana, podobnie jak doliny pozostałych drobnych strumieni znajdujących się na terenie Gminy Sokoły.

Naturalny charakter zachowała Dolina rzeki Narew, która stanowi główną atrakcję i produkt turystyczny regionu, także Gminy Sokoły. Narew, na odcinku Suraz-Rzędziany jest objęta najwyższą formą ochrony prawnej, stanowiąc Narwiański Park Narodowy (NPN). Główną charakterystyczną cechą Narwi jest silne rozczłonkowanie na wiele koryt tworzących gęstą sieć cieków wodnych obejmujących prawie cały obszar. Dolina Narwi, płynąca naturalnym korytem, jest korytarzem ekologicznym, wchodzących w skład krajowego ekologicznego systemu obszarów chronionych.

Oprócz wymienionych rzek, na terenie Gminy Sokoły nie ma większych zbiorników wodnych. W paru wsiach (m. in. Truskolasy-Olszyna, Nowe Racibory oraz Perki Franki) można spotkać stawy i zbiorniki przeciwpożarowe⁴. Ponadto w Dolinie Narwi zachowały się starorzecza, stanowiące pozostałości dawnego koryta rzeki.

Zasoby wód podziemnych stanowią główne źródło zasilania Gminy w wodę. Wody podziemne na tym obszarze odznaczają się wysoką jakością.

Obszary chronione Gminy Sokoły

Gmina Sokoły charakteryzuje się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego. Północno-wschodnia jej część, o powierzchni 730 ha, stanowi fragment Narwiańskiego Parku Narodowego (NPN) i jego otuliny. W obrębie NPN znalazły się bagienne grunty wsi Jeńki i Waniewo, leżące w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Narew.

Narwiański Park Narodowy

W roku 1996, funkcjonujący od 10 lat Narwiański Park Krajobrazowy, został przekształcony w Narwiański Park Narodowy. Rzeka Narew, stanowiąca główny element i jednocześnie obszar objęty ochroną NPN, jest rzeką anamostozującą (z licznymi korytami) i jest jedyną dobrze zachowaną rzeką tego typu w Europie. Dolina Narwi w niewielkim stopniu została przekształcona ręką człowieka. Charakteryzuje się wysokim stopniem naturalności, dzięki czemu jej koryto nabiera malowniczego charakteru krajobrazowo-przyrodniczego. Rozległe rozlewiska porośnięte

⁴ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Sokoły, Sokoły 2004, s. 9.

bogata roślinnością wodną i szuwarem trzcinowym występują w wielu miejscach, stanowiąc tym samym o wyjątkowych walorach przyrodniczych tego terenu. Dolina Narwi jest płaska i zabagniona, o szerokości od 2 do 4 km. Narew płynie tu wieloma korytami, które rozdzielają się i łączą, tworząc nieregularną i skomplikowaną sieć. Pozakorytowe obszary Doliny są silnie zarośnięte, głównie przez trzcinę pospolitą. Ponadto występują tu szuwary turzycowe oraz łąki mannowo-mozgowe. Na terenie Parku reprezentowane są 52 zespoły roślinności, w tym: 33 zespoły roślinności wodnej i szuwarowej, 4 zespoły roślinności łąkowej, 2 zespoły roślinności wierzbowej, 2 zespoły roślinności psammofilnej i kserotermicznej oraz 7 zespołów roślinności leśnej. Z kolei faunę reprezentuje 183 gatunków ptaków, 22 gatunki ryb, liczna grupa zwierzyny grubej (np. dzik, sarna, lis, jenot, tchórz, kuna, piżmak, łasica, zając szarak), płazów (np. traszka, kumak nizinny, grzebiuszka, ropucha, rzekotka drzewna) gadów i owadów⁵.

W Dolinie Narwi wytworzył się unikatowy układ rozmaitych środowisk: wodnych, wodno-ładowych, ładowo-bagiennych i ładowych, co stwarza warunki występowania w bezpośrednim sąsiedztwie różnorodnych ekosystemów, często o mozaikowym układzie. W Narwiańskim Parku Narodowym występuje prawie 50% wszystkich zespołów roślinności wodnej i szuwarowej z terenu Polski.

Szata roślinna

Dolina rzeczna Narwi zajmowana jest przez lasy olsowe, w których głównym składnikiem drzewostanu jest olsza czarna *Alnus glutinosa*. W podszycie występuje kruszyna pospolita *Frangula alnus*, szakłak pospolity *Rhamnus catharticus*, leszczyna pospolita *Corylus avellana*, jarzębina *Sorbus acuparia*, trzmielina zwyczajna *Euonymus europaea*, oraz porzeczka czerwona *Ribes spicatum* i czarna *Ribes nigrum*. W runie występują natomiast: karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*, zachyłnik błotny *Thelypteris palustris*, psianka słodkogórz *Solanum dulcamara*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, kosaciec żółty *Iris pseudoacorus*, krwawnica pospolita *Lythrum salicaria*, turzyca długokłosa *Carex elongata*, wietlica samcza *Athyrium filix-femina*, chmiel zwyczajny *Humulus lupulus*, i inne.

W Dolinie Narwi bardzo obficie występuje też roślinność łąkowa i bagienna. Podobnie w Gminie Sokoły: 10% jej powierzchni stanowią łąki. Obok łąk, na siedliskach o wyższym poziomie wód gruntowych, występuje roślinność bagienna, którą tworzą głównie szuwary turzycy i trzciny pospolitej.

Na terenie Narwiańskiego Parku Narodowego występują gatunki roślin objęte ochroną gatunkową, w tym ochroną ścisłą: grzybień biały *Nymphaea alba*, grąźel żółty *Nuphar luteum*, grąźel drobny *Nuphar pumili*, irys syberyjski *Iris sibirica*, wiewiółka błękitny *Polemonium coeruleum*, storczyk krwisty *Dactylorhiza maculata*, storczyk szerokolistny *Dactylorhiza majalis*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, goździk pyszny *Dianthus superbus*,

⁵ Plan ..., op. cit., s. 8.

podkolan biały *Planthera bifolia*. Ochroną częściową objęte są: kalina koralowa *Viburnum opulus*, konwalia majowa *Convallaria maialis*, kruszyna pospolita *Frangula alnus*, porzeczka czarna *Ribes nigrum* oraz kocanki piaskowe *Hierlichsum arenarium*. Na terenie Narwiańskiego Parku Narodowego występują następujące gatunki figurujące na czerwonej liście roślin zagrożonych w Polsce: irys syberyjski *Iris sibirica*, storczyk krwisty *Dactylorhiza maculata*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, groszek błotny *Lathyrus palustris* oraz narecznica grzebieniasta *Dryopteris cristata*.

Najbardziej rozpowszechnionymi zbiorowiskami roślinnymi NPN są szuwały wielkoturzycowe, zajmujące ok. 32% powierzchni Parku. Szuwały te reprezentowane są głównie przez szuwar turzycy sztywnej *Caricetum elatae*, zespół turzycy zaostrojonej *Caricetum gracilis* oraz turzycy tunikowej *Caricetum appropinquatae*. Drugimi, co do zajmowanej powierzchni, są zespoły roślinne związku Phragmition (około 16%), reprezentowane prawie wyłącznie przez szuwały trzcinowe. Ponadto, na terenie Parku występują następujące zbiorowiska roślinne: zbiorowiska turzycowo-mszyste, zbiorowiska zdegradowane z dominacją ostrożeńca polnego i pokrzywy pospolitej, zarośla wierzbowe, lasy bagienne, suche grądy z roślinnością kserotermiczną.

Lasy

Lesistość Gminy Sokoły jest nieco wyższa od lesistości powiatu wysokomazowieckiego (18,5%) i wynosi 19,6%, aczkolwiek jest niższa w porównaniu z lesistością województwa (30,3%) i kraju (28,8%). Lasy i grunty leśne w zajmują w Gminie 3,04 tys. ha, co stanowi 19,54% jej powierzchni ogólnej. Z tego 84,6% stanowią lasy prywatne, pozostałą część (15,4%) stanowią lasy Nadleśnictwa Rudka (w dwóch enklawach w północnej części Gminy, między wsiami Krzyżewo-Jabłonowo-Mojsiki⁶).

W północnej części Gminy (Czajki, Waniewo, Jeńki), wschodniej (Idźki, Truskolasy Wola, Jamiołki) oraz środkowej (Kruszewo Wypychy, Kruszewo Brodowo) występują większe kompleksy borów sosnowych. Najliczniej reprezentowane jest siedlisko boru mieszanego świeżego z sosną, z niewielkim udziałem innych gatunków, przede wszystkim dębu i brzozy oraz sosny (średni wiek to 40-80 lat, chociaż zdarzają się i starsze). Owe siedliska najczęściej występują na glebach piaszczystych. Z kolei na glebach gliniasto-piaszczystych wykształciły się siedliska lasu mieszanego świeżego z drzewostanem o przewadze drzew liściastych⁷. Małe powierzchnie zajmują siedliska boru świeżego i lasu świeżego. W Dolinie Narwi, dominującym typem siedliskowym jest ols i las łęgowy. Drzewostan buduje tu głównie olsza czarna, z domieszką brzozy, jesionu i czeremchy.

⁶ Plan ...op. cit., s. 9.

⁷ Ibidem.

Pomniki przyrody

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska chronione ze względu na szczególne wartości naukowe, kulturowe, historyczno-pamiętkowe oraz swoiste cechy krajobrazu. Szczególne walory przyrodnicze Gminy zwiększa pomnik przyrody, wpisany do rejestru pomników przyrody – Aleja Lipowa we wsi Krzyżewo, licząca 21 drzew⁸.

Fot. 3.1. Aleja Lipowa w Krzyżewie

Źródło: <http://sokoly.pl/images/zdjecia/turystyka/zabytki>;
stan na dzień: 14.04.2013.

Awifauna

Bagienna Dolina Narwi jest ważną ostoją ptaków o randze europejskiej. Na terenie ostoi, do której zalicza się obszar Narwiańskiego Parku Narodowego wraz z otuliną, zanotowano dotychczas 200 gatunków ptaków, z tego 154 to gatunki lęgowe, oraz te, których gniazdowanie można uznać za prawdopodobne lub możliwe. Pozostałe 46, to gatunki zalatujące. Wśród ptaków zagrożonych, gniazdowało tu

⁸ *Studium...*, op. cit., s. 24.

67 gatunków ptaków, w tym: wodniczka – 50 par i derkacz – 70 par. Kolejne 15 gatunków, znajdując się w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt: bąk, bączek, bocian czarny, cyraneczka, rożeniec, błotniak zbożowy, błotniak łąkowy, orlik krzykliwy, kropiatka, zielonka, dubelt, kulik wielki, sowa błotna, kraska i wąsatka. Spośród innych gatunków zagrożonych wymienia się: błotniaka stawowego, żurawia, rybitwę czarną, podróżniczkę, drożdżikę i brzęczkę.

Utrzymanie Doliny Górnej Narwi w randze ostoju ptaków o znaczeniu międzynarodowym wymaga wielu działań ochronnych. W 1998 roku Północnopodlaskie Towarzystwo Ochrony Ptaków opracowało kompleksowy program ochrony Doliny, zapobiegający zmniejszaniu się liczebności występujących tu gatunków ptaków wodno-błotnych.

Świat zwierząt

Na terenie Narwiańskiego Parku Narodowego występują następujące ssaki, objęte ochroną gatunkową: jeż wschodni, kret, rzęsorek rzeczek, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, nocek łydkowłosy, nocek rudy, wiewiórka pospolita, bóbr europejski, wilk, wydra, norka europejska, gronostaj i łasica.

3.2. Rys historyczny

Rzeka Narew⁹, która dziś stanowi o bogactwie przyrodniczym Gminy Sokoły, od wieków była drogą komunikacyjną, przyciągającą osadników, tym samym wywierając znaczący wpływ na rozwój regionu, tak dawniej, jak i dziś. W dorzeczu rzeki Śliny, jednym z dopływów Narwi, przed przybyciem plemion bałtyckich i słowiańskich, na obecnym terenie Gminy Sokoły żyli ludy indoeuropejskie, po których pozostały nazwy nadawane lokalnym obiektom wodnym. W XII-XIII w. było to terytorium Zlińców, najdalej na południe wysuniętej części osadnictwa Jaćwingów. W XIII w. coraz liczniej zaczęli tu przybywać Mazowszanie, chroniąc się w grodzie kasztelańskim Świątek.

Po zawarciu unii polsko-litewskiej (Krewa, 1385 r.), w państwie na znaczeniu nabrał proces zakładania wsi. W Gminie Sokoły od początku zdecydowanie dominoowało osadnictwo polskie. Nasilił się również ruch na szlaku komunikacyjnym, a jedna z dogodnych przepraw leżała w rejonie Waniewa. Ów trakt z Mazowsza na Litwę wywarł istotny wpływ na powstanie wsi Sokoły, która zyskała dogodne połączenia w kierunku Suraza i Tykocina, a w latach późniejszych – z Wysokiem (Mazowieckiem). Obszar między Narwią a Śliną w połowie XV w. znalazł się w ziemi bielskiej Wielkiego Księstwa Litewskiego. Na zachodnich pobrzeżach tego terenu dominowało osadnictwo rodów pochodzenia mazowieckiego, głównie z ziem: łomżyńskiej, wiskiej i ciechanowskiej. W następnych wiekach rejon Sokół sukcesywnie zasiedlała drobna szlachta; nie powstawały tu duże włości magnackie, nie było też własności

⁹ Na podstawie: <http://www.sokoly.pl/gmina/historia>.

skarbowych. Wyjątek stanowiła włość waniewska, a w niej cenne innowacje wprowadzone w samym Waniewie przez Mikołaja Radziwiłła w początku XVI w. – lokacja miasta, budowa kościoła, stworzenie parafii od 1511 r., oraz mostu przez Narew.

W 1569 r. Podlasie zostało przeniesione z Litwy do Korony (Polski).

Pierwsze wzmianki o Sokołach pochodzą z lat 40. XV w. Założycielem nowej osady byli bracia Sokół, z rodu Sokołowskich herbu Gozdawa. Z późniejszych zapisów wynika, że w 1471 r. w Sokołach istniał kościół drewniany p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, świętych Mikołaja Wyznawcy i Doroty; w tym roku powstała też w Sokołach parafia rzymskokatolicka. Stanisław Sokół, Jan Kruszewski i ich bracia, właściciele Sokół i Kruszewa, zapisali na uposażenie świątyni trzy włóki ziemi, co przyczyniło się do wzrostu znaczenia wsi. Sokoły stały się więc swoistym centrum lokalnym, co stanowiło zachętę do osiedlania się ludności niezwiązanej bezpośrednio z gospodarowaniem na roli. W 1546 r. kolejny kościół ufundowali „dziedzice Sokołowscy, Kruszewscy i Bruszewscy”, a w 1639 r. trzecią z kolei świątynię w Sokołach, podobnie jak poprzednie – drewnianą, wzniósł miejscowy pleban ks. Jan Duczyński, dziekan bielski. Sokoły oraz okoliczne wsie należały do powiatu suraskiego ziemi bielskiej, zaś parafia wchodziła w skład diecezji łuckiej (Łuck na Wołyniu), a w początkach XVI w. została zaliczona do dekanatu bielskiego.

W XVII w. rozwój Podlasia zahamowały niekorzystne zmiany w gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej, a kataklizmem okazały się wojny, poczynając od najazdu szwedzkiego w 1655 r. Ze zniszczeń podnoszono się powoli. Straty odrabiano korzystając z nowego przywileju targowego, uzyskanego w 1659 r. Dopiero w 1678 r. nastąpiła konsekracja spalowanego w 1657 r. kościoła. Dokonywały się ponadto zmiany własnościowe. W 1676 r. do Sokołowskich należała połowa Sokół, a druga część stanowiła własność Kruszewskich herbu Abdanek. Nadzieje na pomyślny rozwój osady przekreśliły ponowne działania wojenne w pierwszym ćwierćwieczu XVIII w. i towarzyszące im zarazy morowe. Na domiar złego wybuchł spór między proboszczem sokolskim i Kruszewskimi o prawo pobierania opłat z placu targowego, który stanowił zarówno grunt należący do parafii, jak i do kilku szlacheckich właścicieli ziemskich. Konflikt zakończył się wyrokiem Trybunału Lubelskiego w 1756 r. Reliktem sporu i w konsekwencji istnienia dwóch odbiorców opłat targowych jest zachowany do dziś podział przedzielonego zabudową placu rynkowego w Sokołach – trójkątnego rynku przykościelnego i prostokątnego – zlokalizowanego na dawnych gruntach szlacheckich.

Znaczące ubytki w sieci osadniczej sprzyjały osadnictwu żydowskiemu. W Sokołach w 1716 r. odnotowano obecność jednego Żyda Dawida, który mieszkał w zniszczonej karczmie. Do końca XVIII w. liczba przedstawicieli wyznania mojżeszowego w Sokołach mogła wzrosnąć do około 200-250 osób.

Po trzecim rozbiórce Rzeczypospolitej w 1795 r., Sokoły na krótko znalazły się w zaborze pruskim, w departamencie białostockim prowincji Prus Nowowschodnich. Zmiany zaszły również w administracji kościelnej: parafie od 1797 r. znalazły się w dekanacie tykocińskim, w nowo utworzonej diecezji wigierskiej. Wprowadzono zawodową administrację i usprawniono sądownictwo, tym samym rozpoczynając

akcję germanizacyjną. Poważne konsekwencje w Sokołach spowodowała konfiskata dóbr kościelnych, które zajmowały znaczną część osady; pozostałe place i grunty stanowiły własność Marianny z Kruszewskich Markowskiej (1790-1856). Władze pruskie, w trosce o stan sanitarny i dla zapobieżenia epidemiom, nakazywały zakładanie cmentarzy poza zabudową mieszkalną. Nie wiadomo kiedy dokładnie dopełniono tego obowiązku, prawdopodobnie jednak dopiero w drugim dziesięcioleciu XIX w. Ponieważ mieszkańcy niechętnie godzili się na grzebanie bliskich „w polu”, nie zaś przy kościele, na nowych cmentarzach stawiano kaplice. W Sokołach na „Nowej Górze” w 1818 r. ufundował taką Paweł Dworakowski.

Czasy Napoleońskie przynoszą mieszkańcom Sokół i okolic kolejne zmiany. W wyniku porozumienia w Tylży, zawartego pomiędzy cesarzami Francji i Rosji, Sokoły znalazły się w Księstwie Warszawskim i trafiły do nowego powiatu tykocińskiego w departamencie łomżyńskim. Na Podlasiu nie stoczono większych walk, zachowały się jednak napoleońskie opowieści z okolic Waniewa, gdzie dochodziło do starć zbrojnych na przeprawie przez Narew.

Po Kongresie Wiedeńskim (1815 r.), miejsce Księstwa Warszawskiego zajęło Królestwo Polskie, połączone unią z Cesarstwem Rosyjskim. Łomża straciła status miasta wojewódzkiego, powstało województwo augustowskie z siedzibą w Suwałkach, podzielone na obwody i powiaty sądowe. Sokoły znalazły się w obwodzie łomżyńskim i jak poprzednio – w nadgranicznym powiecie tykocińskim. Do podziału administracyjnego dostosowano także rozmieszczenie biskupstw katolickich: parafia Sokoły pozostała w dekanacie tykocińskim, ale już w diecezji augustowskiej ze stolicą w Sejnach.

W autonomicznym Królestwie Polskim dokonywał się szybki wzrost gospodarczy. Okoliczności te sprzyjały staraniom Marii z Kruszewskich Markowskiej o podniesienie Sokół do statusu miasta. W 1827 r. Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policji postanowiła „wynieść na miasto wieś, czyli osadę handlową Sokoły Kościelne do dóbr Kruszewo Głomby (Głąby) należące, nadając onej nazwisko Sokoły i przypuszczając takowe do wszelkich praw miastom prywatnym w Królestwie Polskim służącym...”. Nowe miasto pozostało miasteczkiem; w 1830 r. wzniesiono tu drewniany budynek szkolny, z tego okresu pochodzi zachowany do dziś Spichlerz (Lamus) Plebański, w stylu klasycystycznym. Tendencje rozwojowe zahamował wybuch powstania listopadowego i wojny polsko-rosyjskiej lat 1830-1831. Przez Sokoły przemierzał się jeden z korpusów wojsk Iwana Dybicza; stacjonował on w Sokołach 6 lutego 1831 r., jednak w bliskim sąsiedztwie miasta nie doszło do walk.

Nie są znane bliżej okoliczności spłónięcia w 1830 r. kaplicy cmentarnej. Trzy lata później na jej miejsce przeniesiono świątynię z Tykocina. Jest to zachowany do dziś drewniany kościół, wcześniej cerkiew unicka, wzniesiona w 1758 r.

Miasto Sokoły, choć pozbawione przemysłu, szybko zwiększało liczbę mieszkańców. Statystyki podają, że w 1857 r. ich liczba wynosiła ponad 1,5 tys., naliczono wówczas 80 domów drewnianych i 3 murowane. Do Sokół licznie napływali wyznawcy mojżeszowi, którzy zajmowali się drobnym handlem, czemu sprzyjały miejscowe targi i jarmarki.

Początek lat 60. XIX w. pokazał, że ludność mieszkająca pomiędzy Narwią a Śliną nie wyrzekła się przywiązania do wiary i przechowała pamięć o państwie polskim. Do osób najbardziej zaangażowanych w działalność niepodległościową należeli: duchowni (miejskowy proboszcz ks. Walenty Osiński – zesłany na Sybir, wikary ks. Stanisław Jamiołkowski – późniejszy badacz i autor prac historycznych), osoby wywodzące się z drobnej szlachty (Walenty Dworakowski, Feliks Zdrodowski), zarządcy, strażnicy, zatrudnieni w administracji dworskiej i terenowej (wójt gminy Kowalewsczyzny – Adolf Kamiński).

Już w pierwszych dniach powstania styczniowego w kilku miejscach na pograniczu mazowiecko-podlaskim doszło do wystąpień oddziałów zbrojnych. 23 stycznia 1863 r. oddział pod dowództwem geometry Leopolda Chrzanowskiego na krótko zajął Sokoły. Jednak dość szybko Rosjanie zdobyli przewagę i terroryzowali ludność cywilną. 29 grudnia 1863 r. w Sokołach powieszono powstańczego żandarma Jana Konopkę. Upadek powstania wywołał kolejne represje. Dotknęły one przede wszystkim Kościół katolicki (ograniczenie swobody księży, konfiskata majątku parafialnego – zachowały się opisy licytacji w Sokołach) i drobną szlachtę (pominięta została w procesie uwłaszczeniowym). Za formę represji uznaje się również decyzję władz zaborczych: odebranie praw miejskich aż 334 miejscowościom, w tym Sokołom – w 1870 r.

Sokoły po 1870 r. były już tylko osadą parafialną z przytułkiem dla ubogich, siedzibą władz gminnych z wójtem na czele, sądem pokoju, posterunkiem straży ziemskiej (lokalna policja), oddziałem poczty, szkołami (z żydowskimi chederami włącznie) i biblioteką. Tu odbywały się targi i wielkie jarmarki, na których handlowano głównie bydłem. Istotnym zdarzeniem stało się powołanie w Sokołach w 1898 r. Ochotniczej Straży Ogniowej. W 1905 r. zezwolono na tworzenie różnorodnych stowarzyszeń świeckich oraz kościelnych, a w 1912 r. zainicjowano działalność kasy oszczędnościowo-pożyczkowej. Ważnym wydarzeniem w życiu parafii była budowa w latach 1906-1912 nowej neogotyckiej świątyni.

Od 1913 r. na mapie Gminy Sokoły zaczyna być widoczne Krzyżewo. To w tym roku rozpoczął się w Krzyżewie pierwszy kurs rolniczy, na który ściągali kandydaci z wielu regionów Kongresówki i z tzw. ziem zabranych. Początek istniejącej do dzisiaj szkole rolniczej dała Stefania Karpowicz, która przy wsparciu matki Bronisławy, własnym sumptem wybudowała nowoczesny gmach, a z pomocą Centralnego Towarzystwa Rolniczego, zapewniła kadre i program nauczania. W szkole dbano o poziom edukacji oraz o wychowanie patriotyczne.

Na te oznaki rozwoju osady Sokoły i terenów przyległych, wpływ miało otwarcie w listopadzie 1893 r. Kolei Nadnarwiańskiej (biegnącej z Łap przez Śniadowo do Ostrołęki), a następnie wybudowanie szosy z Białegostoku, przez Sokoły i Wysokie, do Zambrowa. Według spisu opublikowanego w 1891 r., Gmina Sokoły liczyła 53 miejscowości, z czego 40 zamieszkała ludność drobnoszlachecka.

Wybuch I wojny światowej przyniósł nadzieje na odzyskanie niepodległości. Wymagało to jednak poświęceń. W 1915 r. na terenie Gminy doszło do kilku krwawych starć, po których pozostały mogiły (m.in. w Rusi Starej, Bruszewie, koło stacji

Racibory i na przeprawach przez Narew). W 1918 r., wraz z odzyskaniem niepodległości, ustanowiono w Sokołach władze lokalne, w 1919 r. przywrócono osadzie prawa miejskie; Sokoły były nadal ośrodkiem parafialnym i gminnym, w powiecie wysokomazowieckim, województwie białostockim.

Według danych pierwszego spisu z 1921 r., Gmina Sokoły liczyła 5051 mieszkańców, a miasto Sokoły – 2171 osób. W skład Gminy weszły 53 wsie, folwarki, kolonie: Borkowizna, Bruszewo, Bujny Biszewo, Draży Kosuty, Draży Wypychy, Faszcz, Gaśówka Osse Bagno, Gaśówka Skwarki, Gaśówka Somachy, Idźki Młynowskie, Idźki Średnie, Idźki Wykno, Jamiołki Godzieby, Jamiołki Kłosy, Jamiołki Kowale, Jamiołki Piotrowięta, Jamiołki Rawki, Jamiołki Świetliki, Kruszewo Brodowo, Kruszewo Głąby, Kruszewo Wypychy, Mazury, Mazury folwark, Noski Śnietne, Pęzy, Perki Bujenki, Perki Franki, Perki Karpie, Perki Lachy, Perki Mazowsze, Perki Wypychy, Płonka Kozły, Płonka Matyski, Racibory Stare, Roszki Bieńki, Roszki Chrzczony, Roszki Karolin folwark, Roszki Leśne, Roszki Sączki, Roszki Włodki, Roszki Wodźki, Ruś Nowa, Ruś Stara folwark, Rzące, Sokoły Jaźwiny, Sokoły Nowosiółki, Trojany Ochale kolonia, Truskolasy Lachy, Truskolasy Niwisko, Truskolasy Olszyna, Truskolasy Stare, Truskolasy Wola. Mniejsze zaludnienie miała gmina Kowalewsczyzna.

Okres II wojny światowej przyniósł kolejno okupację niemiecką i sowiecką. Po wyborach w dniu 22 października 1939 r., tereny Gminy Sokoły zostały włączone do Zachodniej Białorusi. Spotkało się to z ostrym sprzeciwem mieszkańców – na co trzeciej karcie wyborcy dopisywali hasła: „Niech żyje Polska, nie chcę władzy radzieckiej, chcę polskiej, warszawskiej” itp. Natomiast pierwszym celem nazistów, którzy wrócili w 1941 r., była całkowita eksterminacja ludności żydowskiej. 2 listopada 1942 r. do obozu zagłady w Treblince wywieziono mieszkańców Sokół wyznania mojżeszowego.

Dzięki solidarnej postawie zdecydowanej większości społeczeństwa, powstał ruch oporu. Na terenie nadnarwiańskim miejscowi AK-owcy przyjmowali rzuty, zbierano broń i szkolono z myślą o odtworzeniu, w ramach planu powstańczego „Burza”, 76. pułku piechoty. Dla powstrzymania terroru przeprowadzano doraźne akcje, m.in. w lutym 1943 r. zniszczono w Sokołach kartoteki osób przeznaczonych na roboty do III Rzeszy, a w kwietniu zastrzelono schutzmana Konopkę. Wyróżniał się w tych działaniach oddział „Kedywu” dowodzony przez Tadeusza Westwala „Karasiasia” i oddział dywersyjny dowodzony przez por. Kazimierza Kamińskiego „Huzara”. ZWZ-AK Sokoły wraz z Tykocinem, Stelmachowem, Kobylinem i Kowalewsczyzną wchodziły w skład I rejonu obwodu Wysokie Mazowieckie; komendantem rejonu był Bronisław Perkowski „Gniazdo” ze wsi Roszki Wodźki. W lipcu 1943 r. do siatki AK-owskiej weszła I grupa Stanisława Janeczko z Waniewa.

II wojna światowa zmieniła całkowicie oblicze Sokół, zamknęły się dzieje społeczności żydowskiej. Ogromne straty ponieśli miejscowi Polacy, także w latach powojennych, kiedy nadal toczyła się walka zbrojna pomiędzy tzw. władzą ludową i siłami niepodległościowymi.

Historia Gminy Sokoły jak w soczewce odbija wydarzenia kluczowe dla rozwoju całego kraju. Pokazuje jednocześnie, na jakich wartościach wyrósł region oraz jak

różnorodną spuścizną – duchową i materialną w chwili obecnej dysponuje. Z punktu widzenia rozwoju turystyki, wskazane postawy lokalnej społeczności – obywatelskie, przedsiębiorcze, a także dziedzictwo zachowanych zabytków stanowią unikalny zasób duchowo-materialny, który może stać się potencjałem rozwijającym region wewnątrz, a także – jeśli poddany zostanie racjonalnemu zarządzaniu – stanowić będzie unikalną atrakcję docenianą przez gości z zewnątrz.

3.3. Walory antropogeniczne

Staraniem lokalnych Władz, Gmina Sokoły posiada ewidencję zabytków, która zgodnie z wymogami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ma formę zbioru kart adresowych zabytków, prowadzonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ewidencją zostały objęte zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Ogółem, Gmina Sokoły posiada 80. obiektów należących do materialnego dziedzictwa regionu, będącego potencjałem przyszłego rozwoju turystyki i kreowania produktów turystycznych analizowanego obszaru.

Do zabytków Gminy Sokoły, ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków, stanowiącej gminną ewidencję zabytków, należą ogółem 24 obiekty o szczególnej wartości kulturalnej i historycznej. Są to:

a) zabytki nieruchome:

Tabela 3.1. Nieruchome zabytki Gminy Sokoły ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Ip.	Miejscowość	Obiekt	Opis
1.	Krzyzewo	Szkoła, obecnie internat Zespołu Szkół Rolniczych	Murowany, 1913 r.
2.	Sokoły	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	Murowany, 1906-1912 r.
3.		Lamus plebański	Murowany, ok. 1830 r.
4.		Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego	Drewniany, 1758 r. (przeniesiony z Tykocina w 1833 r.)
5.		Dzwonnica	Drewniana, 1835 r.
6.	Waniewo	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	Murowany, 1887 r.
7.		Dzwonnica	Murowana, 1887 r.
8.		Dom parafialny	Drewniany, ok. XIX w.
9.		Plebania	Murowana, 1903 r.
10.		Kaplica cmentarna	Murowana, ok. XIX w.
11.		Układ przestrzenny historycznego miasta Waniewo	Ślady założenia XVI-wiecznego miasta wokół wydłużonego prostokątnego rynku

Źródło: www.sokoly.pl; stan na nadzień: 14.04.2013.

Fot. 3.2 Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sokolach

Źródło: <http://sokoly.pl/images/zdjecia/turystyka/zabytki>;
stan na dzień: 14.04.2013.

b) cmentarze:

Tabela 3.2. Zabytkowa architektura cmentarna Gminy Sokoly ujęta w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Ip.	Miejscowość	Obiekt	Opis
1.	Bruszewo	Cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich	Okres I wojny światowej, mogiły z 1915 r.
2.		Cmentarz wojenny żołnierzy rosyjskich	Okres I wojny światowej, zbiorowa mogiła z 1915 r.
3.	Jamiołki Kowale	Cmentarzisko kurhanowe	Okres wpływów rzymskich
4.	Rzące	Cmentarz żołnierzy niemieckich	Okres I wojny światowej
5.	Sokoly	Cmentarz rzymskokatolicki	Czas założenia: lata 20. XIX w.
6.		Cmentarz żydowski	
7.	Waniewo	Cmentarz rzymskokatolicki wraz z kamiennym ogrodzeniem	Czas założenia: koniec XIX w.

Źródło: www.sokoly.pl; stan na nadzień: 14.04.2013.

c) pozostałe zabytki ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków:

Tabela 3.3. Pozostałe elementy zabytkowej architektury Gminy Sokoły ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Ip.	Miejscowość	Obiekt	Opis
1.	Sokoły	Ogrodzenie kościoła parafialnego	Kamienne, z początku XX w.
2.		Budynek inwentarski przy plebani	Murowany, koniec XIX w.
3.		Młyn motorowy elektryczny	Murowany, ok. 1930 r.
4.		Szkoła	Budynek Szkoły Podstawowej, murowany, 1934-1935
5.	Kruszewo Brodowo	Dworzec kolejowy	Murowany budynek mieszkalny należący do stacji kolejowej, lata 80. XIX w.
6.	Krzyżewo	Aleja lipowa	Grupa drzew (lip) rosnących wzdłuż drogi dojazdowej do Zespołu Szkół Rolniczych w Krzyżewie, 1917 r.

Źródło: www.sokoly.pl; stan na nadzień: 14.04.2013.

d) pozostałe zabytki:

Tabela 3.4. Pozostałe zabytki architektoniczne Gminy Sokoły

Ip.	Miejscowość	Obiekt	Opis
1.	Jabłonowo Kały, nr 1	Dom mieszkalny	Drewniany, 1928 r.
2.	Kowalewsczyzna, nr 15 nr 24	Dom niezamieszkały	Murowany, początek XX w.
3.		Dom niezamieszkały	Murowany, lata 20. XX w.
4.	Krzyżewo, nr 11	Dom mieszkalny	Drewniany, 1893 r.
5.	Perki Lachy, nr 8	Dom mieszkalny	Drewniany, ok. 1900 r.
6.	Sokoły	Układ przestrzenny miasta historycznego	
7.		Dom mieszkalny	Drewniany, początek XX w.
8.		Dom mieszkalny	Drewniany, XIX/XX w.
9.		Dom mieszkalny	Drewniany, lata 20. XX w.
10.		Dom mieszkalny	Drewniany, lata 20. XX w.
11.		Dom mieszkalny	Murowany, początek XX w.
12.		Dom mieszkalny	Drewniany, lata 20. XX w.
13.		Dom mieszkalny	Drewniany, XIX/XX w.
14.		Dom mieszkalny	Drewniany, lata 20. XX w.
15.		Dom	Drewniany, początek XX w.
16.		Dom mieszkalny	Drewniany, XIX/XX w.
17.		Dom mieszkalny	Murowany, lata 20. XX w.
18.		Dom mieszkalny	Drewniany, początek XX w.
19.		Dom mieszkalny	Drewniany, lata 20. XX w.
20.		Dom mieszkalny	Drewniany, XIX/XX w.

lp.	Miejscowość	Obiekt	Opis
21.		Dom mieszkalny	Drewniany, lata 20. XX w.
22.		Dom niezamieszkały	Drewniany (tzw. Dróżniczówka), początek XX w.
23.		Dom mieszkalny	Drewniany, początek XX w.
24.		Budynek mieszkalny	Murowany budynek należący do stacji kolejowej, początek XX w.
25.	Waniewo nr 6 nr 10 nr 25 nr 35 nr 39 nr 42 nr 43 nr 45	Kapliczka słupowa	Drewniana, koniec XIX w.
26.		Dom niezamieszkały	Drewniany, połowa XIX w.
27.		Dom niezamieszkały	Drewniany, lata 20. XX w.
28.		Dom niezamieszkały	Drewniany, lata 30. XX w.
29.		Dom niezamieszkały	Drewniany, XIX/XX w.
30.		Dom mieszkalny	Drewniany, 1939 r.
31.		Dom mieszkalny	Drewniany, 1939 r.
32.		Dom mieszkalny	Drewniany, 1933 r.
33.		Dom mieszkalny	Drewniany, 1933 r.

Źródło: www.sokoly.pl; stan na nadzień: 14.04.2013.

Fot. 3.3. Spichlerz (Lamus) Plebański w Sokolach

Źródło: <http://sokoly.pl/images/zdjecia/turystyka/zabytki>;
stan na dzień: 14.04.2013.

Pozostałe obiekty o szczególnej wartości historycznej i kulturowej z terenu Gminy Sokoły zostały przedstawione w tabeli 3.5.

Tabela 3.5. Inne obiekty o szczególnej wartości historycznej i kulturowej w Gminie Sokoły

Ip.	Miejscowość	Obiekt	Opis
1.	Bruszewo	Kapliczka z figurą Matki Bożej z Dzieciątkiem	Murowana, 1793 r.
2.		Krzyż przydrożny	Cokół kamienny, krzyż metalowy, 1888 r.
3.		Krzyż przydrożny	Cokół kamienny, krzyż metalowy, 1893 r.
4.		Krzyż przydrożny	Kamień, krzyż metalowy, 1895 r.
5.	Jamiołki	Dworek	Murowany, cegła, tynkowany, ok. 1870 r.
6.	Godzieby	Krzyż przydrożny	Postument murowany, krzyż metalowy, 1897 r.
7.	Jamiołki Piotrowięta	Wiadukt kolejowy	Betonowy, lata 50. XX w.
8.	Kruszewo Brodowo	Droga brukowana	Bruk, lata 50. XX w.
9.	Kruszewo Wypychy	Krzyż przydrożny	Postument z kamienia, krzyż z metalu, 1900 r.
10.	Sokoły	Nagrobek cmentarny Marianny z Kruszewskich Markowskiej	Odlew żeliwny, 1857 r.
11.		Nagrobek cmentarny Onufrego Sokołowskiego	Późnoklasycystyczny, z piaskowca, 1855 r.
12.		Nagrobek cmentarny Karola Glogera	Kamienna płyta z czterema cokółkami w każdym rogu, 1875 r.
13.		Krzyż przydrożny	Cokół kamienny, krzyż metalowy, 1904 r.
14.	Perki Bujenki	Kapliczka przydrożna	Kapliczka z obrazem Matki Bożej z Dzieciątkiem, 1915 r.
15.	Perki Lachy	Krzyż przydrożny	Metal, 1906 r.
16.	Truskolasy Lachy	Krzyż przydrożny	Kamień, 1908 r.
17.	Truskolasy Niwisko	Krzyż przydrożny	Kamień, krzyż metalowy, 1897 r.
18.	Truskolasy Olszyna	Krzyż przydrożny	Kamień, 1895 r.
19.	Waniewo	Kapliczka słupowa	Kamienny postument, przeskolona kapliczka z figurą Jezusa Chrystusa
20.		Figura przydrożna	Na baniastym postumencie figura Immaculany, 1855 r., ogrodzenie neogotyckie
21.		Nagrobek Romualda Baniewiczza	Kamienna rzeźba Niepokalanej, 1881 r.
22.		Nagrobek z rzeźbą anioła	1880 r., sygnowany H. Żydok
23.		Grodzisko na rozlewiskach Narwi	Przeprawa przez Narew XVI w.

Źródło: www.sokoly.pl; stan na nadzień: 14.04.2013.

Wskazane obiekty niewątpliwie stanowią o unikatowości Gminy Sokoły, charakteryzując dziedzictwo obrazujące długą i bogatą historię Gminy Sokoły, a także niełatwe jej losy na przestrzeni wieków. Oscylują wokół 3 sfer: architektury religijnej (świątynie, kaplice, cmentarze, nagrobki), świeckiej (dworki i domy szlachty zagro-

dowej) oraz użyteczności publicznej (młyny, drogi, historyczne układy przestrzenne miast). Choć zróżnicowane (ze względu na swe funkcje) i rozproszone, wiele z nich, staraniem władz, a także prywatnych właścicieli, zachowało dostatecznie dobry stan, aby być walorem zachęcającym przyszłych turystów do przyjazdu na teren Gminy. Połączone tematycznie, mogą w przyszłości stanowić doskonałą sieć punktów (elementów) kształtujących nowe szlaki turystyczne, oplatając Gminę Sokoły gęstą siecią powiązań o charakterze kulturalno-rekreacyjnym, historycznym, czy też religijnym. W ten sposób Gmina ma szansę zbudować swoją zróżnicowaną ofertę turystyczną w racjonalny, przemyślany sposób, opierając swe przewagi na istniejących zabytkach kultury obszaru.

3.4. Imprezy i wydarzenia

Kalendarz imprez w Gminie Sokoły przedstawia szerokie spektrum inicjatyw, które organizują gminne instytucje kulturalne i edukacyjne. Powoduje to, iż oferta kulturalno-rekreacyjna Gminy jest atrakcyjna zarówno dla mieszkańców, jak również może być doskonałym elementem ubogacającym ofertę turystyczną regionu z punktu widzenia turystów.

Wskazane spektrum organizowanych w Gminie Sokoły imprez i spotkań o charakterze kulturalno-historycznym (np. Bieg Niepodległości, Gminne Obchody Święta Konstytucji 3 Maja), obywatelskim (np. Sprzątanie Świata, Dzień Ziemi) oraz rekreacyjnym (np. „Sylwester pod gwiazdami”, „Jesienny Koncert”, „Waniewo–Odpust–Natura”), zarówno cyklicznych (np. „Wspólne śpiewanie z Biesiadą Sokolską”), jak również okolicznościowych (np. prelekcja multimedialna dla uczniów gimnazjum w ramach Roku Skargi, czy Dni Bezpiecznego Internetu) już w chwili obecnej stanowią doskonałą gamę przedsięwzięć wzmacniających lokalny patriotyzm mieszkańców. Stanowią także o potencjale obszaru – właściwie wypromowane, dla odwiedzających mogą również stanowić zachętę do odwiedzenia regionu, uatrakcyjniając i wzmacniając jego markę pod względem rekreacyjnym i turystycznym. Kalendarium imprez organizowanych w Gminie Sokoły w 2012 roku zostało zaprezentowane w tabeli 3.6.

Tabela 3.6. Kalendarz imprez organizowanych w Gminie Sokoły w 2012 roku

Data	Nazwa imprezy	Organizator
Styczeń	Choinka Noworoczna Dni Bezpiecznego Internetu – realizacja projektu „Nie wywołuj wilka z netu”, finansowanego ze środków programu mikroprigrantów „Bezpieczne Dzieciństwo” Fundacji „Dzieci Niczyje”	Zespół Szkół w Sokolach Biblioteka Zespołu Szkół w Sokolach
Styczeń-luty	Ferie zimowe w Zespole Szkół w Sokolach – zajęcia sportowe na hali oraz spotkanie filmowe w czytelni szkolnej Akcja „Ferie zimowe w GOK”: zajęcia plastyczne, taneczne i muzyczne	Zespół Szkół w Sokolach Biblioteka Zespołu Szkół w Sokolach Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach
Luty	Walentynki – konkurs na życzenie walentynkowe, kartka walentynkowa Wystawa z okazji „Dnia Języka Ojczystego” w czytelni biblioteki Zespołu Szkół w Sokolach „Czas Kobiet” – spotkanie w sali widowiskowej Gminnego Ośrodka Kultury w ramach obchodów Dnia Kobiet Konferencja „Z Internetem za pan brat” Prelekcja na temat raka jelita grubego Koncert Biesiady Sokolskiej „Powróćmy jak za dawnych lat” Konkurs matematyczny „Kangur” skierowany do uczniów Szkół Podstawowych „Baje, bajki, bajeczki...” – szkolne eliminacje Wojewódzkiego Konkursu Recytatorskiego Spotkania w Gminnym Ośrodku Kultury w ramach ogólnoeuropejskiej akcji „Tydzień z Internetem” – podstawy działania komputera, pakiet Microsoft Office I Dzień Wiosny – powitanie wiosny	Zespół Szkół w Sokolach Biblioteka Zespołu Szkół w Sokolach
Marzec	Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach Biblioteka Zespołu Szkół w Sokolach Biblioteka Publiczna Gminy Sokoły Zespół Szkół w Sokolach	Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach Biblioteka Zespołu Szkół w Sokolach Biblioteka Publiczna Gminy Sokoły Zespół Szkół w Sokolach
Marzec-kwiecień	Ozdoby wielkanocne – nauka wykonania palm, pisaneł, wiązanek wielkanocnych różnymi technikami	Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach
Kwiecień	Uroczyste obchody VII Rocznicy śmierci Papieża Jana Pawła II Tydzień Książki dla Dzieci – zajęcia dla klas 0-VI pod hasłem „Wokół Andersena” Dzień Ziemi	Zespół Szkół w Sokolach Biblioteka Zespołu Szkół w Sokolach Szkoła Podstawowa w Sokolach
Maj	Gminne Obchody Święta Konstytucji 3 Maja. Koncert pieśni patriotycznych w GOK w Sokolach „OJCZYŻNO MA” w wykonaniu uczniów ZS w Sokolach i „Biesiady Sokolskiej”. Gra terenowa „Historyczne Sokoły” Spotkanie autorskie z Joanną Papuzińską z okazji Tygodnia Bibliotek „Dzień Mamy i Taty” – występy dzieci i młodzieży skupionych wokół GOK w Sokolach, koncert zespołu „Młodzieżowa Orkiestra Braci Sokolskiej”, kola teatralnego z GOK oraz zespołu „Young Folk Crew” Dzień Matki – montaż słowno-muzyczny	Urząd Gminy Sokoły Zespół Szkół w Sokolach Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach Biblioteka Publiczna Gminy Sokoły Biblioteka Zespołu Szkół w Sokolach Szkoła Podstawowa w Sokolach

Data	Nazwa imprezy	Organizator
Maj-czerwiec	<p>Jubileusz 50-lecia pożycia małżeńskiego dla par małżeńskich z Gminy Sokoly – Uroczystość Złotych Godów w Sali widowiskowej Gminnego Ośrodka Kultury</p> <p>Festyn na „Dzień Dziecka” – impreza otwarta dla mieszkańców gminy Sokoly, szczególnie dzieci i młodzieży gminnych szkół.</p> <p>W programie: wspólowadnictwo z wykorzystaniem gier: minigolfa, żywych szachów, skatepark oraz koszykówki i siatkówki na placu Centrum Rekreacyjnego przy GOK w Sokolach. Dzieci młodsze bawić będzie KLANZA z Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów. Imprezie towarzyszyć będą występy artystyczne oraz Wesołe Miasteczko z dmuchanymi zabawkami, zjeżdżalnią, ścianą wspinaczkową i trampoliną</p> <p>Dzień Dziecka; Dzień Sportu – zajęcia sportowo-rekreacyjne</p> <p>XI Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom w ramach akcji „Cała polska czyta dzieciom” – przedszkole, kl. 0-III</p> <p>Prezentacja Gmin Wiejskich w Warszawie – prezentacja wyrobów rękodzielniczych, koncert „Biesiady Sokolskiej” z programem „Powróćmy jak za dawnych lat”</p> <p>Obchody Roku Korczaka – Prezentacja spektaklu „Dar miłości” – Janusz Korczak i jego dzieci – w wykonaniu dzieci i młodzieży z Zespołu Szkół w Sokolach</p> <p>Uroczyste zakończenie roku szkolnego</p>	<p>Urząd Gminy Sokoly Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach</p> <p>Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach Szkoła Podstawowa w Sokolach</p>
Lipiec	<p>AKCJA „LATO Z GOK-iem” – zajęcia muzyczne: przygotowanie do Festynu w Waniewie. Zajęcia rekreacyjne na placu przy Gminnym Ośrodku Kultury: turniej minigolfa, turniej tenisa stołowego, turniej koszykówki i siatkówki oraz rekreacja na deskorolkach i BMX-ach – skatepark.</p> <p>Festyn „WANIEWO-ODPUST-NATURA” – oraz VI Festiwal Muzyki Ludowej „Dawne Pieśni – Młode Głosy” w Waniewie. Wystąpią także zespoły z Gminnego Ośrodka Kultury w Sokolach: „Biesiada sokolska” i „Młodzieżowa Orkiestra Braci sokolskiej” oraz gwieźdza festynu kończąc imprezę zabawą ludową. Imprezie towarzyszy kiermasz twórczości ludowej</p>	<p>Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach Urząd Gminy Sokoly, Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach Białostockie Muzeum Wsi Wójt Gminy Sokoly Towarzystwo Muzyczne „Słopiewnie” Biblioteka Publiczna Gminy Sokoly</p>
Wrzesień	<p>Uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego 2012/2013</p> <p>Obchody 73. rocznicy wybuchu II wojny światowej</p> <p>Europejski Dzień Języków</p> <p>Sprzątanie Świata</p> <p>Przeгляд Pieśni Biesiadnej osób niepełnosprawnych „Jesień z Biesiadą”</p>	<p>Zespół Szkół w Sokolach Gimnazjum w Sokolach Warsztaty Terapii Zajęciowej w Starych Raciborach Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach</p>

Data	Nazwa imprezy	Organizator
Październik	<p>Miesiąc Bibliotek Szkolnych – wystawa, konkursy, zajęcia dla klas 0-VI</p> <p>Spotkanie Rodziny Szkół im. Jana Pawła II na Jasnej Górze</p> <p>Obchody Dnia Edukacji Narodowej, uroczyste ślubowanie klas I Gimnazjum</p> <p>Dzień Papieski – kwesta na Dzieło Nowego Tysiąclecia</p> <p>XVIII Bieg Niepodległości w Sokolach</p>	<p>Zespół Szkół w Sokolach</p> <p>Warsztaty Terapii Zajęciowej w Starych Raciborach</p> <p>Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach</p> <p>Biblioteka Zespołu Szkół w Sokolach</p> <p>Gimnazjum w Sokolach</p> <p>Urząd Gminy Sokoły</p>
Listopad	<p>Dzień Książkowego Misia – zajęcia dla uczniów przedszkola i klas 0-III. Wystawa okolicznościowa w czytelni</p> <p>Wystawa zbiorów biblioteki z okazji Miesiąca Książki Historycznej oraz zajęcia dla klas 0-III i konkurs dla gimnazjalistów pod hasłem „Mam GEN wolności”</p> <p>Konkurs „Religijne i geograficzne aspekty pielgrzymek – podróży Jana Pawła II”</p> <p>Cykl imprez w ramach „DNI SOKÓŁ”: XI gminne obchody Dnia Niepodległości z blokiem pieśni patriotycznych oraz uroczystym koncertem rocznicowym. Podczas Dni Otwartych w Sokolach odbędzie się „Jesienny koncert” muzyki lekkiej w Saloniku szlacheckim w Gminnym Ośrodku Kultury w Sokolach</p> <p>Święto Szkoły – Dzień Patrona A. Mickiewicza</p> <p>Spotkanie autorskie z M. Masterskim – „Bez Skargi w roku Skargi”, prelekcja multimedialna dla uczniów gimnazjum w ramach Roku Skargi</p> <p>Wieczór Andrzejkowy</p>	<p>Biblioteka Zespołu Szkół</p> <p>Gimnazjum w Sokolach</p> <p>Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach</p> <p>Zespół Szkół w Sokolach</p> <p>Biblioteka Publiczna Gminy Sokoły</p>
Grudzień	<p>Ozoby Bożonarodzeniowe – nauka wykonania ozdób choinkowych: bombek, łańcuchów i innych ozdób</p> <p>Spotkanie opłatkowe, Szopka Bożonarodzeniowa</p> <p>Spotkanie opłatkowe w Gminnym Ośrodku Kultury, wspólny opłatek, koncert kołęd w wykonaniu miejscowych zespołów</p> <p>Mikolajki z Mikolajkiem – wystawa i oglądanie filmu Laurenta Tirarda na podstawie książki Rene Gościnnego i Jean-Jaques'a Sempé</p> <p>Jasełka i koncert kołęd „W Sokolskiej rodzinie radosna pieśń płynie”</p> <p>„Sylwester pod gwiazdami” na placu przy GOK w Sokolach – powitanie Nowego Roku z koncertem muzyki i pokazami pirotechnicznymi</p>	<p>Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach</p> <p>Zespół Szkół w Sokolach</p> <p>Urząd Gminy Sokoły</p> <p>Biblioteka Zespołu Szkół</p>

STALE IMPREZY CYKLICZNE

Data	Nazwa imprezy	Organizator
Styczeń- czerwiec	Każda ostatnia środa miesiąca – „Wspólne śpiewanie z Biesiadą Sokolską” pieśni biesiadnych, patriotycznych w Sali widowiskowej Gminnego Ośrodka Kultury	Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach
Wrzesień- grudzień		
Wiosna-jesień	Nauka gry w Mini Golfa na placu Centrum Rekreacyjnego przy GOK w każdy wtorek	Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach

Źródło: www.sokoły.pl; stan na dzień: 14.04.2013.

Rozdział 4

Stan zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoly

Baza materialna turystyki, zagospodarowanie turystyczne oraz infrastruktura turystyczna to, według wielu autorów opracowań z zakresu turystyki, pojęcia tożsame. O. Rogalewski definiuje infrastrukturę turystyczną (bazę materialną) jako urządzenia umożliwiające zaspokojenie podstawowych potrzeb, jakie odczuwa turysta podczas odbywania podróży¹⁰. Natomiast według A. Panasiuka, jest to zespół urządzeń i instytucji będący bazą materialną i organizacyjną rozwoju turystyki¹¹. Szerszą definicję prezentuje z kolei K. Naumowicz, według której zagospodarowanie turystyczne to proces przystosowania obszarów o walorach turystycznych do wykorzystania przez uczestników ruchu turystycznego. Jego efektem są zespoły wyspecjalizowanych urządzeń wchodzących w skład turystycznego potencjału technicznego, a w istocie jest to działalność, którą można uznać za rodzaj czynności produkcyjnych właściwych dla gospodarki turystycznej¹². Urządzenia kształtujące potencjał turystyczny określonego obszaru (produktu turystycznego) dzielą się na:

- turystyczne – obiekty, które ze względu na lokalizację, układ funkcjonalny i okres użytkowania przeznaczone są na cele związane z obsługą ruchu turystycznego;
- paraturystyczne – obiekty, które przeznaczone są na potrzeby ogólnospołeczne, a które tylko częściowo lub przez pewien czas (najczęściej w okresie sezonu turystycznego) wykorzystywane są do obsługi ruchu turystycznego.

¹⁰ O. Rogalewski, *Zagospodarowanie turystyczne*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1977.

¹¹ A. Panasiuk (red.), *Turystyka. Zarys wykładu*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2001.

¹² Cyt. za: A. Bogucka, *Turystyka w liczbach. Analiza ruchu i zagospodarowania turystycznego w województwie podlaskim*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2005.

Na bazę turystyczną składają się cztery podstawowe grupy obiektów i urządzeń. Są to¹³:

- baza noclegowa, umożliwiająca turystom przebywanie poza miejscem zamieszkania dłużej niż jeden dzień;
- baza żywieniowa, zapewniająca zaspokojenie jednej z podstawowych potrzeb człowieka, tj. potrzeby wyżywienia;
- baza komunikacyjna, stanowiąca o dostępności turystycznej danego obszaru oraz ułatwiająca poruszanie się w jego granicach;
- baza towarzysząca, gwarantująca turystom zaspokojenie innych potrzeb związanych z wyjazdem. Do bazy towarzyszącej zalicza się m.in. urządzenia umożliwiające korzystanie z walorów turystycznych i usprawniające ruch turystyczny (np. centra obsługi turystów, punkty informacji turystycznej), urządzenia sportowo-rekreacyjne (np. hale sportowe, boiska, wyciągi narciarskie), urządzenia rozrywkowe (np. kina, sale widowiskowe), placówki handlowe (np. sklepy z pamiątkami).

W przystosowaniu przestrzeni do pełnienia funkcji turystycznych ważną rolę odgrywają także inne obiekty i urządzenia. Świadczą one głównie usługi skierowane do mieszkańców, ale dość często korzystają z nich także turyści. Należą do nich sklepy, warsztaty samochodowe, banki, bankomaty, ośrodki zdrowia, itp. Ogół tego typu obiektów i urządzeń określa się mianem infrastruktury (bazy) paraturystycznej¹⁴. Jednakże i to podejście do analizy zagospodarowania turystycznego jest niewystarczające i wymaga uzupełnienia uwzględniającego szczególnie wpływ technologii informacyjnych na rozwój turystyki. Nowe ujęcie zagospodarowania turystycznego zostało zaprezentowane na rysunku 4.1.

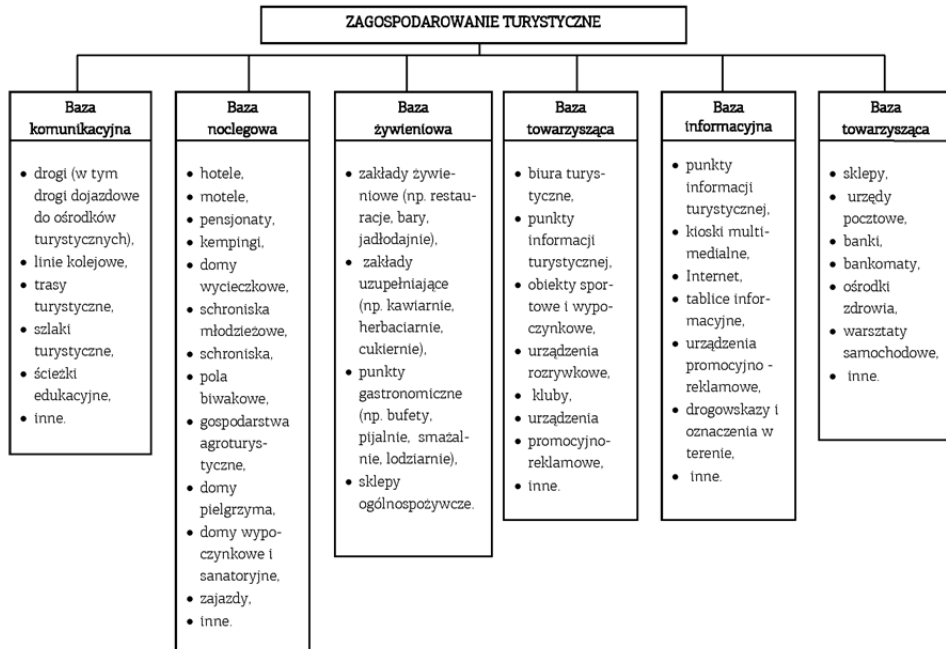
Stan zagospodarowania turystycznego decyduje o możliwościach dotarcia turystów do regionów i miejscowości turystycznych, warunkach ich pobytu, realizacji potrzeb turystycznych, stopniu wykorzystania walorów, a tym samym determinuje atrakcyjność turystyczną regionów. Poziom zagospodarowania stanowi element konkurencji pomiędzy miejscowościami i regionami turystycznymi, które starają się oferować turystom jak najlepsze warunki i możliwości rekreacyjnego spędzania czasu¹⁵. Im wyższy poziom infrastruktury turystycznej, tym większy standard świadczonych usług, a tym samym większa szansa na pełne zaspokojenie potrzeb turystów i jak najlepsze spędzenie przez nich wolnego czasu na danym obszarze. Poczucie zadowolenia natomiast stwarza realną szansę na osiągnięcie korzyści ekonomicznych przez podmiot oferujący określone usługi turystyczne.

¹³ W. Kurek (red.), *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.

¹⁴ P. Różycki, *Zarys wiedzy o turystyce*, Proksenia, Kraków 2006.

¹⁵ W. Kurek (red.), *Turystyka...*, op. cit.

Rys. 4.1. Zakres analizy zagospodarowania turystycznego

Źródło: D. Szpilko, R. Ziółkowski, *Zagospodarowanie turystyczne obszarów chronionych województwa podlaskiego*, *Ekonomia i Zarządzanie*, nr 1, 2010.

4.1. Baza noclegowa

Istotnym elementem infrastruktury turystycznej jest baza noclegowa. Umożliwia ona turystom przebywanie poza miejscem stałego zamieszkania dłużej niż jeden dzień. Podstawową funkcją, jaką pełni baza noclegowa, jest zapewnienie osobom podróżującym noclegu, zakwaterowania oraz dostępu do urządzeń sanitarnych¹⁶. Niektóre obiekty, poza usługami noclegowymi, oferują również inne usługi, takie jak: wyżywienie, zakup pamiątek czy też zakup produktów żywnościowych.

Baza noclegowa zlokalizowana na terenie Gminy Sokoły liczy 11 obiektów. Są to głównie gospodarstwa agroturystyczne i pokoje gościnne. Audyt turystyczny wykazał, iż baza jest słabo rozwinięta i charakteryzuje się małą różnorodnością świadczonych usług. Tylko nieliczne obiekty zostały poddane pełnemu dostosowaniu do potrzeb współczesnego turysty. Pełne zestawienie obiektów bazy noclegowej w Gminie Sokoły zostało przedstawione w tabeli 4.1.

¹⁶ H. Kiryluk, K. Michałowski, R. Ziółkowski, *Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie podlaskim*, Politechnika Białostocka, Białystok 2002.

Tabela 4.1. Obiekty noclegowe w Gminie Sokoły

lp.	Usługodawca	Adres	Usługi
1.	Gospodarstwo agroturystyczne „Niezapominajka” Hryc Wanda	Jeńki 97, 18-218 Sokoły, tel. 86 47 64 617, 886 201 145 e-mail: hrycjenki@op.pl www.niezapominajka. emeteor.pl	<ul style="list-style-type: none"> • 10 miejsc noclegowych: 2 pokoje 4-osobowe, 1 pokój 2-osobowy • świetlica, na której na materacach może przenocować grupa 25-osobowa • pole namiotowe • wyżywienie – domowe posiłki na bazie własnych ekologicznych produktów z gospodarstwa (certyfikat) • wypożyczalnia rowerów • miejsce na ognisko, możliwość grillowania • imprezy integracyjne • kuligi z zaprzęgiem konnym • spływy kajakowe, spływy łodziami, narty, wędkowanie, grzybobranie • możliwość zakupu produktów kozich • edukacja ekologiczna, zielone szkoły • pokazy pieczenia chleba na zakwasie, wyrobu sera podpuszczkowego, także produkcji własnego piwa
2.	Gospodarstwo agroturystyczne „Magiczny zakątek” Roszko Ewa i Andrzej	Waniewo 64, 18-218 Sokoły, tel. 782 978 440, e-mail: magicznyzakatek@gmail.com www.magicznyzakatek24.pl	<ul style="list-style-type: none"> • 13 miejsc noclegowych: 1 pokój 4-osobowy, 3 pokoje 2-osobowe, 1 pokój 3-osobowy • wyżywienie – domowe posiłki na bazie własnych produktów z gospodarstwa • możliwość grillowania • spływy kajakowe, narty, wędkowanie
3.	„Dworek Narwiański” Marzena i Grzegorz Granaszewscy	Jeńki 99, 18-218 Sokoły, tel. 86 476 45 79, 509 849 372	<ul style="list-style-type: none"> • 8 pokoi • dom weselny • drink-bar
4.	Pokoje gościnne Szyszko Barbara	Jeńki 102, 18-218 Sokoły, tel. 86 715 17 77	<ul style="list-style-type: none"> • 10 miejsc noclegowych • możliwość wyżywienia • organizowanie ognisk, grilla • wycieczki rowerowe
5.	Pokoje gościnne Dziejma Maria	Waniewo 21a, 18-218 Sokoły, tel. 86 476 47 87	<ul style="list-style-type: none"> • 6 miejsc noclegowych • przejażdżki łodzią „psychówką” • organizowanie ognisk, grilla
6.	Pokoje gościnne Dziejma Teresa	Waniewo 30, 18-218 Sokoły, tel. 86 476 47 94	<ul style="list-style-type: none"> • 5 pokoi 1- i 2-osobowych • organizowanie ognisk • spływy kajakowe
7.	Pokoje gościnne Krysiewicz Eugeniusz	Waniewo 40, 18-218 Sokoły, tel. 86 476 48 05	b.d.

lp.	Usługodawca	Adres	Usługi
8.	Pokoje gościnne „Baza Turystyki Bagiennej” Sokół Eugeniusz	Waniewo 11, 18-218 Sokoły, tel. 85 674 37 02, 604 134 535 e-mail: narew@biebrza-narew.pl www.biebrza-narew.pl	<ul style="list-style-type: none"> • 30 miejsc noclegowych, pokoje 1- i 2-osobowe z łazienką • wyżywienie – domowe posiłki na bazie własnych produktów z gospodarstwa • imprezy integracyjne • przejażdżki łodzią „psychówką”, spływy kajakowe • organizowanie ognisk • wycieczki rowerowe
9.	Pokoje gościnne Makowska Maria	Waniewo 53, 18-218 Sokoły, tel. 86 476 48 19	b.d.
10.	Pokoje gościnne Kociakowska Regina	Waniewo 5, 18-218 Sokoły, tel. 86 476 47 75	<ul style="list-style-type: none"> • 4 pokoje 2-osobowe
11.	Pokoje gościnne Janeczko Irena	Waniewo 15, 18-218 Sokoły, tel. 86 715 17 25	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.sokoly.pl, Folderu turystycznego Stowarzyszenia N.A.R.E.W. Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi oraz stron internetowych obiektów.

Na uwagę zwracają przy tym dwie charakterystyczne tendencje: po pierwsze fakt, iż przeszło 60% obiektów bazy noclegowej Gminy Sokoły skoncentrowanych jest w Waniewie, a pozostałe 30% w Jeńkach, co jest zrozumiałe, ze względu na fakt, iż są to miejscowości położone najbliżej atrakcji turystycznej Gminy – Kładki Edukacyjnej Waniewo-Śliwno. Waniewo w Gminie Sokoły jest miejscowością o największym potencjale turystycznym¹⁷, który poprzez wskazane zjawisko koncentracji, dodatkowo ową przewagę wzmocnia. Inną tendencją, niekorzystną z punktu widzenia rozwoju turystyki, jest fakt, iż w przypadku 3 z 11 analizowanych obiektów bazy noclegowej Gminy Sokoły, nie można jednoznacznie wskazać ich możliwości noclegowych, nie możliwa jest pełna identyfikacja świadczonych przez nie usług. Informacje o nich nie pojawiają się na żadnych stronach internetowych, prócz Urzędu Gminy Sokoły, ani w żadnych folderach, przewodnikach. Należy zauważyć, iż w dobie łatwego dostępu do informacji, z którego współczesny turysta niewątpliwie korzysta, jej brak w bezpośredni sposób oddziałuje na tempo rozwoju turystycznego (a wraz z tym – ekonomicznego) określonego obiektu i de facto – obszaru.

¹⁷ Co jest zresztą potwierdzone w wydawanych folderach, ulotkach, czy opracowaniach turystycznych opisujących Gminę.

4.2. Baza gastronomiczna

Ważnym elementem zagospodarowania turystycznego jest baza gastronomiczna. W.W. Gaworecki definiuje usługi gastronomiczne jako zespół czynności produkcyjnych, mających na celu uzdatnienie produktów spożywczych do konsumpcji oraz czynności handlowych, polegających na sprzedaży produktów kulinarnych, przy zapewnieniu warunków konsumpcji na miejscu. Uważa także, iż gastronomia jest czynnikiem stymulującym rozwój turystyki: wpływa na wielkość ruchu turystycznego oraz jakość jego obsługi, powoduje przyspieszenie ruchu lub jego hamowanie¹⁸.

Ze względu na specyfikę i zakres prowadzonej działalności, a także jej powiązania z obsługą turystów, możemy wyróżnić trzy rodzaje bazy gastronomicznej¹⁹:

- bazę gastronomiczną otwartą, która oferuje szeroki zakres usług dla różnych odbiorców, w tym także turystów; składają się na nią różnorodne zakłady (w tym obiekty oferujące gotowe produkty kulinarne), placówki o charakterze żywieniowo-rozrywkowym, placówki oferujące ograniczony zakres produktów (np. piwiarnie, winiarnie, kawiarnie oraz obiekty gastronomiczne w środkach transportu itp.);
- bazę gastronomiczną w obiektach hotelarskich, która jest nastawiona na zaspokajanie potrzeb żywieniowych gości obiektów noclegowych, aczkolwiek z usług tego typu placówek mogą korzystać także osoby nienocujące w danym obiekcie; tworzą ją zarówno obiekty serwujące produkty kulinarne (np. restauracje, bary), jak i obiekty o węższym zakresie usług (np. kawiarnie);
- bazę gastronomiczną zamkniętą, która świadczy usługi tylko dla wąskiej grupy odbiorców (np. stołówki pracownicze, jadalnie studenckie itd.). Obiekty tego typu są zazwyczaj niedostępne dla turystów.

Znaczącym elementem bazy żywieniowej są również punkty sprzedaży detalicznej artykułów spożywczych, umożliwiające turystom nabycie artykułów żywnościowych do sporządzania posiłków we własnym zakresie.

W Gminie Sokoły zlokalizowanych jest 8 obiektów świadczących usługi gastronomiczne. Szczegółowy ich podział przedstawiono w tabeli 4.2.

Z danych zawartych w tabeli wynika, że największa liczba obiektów gastronomicznych znajduje się w Sokołach. Zjawisko to wskazuje na kolejny przykład koncentracji, z jakim mamy do czynienia analizując zagospodarowanie turystyczne Gminy Sokoły. Biorąc jednak pod uwagę fakt, iż koncentracja potencjalnej bazy żywieniowej (Sokoły) nie stanowi elementu komplementarnego wobec koncentracji bazy noclegowej (Waniewo), liczba obiektów, ich profil (najliczniejszą grupę obiektów stanowią bary, natomiast nie ma restauracji czy też kawiarni), a także zlokalizowanie, wydaje się być niewystarczające z punktu widzenia rozwoju turystyki.

¹⁸ W.W. Gaworecki, *Turystyka*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.

¹⁹ A. Bogucka, *Turystyka...*, op. cit.

Tabela 4.2. Obiekty gastronomiczne w Gminie Sokoły

Lp.	Obiekt	Adres
1.	„Dworek Narwiański” Marzena i Grzegorz Granaszewscy	Jeńki 99, 18-218 Sokoły, tel. 86 476 45 79
2.	„Sala Bankietowa Marysieńka”	ul. Kolejowa 33b, 18-218 Sokoły, tel. 86 274 19 19
3.	Bar Gastronomiczny A. G. Kurzyna	ul. Kolejowa 34, 18-218 Sokoły
4.	Bar „Uniwersalny”	ul. Rynek Kościuszki 12, 18-218 Sokoły, tel. 86 274 10 76
5.	„Baza Turystyki Bagiennej”	Waniewo 11, 18-218 Sokoły, tel. 86 476 47 80 www.biebrza-narew.pl
6.	Pizzeria, B. Kulesza, T. Frankowski s. c.	ul. Sikorskiego 18, 18-218 Sokoły
7.	Bar, Marian Orłowski	Rzące 10, 18-218 Sokoły
8.	Bar Techmed, Wiesław Dziejma	Waniewo 30, 18-218 Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.sokoly.pl oraz Folderu turystycznego Stowarzyszenia N.A.R.E.W. Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi.

4.3. Baza komunikacyjna

Turystyka jest zjawiskiem przestrzennym, nieodłącznie powiązaniem z przemieszczaniem się ludzi poza miejsce stałego zamieszkania. To właśnie baza komunikacyjna pozwala turystyce dotrzeć do miejsca docelowego, jak również umożliwia poruszanie się po tym obszarze, organizowanie wycieczek terenowych i wędrówek²⁰.

Według J. Wyrzykowskiego, dostępność komunikacyjna to możliwość dojazdu środkami komunikacji do celu podróży. Identyfikuje ona istniejącą sieć połączeń komunikacyjnych między miejscem stałego zamieszkania a celem podróży, a także system połączeń komunikacyjnych, szlaków i wyciągów turystycznych, które umożliwiają turystyce odbycie wycieczek w obrębie wybranego regionu turystycznego do określonych miejsc²¹.

Rozważając dostępność turystyczną danego obszaru należy pamiętać o wewnętrznej sieci szlaków pieszych, rowerowych i samochodowych, która nie tylko ułatwia dostęp do obszarów i obiektów atrakcyjnych turystycznie, ale przede wszystkim umożliwia odbywanie wędrówek i wycieczek turystycznych.

Analizując dostępność zewnętrzną Gminy Sokoły, można stwierdzić, że stan infrastruktury komunikacyjnej jest optymalny, tak z punktu widzenia jego jakości,

²⁰ J. Mazurek, *Zagospodarowanie turystyczne* [w:] A. Szwichenberg (red.), *Podstawy turystyki*, Politechnika Koszalińska, Koszalin 2000.

²¹ J. Wyrzykowski, *Podstawowe pojęcia z dziedziny turystyki* [w:] S. Toczek-Werner (red.), *Podstawy rekreacji i turystyki*, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Wrocław 2005.

jak również nasycenia. Przez Gminę Sokoły przebiega bowiem droga wojewódzka nr 671 (trasa ta łączy Sokoły (powiat wysokomazowiecki) z Sokolanami (powiat sokólski) i droga wojewódzka nr 678 (trasa łącząca Białystok z Wysokiem Mazowieckiem). W sąsiedztwie Gminy (a dokładniej w gminie Kobylin-Borzymy i w gminie Tykocin) przebiega droga krajowa nr 8, łącząca Kudowę-Zdrój z Wrocławiem, Warszawą, Białymstokiem, Suwałkami i Budziskiem.

Przez Gminę biegnie również trasa kolejowa Warszawa–Białystok–Petersburg. Na terenie Gminy znajduje się dworzec kolejowy w Nowych Raciborach, funkcjonujący do dziś oraz nieczynna stacja kolejowa w Kruszewie Brodowie. Ruch pociągów na odcinku Łapy–Sokoły–Śniadowo funkcjonował od 1862 do 2000 roku. W 2007 roku wznowiono ruch towarowy na trasie Łapy–Sokoły, który jednak wstrzymano w 2009 roku. Obecnie Samorząd Gminy Sokoły jest zainteresowany przejęciem i reaktywowaniem linii kolejowej, co mogłoby służyć społeczeństwu całego regionu oraz odwiedzającym Gminę turystom.

Do Gminy Sokoły kursują także autobusy (w tym autobusy PKS, prywatnego przewoźnika – Podlasie Express), przy czym w okresie realizacji badań i pracy nad strategią (lata 2011-2013), zauważono systematyczny spadek tych połączeń z innymi obszarami powiatu czy też województwa, co w kontekście rozwoju turystyki nie jest dobrym prognostykiem na przyszłość.

Dostępność komunikacyjną Gminy Sokoły znacznie poprawia jej wewnętrzna sieć – sieć szlaków turystycznych pieszych, rowerowych oraz wodnych. Przebieg szlaków turystycznych przez obszar Gminy Sokoły zaprezentowano w tabeli 4.3.

Z tabeli wynika, iż Gmina Sokoły, w zakresie zróżnicowania wewnętrznej komunikacyjnej oferty zagospodarowania turystycznego, odznacza się wyraźnym potencjałem. Wyznaczone szlaki: piesze, rowerowe, czy też ścieżki dydaktyczne są doskonałym punktem wyjścia do budowania wokół nich innych produktów turystycznych inspirujących przyjazdy turystów.

Dla wydłużenia ich pobytu w Gminie oraz dla urozmaicenia oferty turystycznej, należałoby się także zastanowić nad wytyczeniem szlaków narciarskich (narciarstwa biegowego). Ze względu na ukształtowanie terenu, Gmina Sokoły mogłaby się stać przestrzenią otwartą na turystów uprawiających sporty zimowe.

Tabela 4.3. Szlaki turystyczne i ścieżki dydaktyczne przebiegające przez Gminę Sokoły

Nazwa	Przebieg ²²	Rodzaj szlaku	Długość szlaku [w km]
Podlaski Szlak Bociani (czerwony)	łączy Białowiecki Park Narodowy z Narwiańskim, Biebrzańskim i Wigierskim	Szlak rowerowy	412 km
Obwodnica Rowerowa NPN (niebieski)	Szlak rowerowy biegnący wokół Narwiańskiego Parku Narodowego i jego otuliny. Przebiega przez następujące miejscowości: Choroszcz – Baciuty – Turośń Dolna – Suraż – Łapy – Płonka Kościelna – Jeńki – Waniewo – Kurowo – Jeżewo Stare – Tykocin – Choroszcz	Szlak rowerowy	90 km
Szlak Pogranicza Mazowiecko-Podlaskiego (zielony)	Waniewo – Krzyżewo – Sokoły – Racibory Nowe – Piekuty Nowe – Ciechanowiec – Wojtkowice – Glinna	Szlak rowerowy	78 km
Szlak im. Włodzimierza Puchalskiego (czerwony)	Łapy Osse – Płonka Kościelna – Łupianka Stara – Bokiny – Wólka Waniewska – Jeńki – Waniewo – Kurowo – Pajewo – Broniszewo – Stelmachowo – Tykocin – Morusy – Góra	Szlak pieszy	53 km
Narwiański Labirynt	Suraż – Uhowo – Bokiny – Topilec – Kolonia Topilec – Waniewo – Kurowo – Radule – Rzędziany	Szlak wodny	150 km
Ścieżka przyrodnicza Waniewo–Śliwno	Kładka wykonana z drewna, biegnąca w poprzek bagiennej Doliny Narwi, łącząca Waniewo i Śliwno. Przeprawa przez liczne koryta rzeczne jest możliwa dzięki pływającym pomostom umocowanym na linach	Ścieżka dydaktyczna	1,3 km

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Folderu turystycznego Stowarzyszenia N.A.R.E.W. Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi*.

4.4. Baza informacyjna

Ogromną rolę we współczesnym świecie odgrywa informacja, która w turystyce przestaje być jedynie zbiorem danych, a coraz częściej jest traktowana jako nowy czynnik kształtujący rynek turystyczny. Skuteczność wykorzystania zasobów informacyjnych staje się warunkiem rozwoju funkcji turystycznych danego regionu. Według W.W. Gaworeckiego, łatwy dostęp do informacji przez wszystkich zainteresowanych, może ożywić sektor usług turystycznych, jak również zapewnić²³:

- usprawnienie obsługi turystów;
- prawidłowe rozmieszczenie ruchu turystycznego w stosunku do możliwości recepcyjnych poszczególnych regionów i miejscowości;
- popularyzację mało znanych regionów i miejscowości turystycznych;
- zwiększenie zainteresowania turystów zagranicznych Polską jako krajem recepcji turystycznej.

²² W tabeli czcionką pogrubioną wyróżniono te miejscowości, które stanowią elementy szlaku, a zlokalizowane są w Gminie Sokoły.

²³ W.W. Gaworecki, *Turystyka...*, op. cit.

Bardzo ważne jest, aby w województwie podlaskim powstał ujednoczony i spójny system informacji turystycznej. Obecnie na system informacji turystycznej o województwie podlaskim, składają się: regionalne i lokalne (miejskie i wiejskie) punkty informacji turystycznej, komputerowy system informacji turystycznej, Internet, media lokalne (prasa, radio i telewizja), wydawnictwa regionalne, bazy danych o walorach i zagospodarowaniu turystycznym, badania statystyczne oraz targi turystyczne²⁴.

Szeroki zakres czynników wchodzących w skład systemu informacji turystycznej, wpływa na trudności w efektywnym zarządzaniu informacją regionu. Istnieją luki w przestrzennym rozmieszczeniu ośrodków informacji turystycznej, niewielki jest zasięg działania komputerowego systemu informacji turystycznej, brakuje regionalnej bazy danych o walorach i atrakcjach turystycznych; podobnie dostępność do materiałów promocyjnych (przewodników turystycznych, map, folderów) jest niewystarczająca²⁵.

Analizując z tej perspektywy obszar Gminy Sokoły, wyraźnie widać, iż brakuje w niej punktów informacji turystycznej. Informacji turystom udzielają z reguły pracownicy Urzędu Gminy. Bardzo często można również zaczerpnąć informacji u pracowników obiektów bazy noclegowej, jednakże – jak pokazują badania, zdarza się to bardzo sporadycznie (patrz: rozdziały dotyczące *Stanu rozwoju turystyki w Gminie Sokoły*), a ponadto wiedza ta nie zawsze jest wystarczająca.

Na uwagę zasługuje jednak wzmożona aktywność władz Gminy w analizowanym zakresie, służąca poprawie tego stanu. Projektowany Punkt Informacji Turystycznej w Waniewie pozwala bowiem przypuszczać, iż zarządzanie informacją o walorach turystycznych Gminy Sokoły stanie się naturalnym procesem. Ponadto stosunkowo cyklicznie wydawane są foldery, ulotki oraz inne materiały promocyjne, informujące o walorach turystycznych Gminy. Niewątpliwie jednak udoskonalona, przejrzysta, logiczna i na bieżąco aktualizowana strona internetowa Gminy (www.sokoly.pl) jest doskonałym przykładem zmian, jakie nastąpiły w kierunku skutecznego zarządzania wizerunkiem obszaru i społeczności, także w zakresie zwiększenia atrakcyjności turystycznej obszaru.

Niezależnie od poczynionych pozytywnych działań, w Gminie Sokoły należy nieustannie dążyć do poprawy sieci informacji turystycznej. Elementem poprawy stanu informacji będzie zwiększenie ilości informatorów i przewodników turystycznych, opracowanie map turystycznych zawierających informacje na temat szlaków turystycznych, obiektów przyrodniczych, jak również lokalizacji bazy turystycznej. Nie bez znaczenia dla rozwoju turystyki w Gminie Sokoły byłaby także zwiększona aktywność jej przedstawicieli w targach oraz innych tego typu wydarzeniach, służących promocji turystycznej określonych obszarów, czy też obiektów.

²⁴ I. Bielawska i in., *Turystyka w województwie podlaskim*, Wyd. Politechniki Białostockiej, Białystok 2001.

²⁵ R. Ziółkowski, *System informacji turystycznej w województwie podlaskim* [w:] K. Michałowski (red.), *Informacja i promocja w turystyce*, Wyd. Politechniki Białostockiej, Białystok 2002.

4.5. Baza towarzysząca

Oprócz zakwaterowania i wyżywienia, turyści podczas swych wyjazdów oczekują szerszej oferty podnoszącej atrakcyjność turystyczną danego miejsca. W związku z tym korzystają z obiektów bazy towarzyszącej, jak i paraturystycznej. Można wyróżnić trzy główne grupy urządzeń towarzyszących²⁶:

- urządzenia umożliwiające turystom korzystanie z walorów turystyczno-wypoczynkowych miejscowości lub terenu, tj. plaże, mola, kąpieliska, ścieżki i trasy turystyczne, nartostrady, wyciągi turystyczne, kolejki linowe, tory saneczkowe, wieże widokowe, parki, skwery itp.;
- urządzenia rozrywkowe, tj. lokale rozrywkowe, kawiarnie, winiarnie, piwiarnie, bary kawowe, placówki kulturalne, jak kina, teatry, świetlice, kluby, czytelnie, biblioteki, kluby prasy i książki; różne obiekty sportowe, tj. boiska sportowe, hale sportowo-widowiskowe, sztuczne lodowiska itp.;
- urządzenia usługowe, zabezpieczające najszerszy zakres usług; urządzenia zabezpieczające porządek, stan sanitarny i bezpieczeństwo, urządzenia ochrony zdrowia (ośrodki zdrowia, apteki, stacje pogotowia ratunkowego), ośrodki informacji i reklamy turystycznej, urządzenia łączności (poczta, telefon), punkty usługowe, sklepy i punkty sprzedaży artykułów przemysłowych, sklepy pamiątkarskie itp.

W zależności od zróżnicowania walorów przyrodniczych i kulturowych określonego miejsca, zmieniają się także rodzaje urządzeń bazy towarzyszącej. Na obszarach przyrodniczych przede wszystkim ustawiane są urządzenia ułatwiające dostęp do zwiedzanych obiektów (np. tablice informacyjne, punkty obserwacyjne, wieże widokowe, kładki). W przypadku wypoczynku nad wodą tworzy się: wypożyczalnię kajaków i innego sprzętu pływającego, plaże, umożliwiające uprawianie zabaw sportowych. W większych miejscowościach i miastach natomiast bazę towarzyszącą tworzą: kina, sale wystawowe, muzea, sklepy z pamiątkami, a także kawiarnie i inne miejsca spotkań towarzyskich.

Gmina Sokoły posiada elementy bazy towarzyszącej. Należą do nich przede wszystkim znajdujące się przy Zespole Szkół w Sokołach nowoczesny kompleks sportowo-rekreacyjny z salą gimnastyczną o wymiarach areny sportowej 16×36×7,40 m, siłownią, salą do gimnastyki korekcyjnej, sauną, wraz z zespołem boisk sportowych, tj. stadionem lekkoatletycznym z bieżnią, boiskiem do siatkówki, kortem tenisowym. Sala sportowa została oddana do użytku w styczniu 2000 r., natomiast boiska w listopadzie 1999 r. Swoją działalność prowadzi również Gminny Ośrodek Kultury z centrum rekreacji: skateparkiem, boiskami, polem do minigolfa, stolikami szachowymi i placem zabaw dla dzieci.

Na obszarze Gminy Sokoły zlokalizowane są również urządzenia umożliwiające turystom korzystanie z walorów turystyczno-wypoczynkowych terenu. Ustawione są wiaty, wieże, punkty widokowe, kładki, pomosty umożliwiające turystom lepsze

²⁶ A. Bogucka, *Turystyka...*, op. cit.

poznanie terenu. Jednakże ich liczba, prócz tego, że skoncentrowana jest głównie w jednym miejscu (Waniewo), może okazać się niewystarczająca w stosunku do wzrastającej liczby turystów.

W obsłudze ruchu turystycznego dużą rolę odgrywają wypożyczalnie sprzętu sportowo-turystycznego, w tym wodnego. Małe wypożyczalnie funkcjonują przy gospodarstwach agroturystycznych, przede wszystkim w celu obsługi swoich gości. Na terenie Gminy Sokoły specyficzną i unikatową ofertą w tym zakresie są łodzie „pychówki”; przy czym można je wypożyczyć tylko przy obiektach noclegowych w Waniewie. Tymczasem z uwagi na stale wzrastające zainteresowanie turystów sportami wodnymi, należy stwierdzić, iż wypożyczalnie te dysponują niewystarczającą ilością oferowanego sprzętu wodnego. W Gminie Sokoły potencjałem mogącym stanowić o przewadze konkurencyjnej bazy towarzyszącej – tak w skali powiatu, jak i województwa – mogłaby być baza do uprawiania turystyki konnej, także hipoterapii (potencjałem w tym zakresie może dysponować Krzyżewo). W obiektach bazy konnej, poza samą jazdą, turystom oferowane mogłyby być przejażdżki bryczkami czy też kuligi.

Dużą wartość, z punktu widzenia turystów odwiedzających obszary chronione, stanowią również obiekty muzealne, prezentujące florę i faunę. Mimo, iż na obszarze Gminy Sokoły zlokalizowany jest Narwiański Park Narodowy, charakteryzujący się niespotykanymi walorami przyrodniczymi, do tej pory nie powstało tu muzeum ani izba przyrodnicza prezentująca bogactwo i różnorodność Parku.

Rozdział 5

Stan rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach mieszkańców

5.1. Cel, metody i narzędzia badawcze

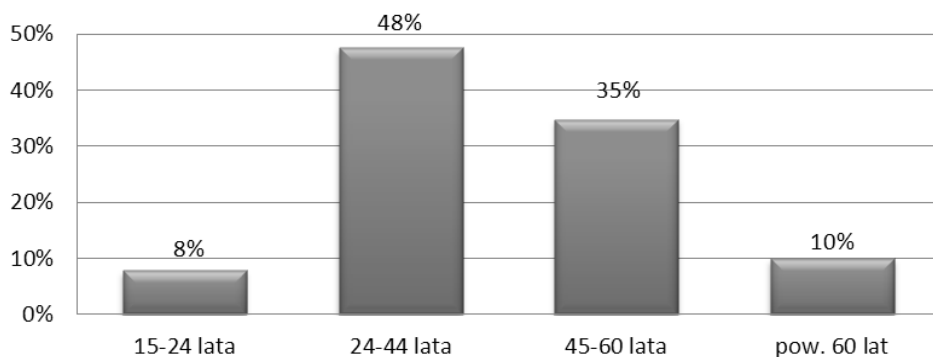
Celem badań sondażowych było poznanie opinii mieszkańców Gminy Sokoły w odniesieniu do rozwoju ich najbliższego otoczenia – diagnozy obecnego rozwoju obszaru, a także postaw wobec przyszłych możliwości zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły.

Główną metodą badań był sondaż diagnostyczny przeprowadzony z wykorzystaniem techniki ankietowej. Sondażem objęto respondentów na zasadzie wyboru losowego. Badania przeprowadzone zostały w okresie lipiec-wrzesień 2012 roku na terenie Gminy Sokoły.

Próba została tak dobrana, aby w każdej z miejscowości liczącej pow. 90 mieszkańców, wyodrębnić respondentów mogących wyrazić swoje opinie na temat Gminy Sokoły i rozwoju turystyki. Kwestionariusz ankiety został opracowany przez wykonawców *Strategii...* pracowników Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej, zaś samo badanie zostało przeprowadzone przy dużym zaangażowaniu nauczycieli i młodzieży szkolnej Gminy Sokoły.

5.2. Charakterystyka respondentów

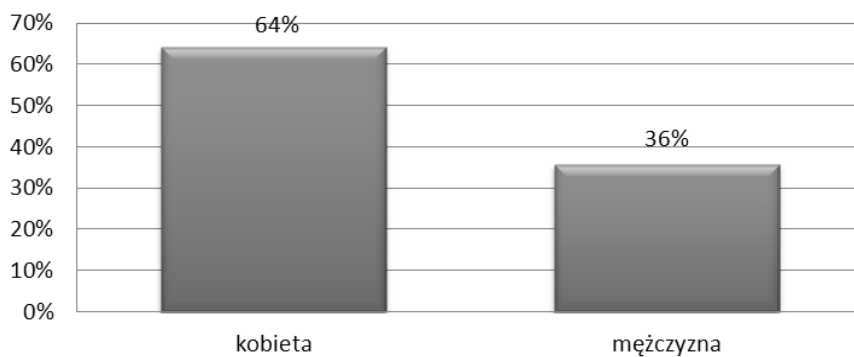
Badaniem zostało objętych 327 osób w wieku 15 lat i więcej. Najlichnieszą grupę stanowiły osoby młode w wieku 24-44 lata (48%) i także osoby dojrzałe, mieszczące się w kategorii osób w wieku produkcyjnym (35%). Najmniej liczny był segment respondentów w wieku poprodukcyjnym (pow. 60 lat – 10%) oraz przedprodukcyjnym – 15-24 lata (8%). Szczegółowo strukturę wiekową respondentów przedstawia rysunek 5.1.

Rys. 5.1. Wiek respondentów – mieszkańców Gminy Sokółka

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

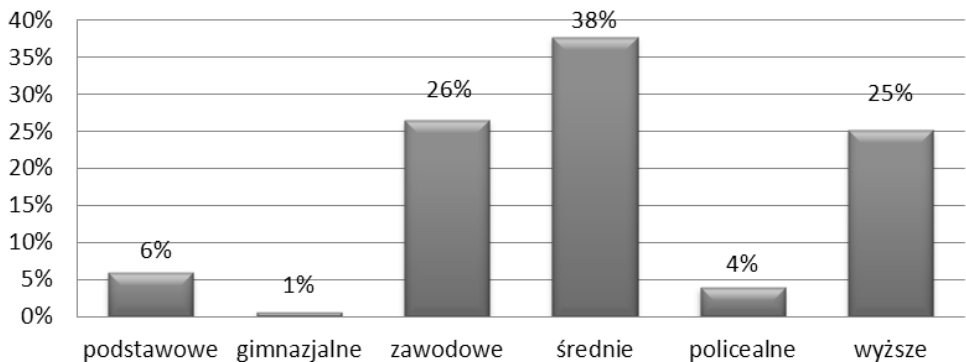
Z punktu widzenia struktury płci (rys. 5.2), w badaniu liczniej reprezentowane były kobiety (64%) niż mężczyźni (36%).

Rys. 5.2. Struktura płci respondentów – mieszkańców Gminy Sokółka

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

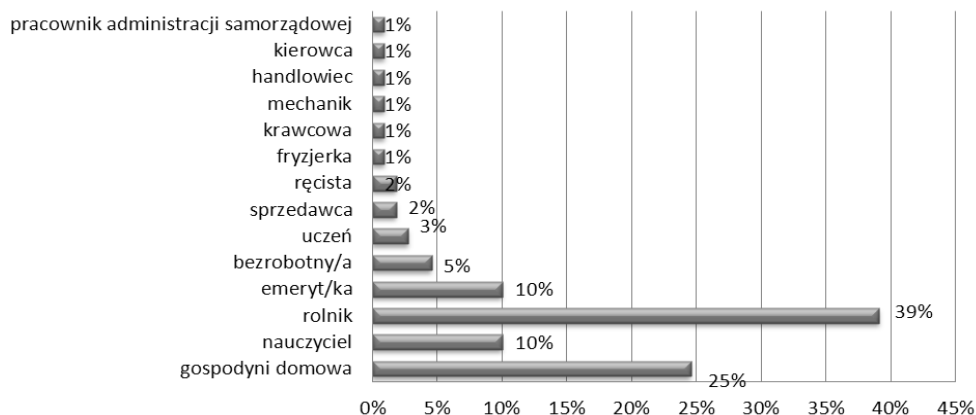
Z kolei struktura wykształcenia osób biorących udział w badaniu (rys. 5.3) wykazuje zdecydowaną przewagę osób z wykształceniem średnim (38%); w mniejszych, aczkolwiek w zbliżonych proporcjach obecne jest także wykształcenie zawodowe (26%) i wyższe (25%).

Rys. 5.3. Struktura wykształcenia respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Z wykształceniem niejednokrotnie sprzężony jest zawód i biorąc pod uwagę tę kategorię (rys. 5.4), wśród badanych respondentów zdecydowanie przeważają zajęcia związane z miejscem zamieszkania – jak można się domyślać – z Gminą Sokoły.

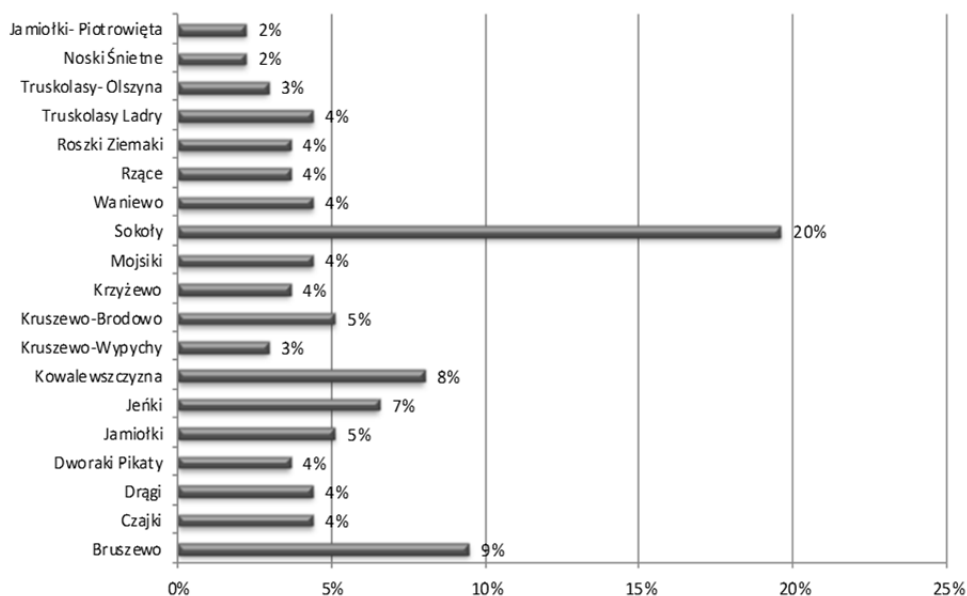
Rys. 5.4. Wykonywany zawód respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

39% respondentów zajmuje się bowiem rolnictwem, 25% kobiet – gospodyń domowych wskazało swoje najbliższe otoczenie: dom, gospodarstwo jako miejsce wykonywania codziennej „zawodowej” pracy (należy przy tym zauważyć na niecodzienny charakter tych „zawodowych” identyfikacji). Następnie w kolejności (po 10%) uplasowały się zawody takie jak nauczyciel i emeryt. Biorąc pod uwagę

segment społeczeństwa znajdujący się poza rynkiem pracy, widać, iż emeryci (10%) i bezrobotni (5%) łącznie w badanej próbie stanowią 3. pod względem liczebności kategorię społeczną. Wyniki te pośrednio pokazują więc kto spośród mieszkańców Gminy już dziś jest odbiorcą oferowanych usług turystyczno-rekreacyjnych, a także kto może w przyszłości stać się animatorem takich działań.

Gdy idzie o miejsce zamieszkania (rys. 5.5), zdecydowanie dominującą grupą respondentów byli mieszkańcy Sokół (20% liczebności próby) – stolicy i serca Gminy, miejscowości, w której zlokalizowane są najważniejsze instytucje samorządowe obszaru (Urząd Gminy), jak również religijne (Bazylika Mniejsza) i kulturalne (Gminne Domy Kultury, szkoły, biblioteki).

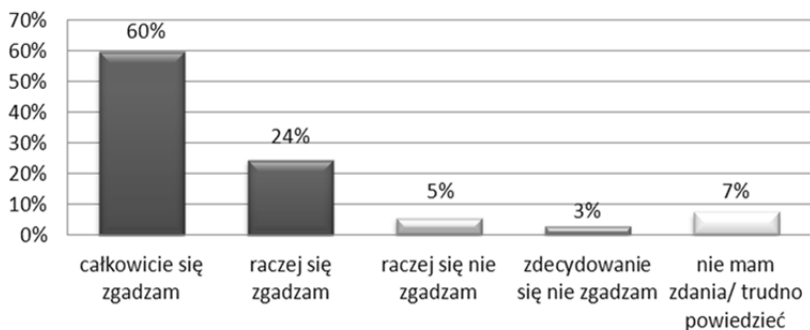
Rys. 5.5. Miejsce zamieszkania respondentów – mieszkańców Gminy Sokół

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Mimo dominacji Sokół, inne miejscowości Gminy są reprezentowane w badaniu w niemalże jednakowym stopniu. Oznacza to, że na temat samej Gminy, jak również planowanego rozwoju turystyki na jej terenie, mogli się wypowiedzieć niemalże wszyscy mieszkańcy analizowanego obszaru. Należy zauważyć, iż jest to zdecydowany walor opracowania i zastosowanej w nim metodyki. Badanie stanowiło bowiem rodzaj konsultacji społecznych przeprowadzanych z mieszkańcami na temat planowanych w najbliższych ich sąsiedztwie zmian.

5.3. Ocena Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców

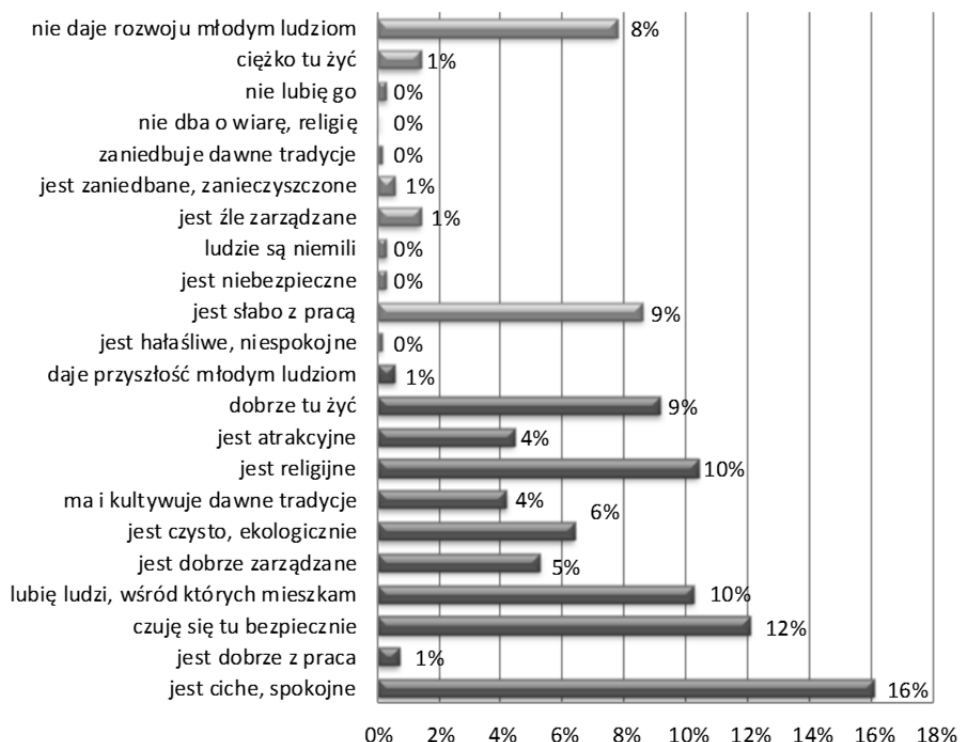
Można sądzić, iż mieszkańcy Gminy Sokoły – jako przedstawiciele społeczności lokalnej już dziś, a także w przyszłości – dla różnorodnych typów turystów są swoistymi „ambasadorami” obszaru. Dowodzą tego przede wszystkim postawy respondentów, którzy głęboko utożsamiają się z miejscem swojego zamieszkania (rys. 5.6), lokalną „małą ojczyzną”, za jaką uznawana jest Gmina Sokoły.

Rys. 5.6. Poziom identyfikacji respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły z miejscem ich zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Badania pokazują bowiem, że aż 84% respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, że „Miejsce mojego zamieszkania jest moją „małą ojczyzną” – jestem z nim emocjonalnie związana/y i nie chciałabym/ałbym go opuszczać na stałe”. Takie stanowisko potwierdzają także opinie respondentów na temat „klimatu społecznego”, jaki panuje w Gminie (rys. 5.7).

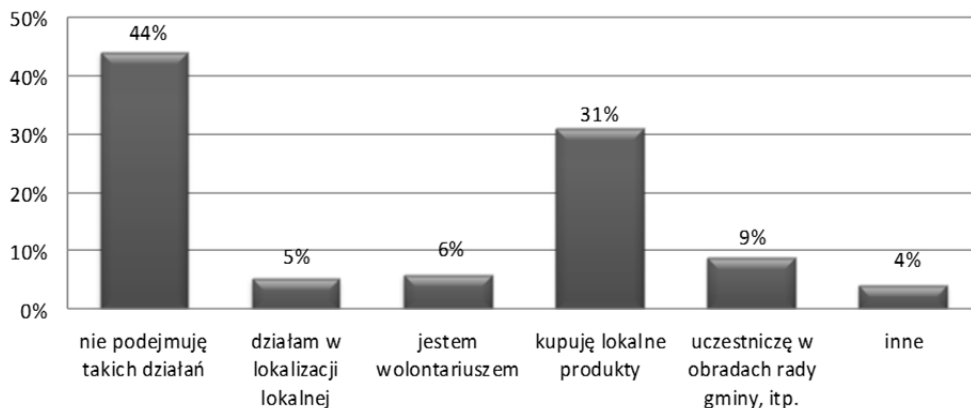

Rys. 5.7. Postawy i oceny respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły wobec miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W zdecydowanej większości wskazują oni na pozytywne walory obszaru – cenią sobie spokój i nieśpieszność Gminy (16%), bezpieczeństwo (12%), sympatię ludzi (10%). Widać także, że respondenci pozytywnie waloryzują tradycję, a zwłaszcza religię (10%); nieco mniej widoczny, ale jednak zaznacza się przyrodniczy (ekologiczny) wymiar obszaru (6%). Zdecydowanie najsłabiej oceniany jest aspekt związany z rozwojem i pracą (nikłe szanse rozwoju dla młodych ludzi – 8%, brak pracy – 9%).

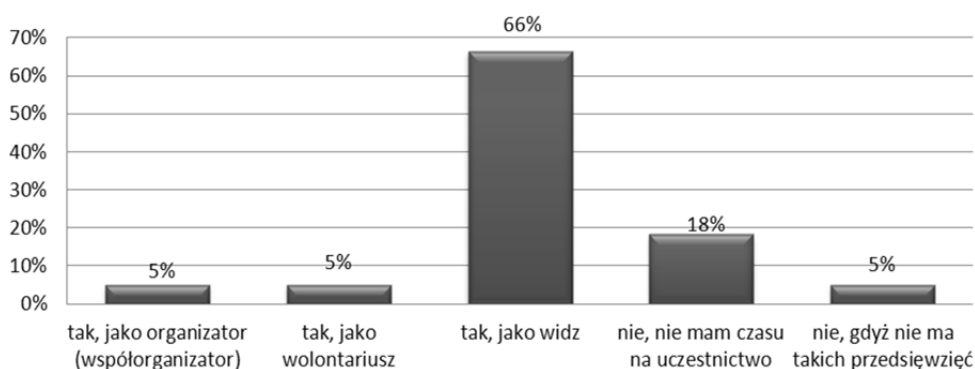
Gdyby pokusić się o ogólną charakterystykę przeciętnego mieszkańca Gminy Sokoły, wydaje się on być osobą otwartą (o czym świadczą kolejne wyniki badań), aczkolwiek raczej turystycznie i obywatelsko bierną. Zapytani bowiem o aktywność na rzecz najbliższego otoczenia, mieszkańcy Gminy Sokoły wykazują w tym względzie umiarkowaną aktywność (rys. 5.8).

Rys. 5.8. Aktywność obywatelska respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły wobec miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Niemalże połowa badanych (44%) na rzecz swojego miejsca zamieszkania i lokalnej społeczności nie podejmuje żadnych aktywizujących działań. A te, jeśli już zaistnieją, właściwie sprowadzają się do kupowania lokalnych produktów (31%). (9%) stara się wpłynąć na proces decyzyjny podejmowany w Gminie, aktywnie uczestnicząc w obradach różnorodnych gremiów za zarządzanie obszarem odpowiedzialnych (sesje komisji, Rady Gminy). Potwierdzeniem tego faktu jest inne pytanie badania, sprawdzające aktywność respondentów jako uczestników przedsięwzięć kulturalnych (rys. 5.9).

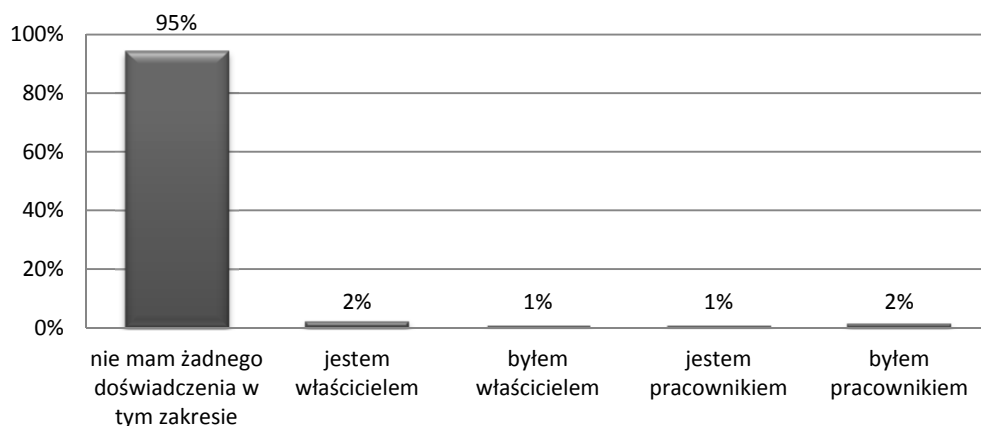
Rys. 5.9. Aktywność organizacyjna respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły w ramach przedsięwzięć kulturalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wyniki pokazują, iż zdecydowana większość badanych korzysta z oferty kulturalnej Gminy Sokoły biernie – jako widz (66%). Jedynie ogółem 10% respondentów podejmuje jakiegokolwiek działania związane z przygotowaniem takiej oferty szerszej publiczności i odbiorcom (5% – jako organizator oraz 5% – jako wolontariusz przedsięwzięć kulturalnych).

Sytuacja ta znajduje także swoje odzwierciedlenie, gdy bierze się pod uwagę doświadczenie respondentów w zakresie prowadzenia przedsiębiorstw o charakterze turystycznym (rys. 5.10); przytłaczająca większość badanych (95%) nie posiada w tym względzie jakiegokolwiek doświadczenia.

Grupa ta nie jest oczywiście postrzegana jako bezpośrednia grupa docelowa badanych przedsiębiorców turystyki (ta została omówiona w dalszej części opracowania), jednakże biorąc pod uwagę dość spory odsetek mieszkańców Gminy Sokoły pozostających poza rynkiem pracy (15% respondentów), zwrócenie uwagi na temat aktywizacji zawodowej mieszkańców w kontekście przyszłego rozwoju turystyki może mieć swoje pozytywne konsekwencje. Działania strategiczne powinny więc być również skierowane na aktywizację tej grupy potencjalnych interesariuszy dokumentu.

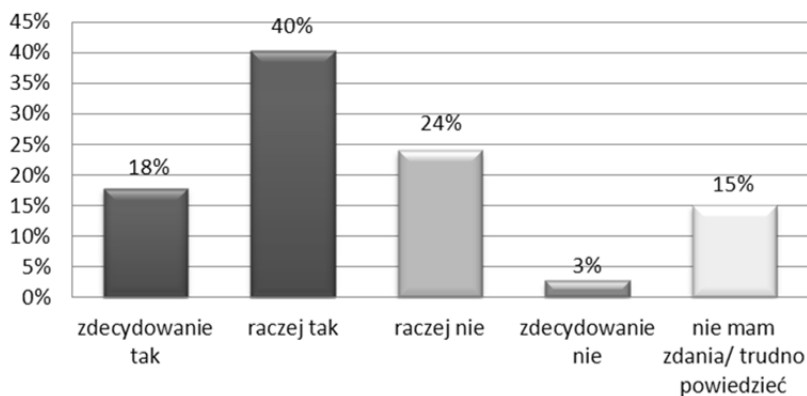
Rys. 5.10. Doświadczenie respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły w zakresie turystyki

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

5.4. Ocena przygotowania turystycznego Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców

Rozwój turystyki na określonym terenie jest możliwy przy założeniu istnienia i dostatecznego funkcjonowania infrastruktury turystycznej. Ów walor ważny jest także z punktu widzenia ocen lokalnej społeczności. W związku z tym, mieszkańcy Gminy Sokoły również zostali zapytani o ich oceny na ten temat. I tak, w pierwszej

kolejności poproszono ich o wyrażenie opinii w stosunku do obecnego stanu rozwoju turystyki w Gminie (rys. 5.11).

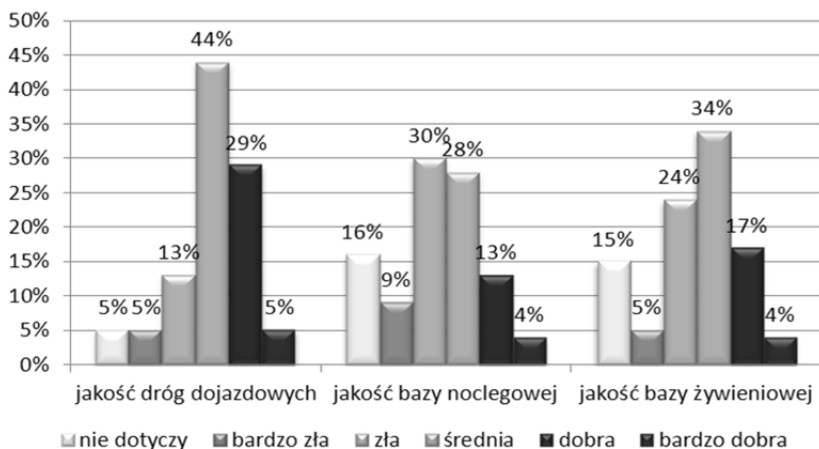
Rys. 5.11. Ocena obecnego stanu rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach jej mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wskazane opinie ukazują, iż poziom zadowolenia z obecnego stanu rozwoju turystyki w Gminie Sokoły plasuje się dość wysoko, gdyż ok. 60% badanych wyraża pozytywną opinię na ten temat. Należy jednak zauważyć, iż jest spora grupa respondentów, którzy przeciwnie widzą zarysowany w pytaniu obraz (24% opinii negatywnych); jest także widoczny odsetek 15% respondentów niezdecydowanych, dla których jednoznaczne ustosunkowanie się do tego kryterium było problematyczne. Wyniki wskazują więc, że kwestia rozwoju turystyki powinna być przedmiotem działań – podnoszących świadomość mieszkańców w tym zakresie.

Dość wyraźne opinie pozytywne wobec obecnego stanu rozwoju turystyki nie oznaczają, iż konkretne elementy zagospodarowania turystycznego – jedne z kluczowych dla rozwoju turystyki na danym terenie, również waloryzowane są w podobnym – pozytywnym stopniu.

W kolejnym pytaniu mieszkańcy Gminy Sokoły zostali zapytani o ocenę podstawowych elementów zagospodarowania turystycznego zamieszkiwanego obszaru: jakości dróg dojazdowych, bazy noclegowej, a także bazy żywieniowej, jakimi Gmina dysponuje (rys. 5.12).

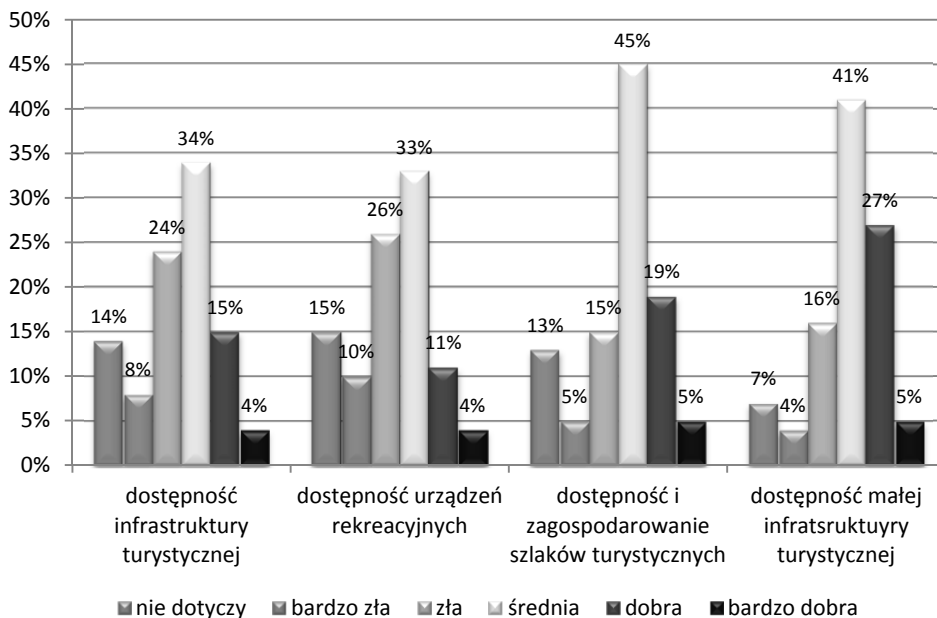

Rys. 5.12. Ocena podstawowych elementów zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Z badań wynika, że wymienione elementy zagospodarowania turystycznego bezpośrednio nie dotyczą sporego odsetka badanych (co jest zrozumiałe ze względu na bliskie zamieszkiwanie odwiedzanych terenów) – średnio 12% badanych wyraziło taką opinię, niemniej jednak ogólne oceny jakości tych elementów zdecydowanie oscylują wokół umiarkowanego zadowolenia. Stosunkowo najlepiej oceniany jest walor komunikacyjny (jakość dróg dojazdowych), o czym świadczy 44% umiarkowanych i 34% pozytywnych opinii wobec 18% wskazań negatywnych, najsłabiej zaś – jakość bazy noclegowej: w tym wypadku 39% opinii negatywnych zdecydowanie osłabia 28% ocen umiarkowanych i 17% opinii pozytywnych.

Gdy idzie o dalsze, bardziej szczegółowe oceny dotyczące elementów zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły (tj. dostępność infrastruktury turystycznej, dostępność urządzeń rekreacyjnych, dostępność i zagospodarowanie szlaków turystycznych, dostępność małej infrastruktury turystycznej), opinie respondentów – lokalnych użytkowników, napawają optymizmem (rys. 5.13).

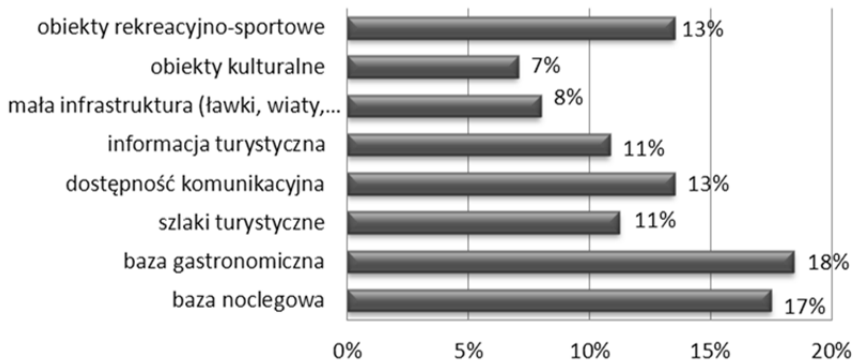
Rys. 5.13. Ocena dostępności elementów zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Podobnie jak poprzednio, dominującą postawą są opinie umiarkowane, co oznaczać może niedostateczną dostępność wyróżnionych elementów. Przy czym dane wskazują także, że w opiniach mieszkańców Gminy Sokoły najlepiej oceniana jest dostępność małej infrastruktury turystycznej (32% opinii pozytywnych i 41% umiarkowanych wobec 20% negatywnych), najslabiej zaś – dostępność urządzeń rekreacyjnych (jedynie 15% opinii pozytywnych oraz 33% umiarkowanych wobec 36% negatywnych).

Potwierdzenie tego faktu znajduje także swoje odzwierciedlenie w kolejnym pytaniu – wprost dotyczącym elementów zagospodarowania turystycznego obszaru wymagających poprawy (rys. 5.14).

Z danych wynika, że niemalże wszystkie wymienione elementy w zbliżonym stopniu nie odpowiadają standardowi, jakiego oczekiwaliby mieszkańcy Gminy Sokoły (różnice pomiędzy wyrażonymi opiniami są stosunkowo małe). Przy czym poprawy wymagają baza gastronomiczna (18% wskazań) i noclegowa (17% odpowiedzi), a także – w jednakowym stopniu – obiekty rekreacyjno-sportowe oraz dostępność komunikacyjna (odpowiednio po 13% wskazań), a także informacja turystyczna i szlaki turystyczne (po 11% wskazań).

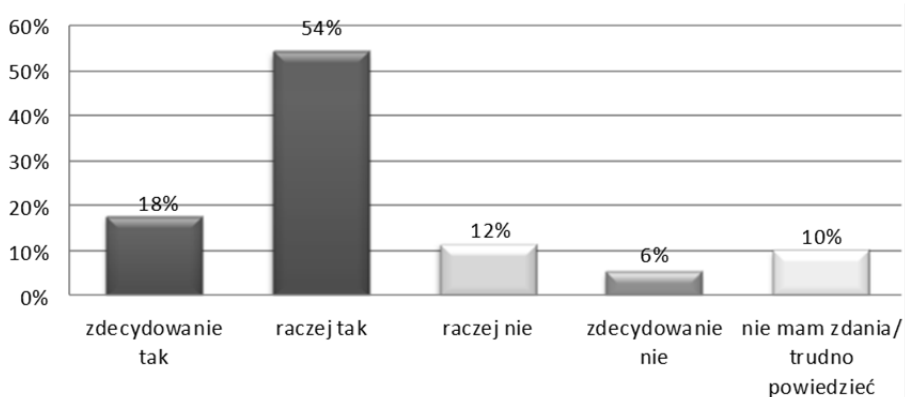
Rys. 5.14. Elementy zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły wymagające poprawy – opinie mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Przyszłe działania umożliwiające rozwój turystyki na omawianym obszarze powinny więc uwzględniać poprawienie jakości elementów zagospodarowania turystycznego. Jeśli bowiem służyć będzie ono lokalnej społeczności, wpływając na jej wysokie oceny dotyczące jakości życia, postawy te znajdą swoje odzwierciedlenie także w ruchu turystycznym.

5.5. Ocena potencjału turystycznego Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców

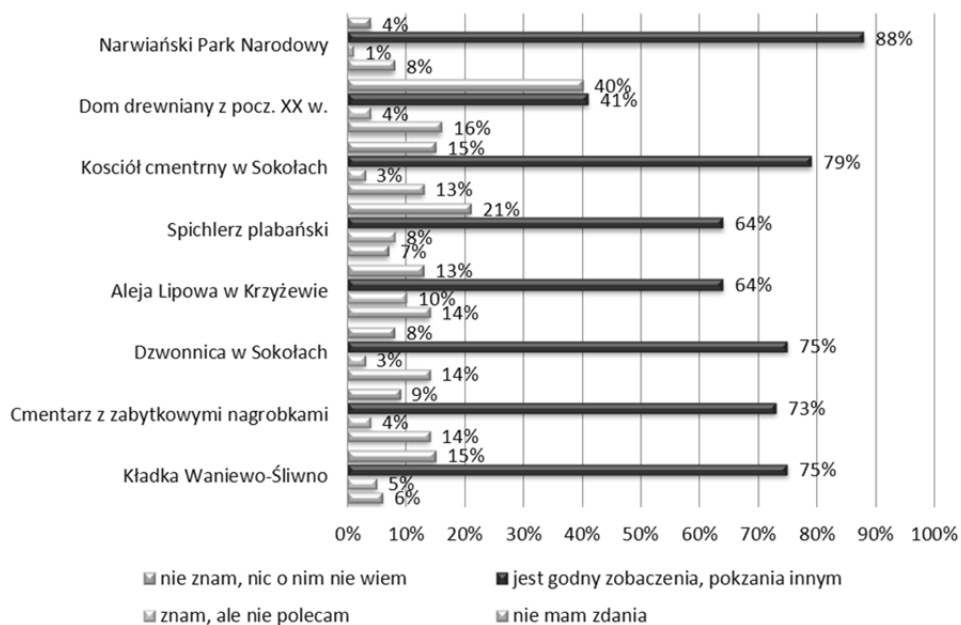
W zakresie stanowiącym główny przedmiot niniejszego dokumentu, a mianowicie *Strategii rozwoju turystyki w Gminie Sokoły*, opinie lokalnej społeczności napawają optymizmem. Mimo umiarkowanego zadowolenia z jakości zagospodarowania turystycznego (rys. 5.15), zdecydowana większość respondentów (ogółem 73% próby) pozytywnie ocenia atrakcyjność turystyczną zamieszkiwanego przez siebie terenu.

Rys. 5.15. Ocena atrakcyjności turystycznej Gminy Sokoły w opiniach mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wyraża ponadto pozytywne opinie wobec czołowych elementów przyrodniczo-kulturowych, stanowiących o dziedzictwie kulturowym obszaru, jak również budujących potencjał turystyczny Gminy (rys. 5.16).

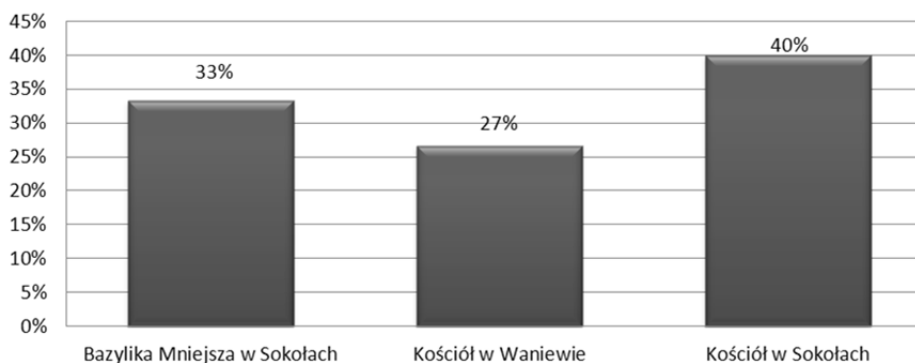

Rys. 5.16. Ocena atrakcyjności walorów przyrodniczych i antropogenicznych Gminy Sokoły w opiniach mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Średnia aprobata wobec przedstawionych przyrodniczych i antropogenicznych elementów obszaru, które najczęściej uznawane są za największe walory Gminy, oscyluje wokół 70%. Najbardziej znaną i polecaną do zobaczenia atrakcją Gminy jest Narwiański Park Narodowy (88% badanych wskazało go jako główny element godny zobaczenia i polecenia innym). Dalej plasują się elementy architektury sakralnej: kościół cmentarny w Sokołach (79% wskazań), dzwonnica (75%), cmentarz wraz zabytkowymi nagrobkami (73%) oraz element o charakterze przyrodniczo-edukacyjnym: Kładka Waniewo–Śliwno (75% wskazań). Owo dwubiegunowe – przyrodniczo-sakralne spektrum atrakcji zamykają: pomnik przyrody – Aleja Lipowa w Krzyżewie oraz Spichlerz (Lamus) Plebański w Sokołach (odpowiednio po 64% wskazań).

Spośród innych, niewymienionych elementów stanowiących o atrakcyjności Gminy Sokoły, jej mieszkańcy uczestniczący w badaniu wskazali na kolejne, wyraźnie nawiązujące do sfery religijnej obiekty (rys. 5.17). Stanowią je: Kościół w Sokołach (40%), Bazylika Mniejsza w Sokołach (33%) oraz Kościół w Waniewie (27%).

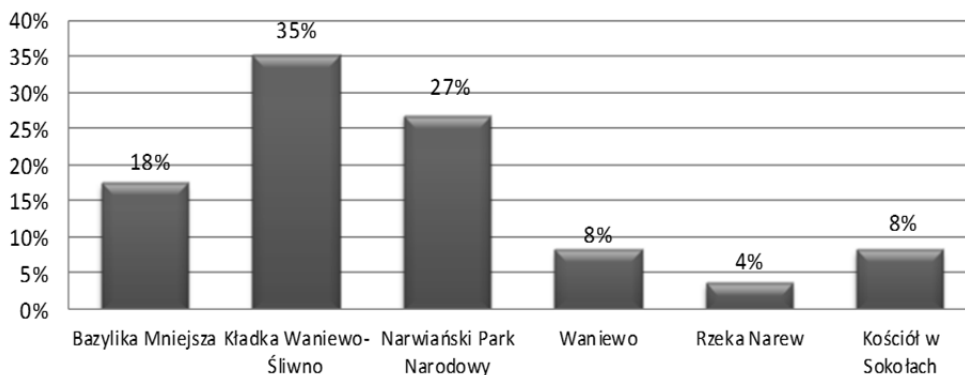

Rys. 5.17. Obiekty wskazane przez mieszkańców Gminy Sokoły, stanowiące o jej atrakcyjności

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wnioski, jakie mogą płynąć na podstawie tych odpowiedzi wskazują, iż ogólnie w aktualnej ofercie turystycznej Gminy Sokoły, obiekty religijne są lokalizowane (uświadamiane). Jednakże, być może, w kategoriach promocyjnych – są niedoreprezentowane. W przyszłości należałoby więc zwrócić szczególną uwagę na ten właśnie aspekt rozwoju turystyki. Nawet jeśli w początkowej fazie turystyka religijna czy pielgrzymkowa miałaby charakter ruchu wewnętrznego, należy się spodziewać, iż z czasem zdołałaby być aktywnością podejmowaną także przez przyjezdnych.

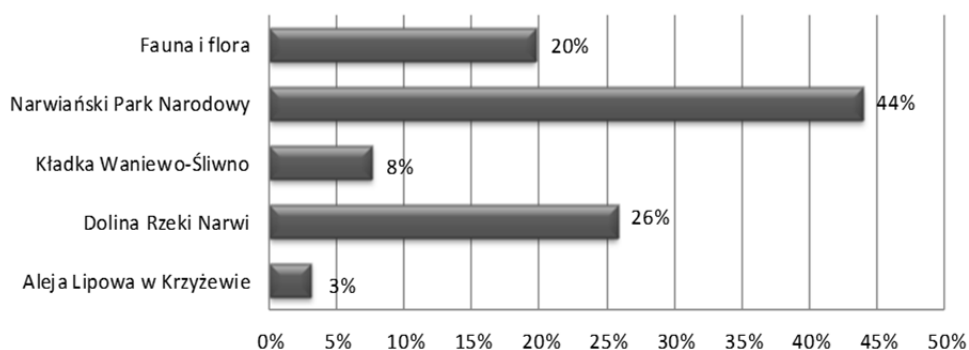
Na pytanie dotyczące tego, co dziś stanowi o marce obszaru i jest najbardziej widoczną atrakcją Gminy Sokoły (rys. 5.18), odpowiedzi respondentów oscylują wokół trzech elementów.

Rys. 5.18. Elementy środowiska przyrodniczego i antropogenicznego wskazane przez mieszkańców Gminy Sokoły stanowiące o marce obszaru

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Są to: Kładka Waniewo-Śliwno (35% odpowiedzi), Narwiański Park Narodowy (27% wskazań), Bazylika Mniejsza (18% odpowiedzi). Spektrum elementów kształtujących obecną atrakcyjność turystyczną Gminy Sokoły stanowią więc elementy pochodzące z dwóch „porządków”: religijnego i przyrodniczego. Różnica jest jednak taka, że o ile aspekt przyrodniczy (w postaci Narwiańskiego Parku Narodowego, czy Kładki Waniewo-Śliwno) istnieje już jako określony stan zagospodarowania turystycznego Gminy, o tyle aspekt religijny – o czym była mowa także poprzednio – stanowi potencjał, który na potrzeby turystyki mógłby być w przyszłości wykorzystany.

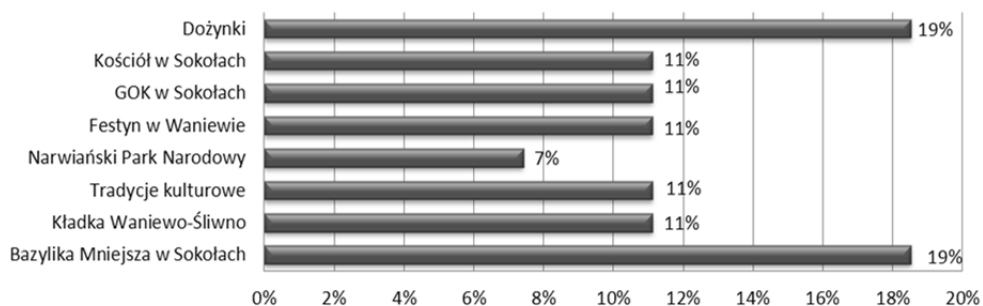

Rys. 5.19. Elementy środowiska przyrodniczego, które w opiniach mieszkańców Gminy Sokoły powinny być bardziej wyeksponowane

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Na pytanie o to, jakie elementy należałoby wyeksponować jeszcze bardziej, respondenci wskazywali uprzednio nakreślone „porządki” oraz z reguły na obiekty i atrakcje już dziś przyciągające odwiedzających. Spośród walorów przyrodniczych (rys. 5.19) jeszcze większą promocją i umocnieniem pozycji wśród atrakcji turystycznych, w opiniach badanych osób, powinien być otoczony Narwiański Park Narodowy (44% wskazań), Dolina Rzeki Narwi (26%) oraz generalnie jej fauna i flora (20% wskazań).

Natomiast walory kulturowe, stanowiące o potencjale godnym ukazania i szerszego wzmocnienia promocyjnego (rys. 5.20), w opiniach respondentów, stanowią – ukazane uprzednio – obiekty sakralne: Bazylika Mniejsza w Sokołach (19% wskazań) oraz dożynki (również 19% wskazań) – te utożsamiane mogą być z prezentacją rodzimego folkloru, jak również promocją przedsiębiorczości miejscowych gospodarzy. Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na interesujące zjawisko. Wskazane wypowiedzi respondentów nie tylko są propozycją ubogacającą kalendarz wydarzeń kulturalnych Gminy Sokoły, ale mogą być także interpretowane jako wyraz tęsknoty (potrzeby) zauważenia w sferze publicznej samych mieszkańców i ich pracy.

Rys. 5.20. Elementy środowiska antropogenicznego, które w opiniach mieszkańców Gminy Sokoły powinny być bardziej wyeksponowane

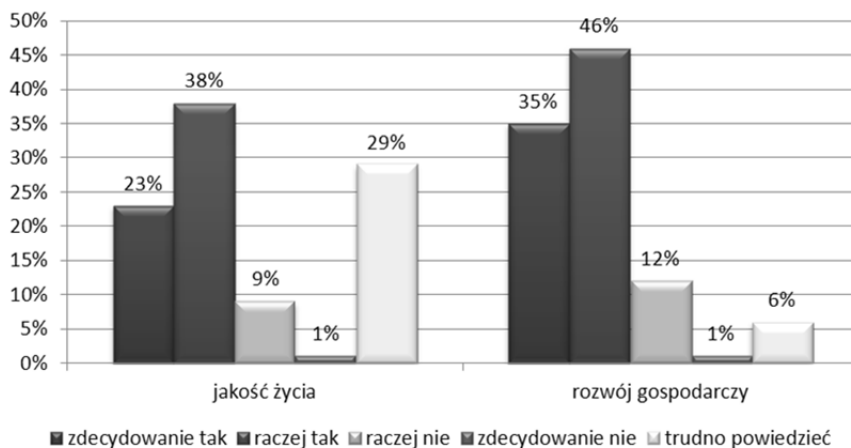
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Na uwagę zwraca kolejny raz zarysowana dwubiegunowość opinii mieszkańców Gminy Sokoły. Z jednej bowiem strony silnym i wydaje się – niedocenianym obecnie elementem obszaru – jest walor religijny, stanowiący ważny element historii i kultury, który może być instrumentalizowany w postaci szczególnego rodzaju obszarów turystycznych w przyszłości. Z drugiej natomiast, o atrakcyjności Gminy Sokoły, wedle opinii jej mieszkańców, może także decydować współczesna działalność instytucji i przedsięwzięć o charakterze kulturowym (ludowym lub też ludycznym), o czym świadczą – równoległe do religijnych ważne wskazania oscylujące wokół dożynek, ale też funkcjonowania GOK-u w Sokołach, Festynu w Waniewie czy innych przedsięwzięć tego typu.

5.6. Ocena perspektyw rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach jej mieszkańców

Ostatni blok postaw analizowany w badaniu dotyczył perspektyw rozwoju turystyki w Gminie Sokoły. Jest to wymiar niezwykle istotny, gdyż pozwala określić w jaki sposób na projektowany kierunek rozwojowy zapatrują się lokalni mieszkańcy. Dbając bowiem o ich suwerenność i podmiotowość, wszelkie zmiany i działania modernizacyjne, w tym także projektowanie rozwoju turystycznego Gminy, powinny uwzględniać „gotowość” i akceptację społeczną wobec planowanych zmian.

Już pierwsze opinie wskazują, iż rozwój turystyki w Gminie Sokoły może liczyć na przysłowiowe „zielone światło” ze strony społeczności lokalnej (rys. 5.21). Na pytanie o wpływ rozwoju turystyki na Gminę i jej mieszkańców (w kategoriach poprawy gospodarki i jakości życia), zdecydowana większość – ogółem średnio 71% wyraża pozytywne zdanie.

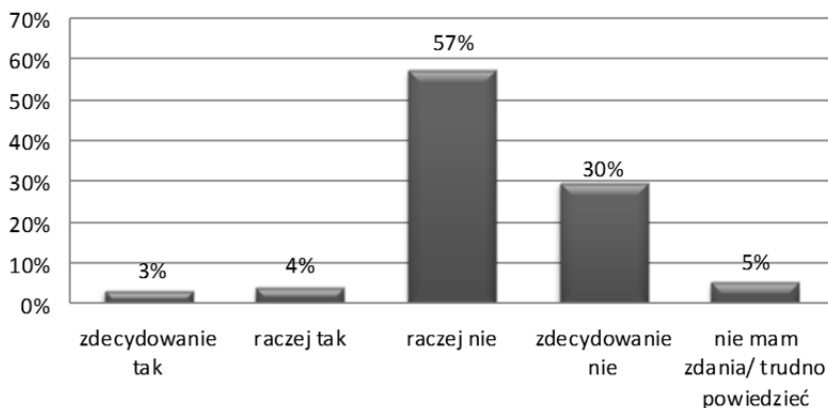

Rys. 5.21. Opinie mieszkańców Gminy Sokoły wobec wpływu turystyki na poprawę gospodarki oraz jakości życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Niewiele jest osób, które byłyby temu projektowi przeciwne (10% negatywnych odpowiedzi). Jeszcze bardziej pozytywny wpływ rozwoju turystyki jest widziany przez mieszkańców Gminy Sokoły wobec rozwoju gospodarczego obszaru – taką opinię wyraziło 81% respondentów. Należy jednak zauważyć, że wśród respondentów znalazła się spora grupa niezdecydowanych, niepewnych wobec planowanych działań (odpowiednio 29% wobec jakości życia i 6% wobec rozwoju gospodarczego).

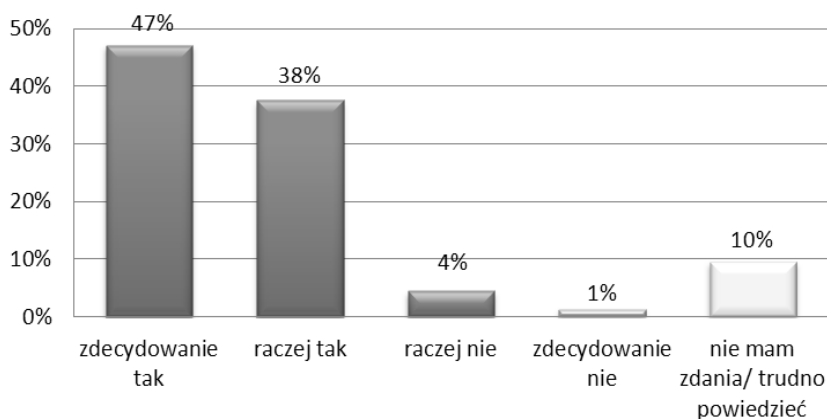
Pozytywne opinie i otwarte postawy wobec rozwoju turystyki w Gminie Sokoły odzwierciedla także kolejne pytanie – dotyczące poczucia zagrożenia i obaw o zmiany w rodzimej kulturze, jakie mogą być związane z rozwojem turystyki (rys. 5.22).

Rys. 5.22. Obawy mieszkańców Gminy Sokoły wobec wpływu turystyki na zmianę rodzimej tradycji i kultury

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Dane pokazują, że zdecydowana większość respondentów (ogółem 89%) nie dostrzega i nie przewiduje zagrożeń, jakie wobec lokalnych tradycji mogą pojawić się wraz z rozwojem turystyki na terenie Gminy. Jednoznacznym potwierdzeniem społecznej otwartości i akceptacji wobec rozwoju turystyki w Gminie Sokoły jest pytanie kierowane do respondentów wprost, a dotyczące zasadności i perspektyw rozwoju turystyki na omawianym obszarze (rys. 5.23).

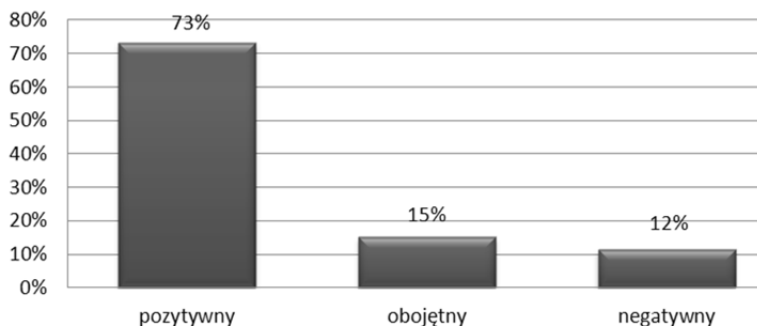

Rys. 5.23. Stosunek mieszkańców Gminy Sokoły wobec zasadności i perspektyw rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Ukazuje ono wyraźnie, że proces ten ma szansę zostać przeprowadzony z pełną akceptacją i zrozumieniem lokalnej społeczności – aprobatę wobec tego kierunku rozwoju wyraziło bowiem 85% badanych.

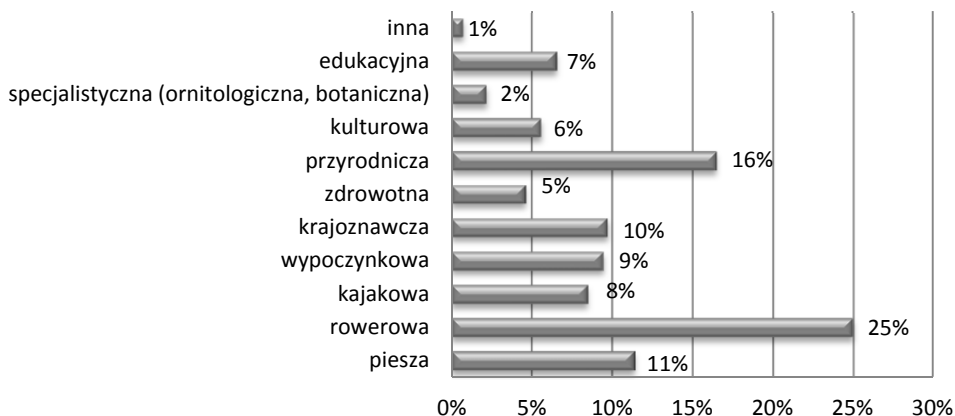
Stanowisko takie znajduje także swoje odzwierciedlenie w ogólnym stosunku lokalnej społeczności do turystów obecnie na jej teren przybywających (rys. 5.24). Postawy w stosunku do gości są zdecydowanie pozytywne, co jednoznacznie wyraziło 73% mieszkańców. Jedynie niewiele ponad 10% badanych wobec przybyszów z zewnątrz wyraża obojętne bądź też negatywne nastawienie.

Rys. 5.24. Stosunek mieszkańców Gminy Sokoły wobec przybywających do nich turystów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Respondenci zostali także zapytani o formę turystyki, jaka wedle ich opinii mogłaby być na terenie Gminy uprawiana (rys. 5.25); w domyśle pytano o to, jaką z form spędzania wolnego czasu przez przyjezdnych mieszkańcy byłoby w stanie zaakceptować.

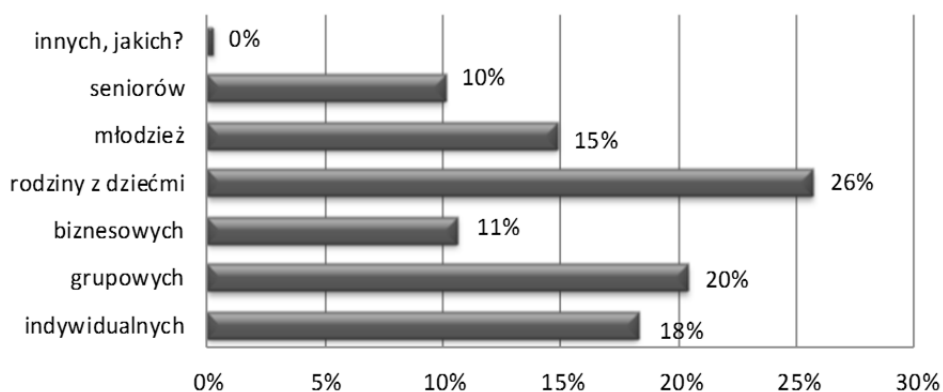

Rys. 5.25. Formy turystyki o największym potencjale rozwoju w Gminie Sokoły w opiniach jej mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wśród wskazanych odpowiedzi przeważają postawy uwzględniające obecność na terenie Gminy Sokoły turystyki rowerowej (25% wskazań), w dalszej kolejności – przyrodniczej (16%), a także pieszej i krajoznawczej (odpowiednio 11% i 10% wskazań). Odpowiedzi wydają się być reakcją na istniejący stan infrastruktury turystycznej Gminy, a nawet wybiegają nieco w przyszłość projektując nowe, nieobecne jeszcze formy aktywności turystyczno-rekreacyjnej przyszłych turystów (wskazana przez respondentów turystyka rowerowa). Jednocześnie jednak zastanawia fakt, iż wobec obecnych na terenie Gminy ośrodków opiekuńczych i rehabilitacyjnych (Warsztaty Terapii Zajęciowej w Starych Raciborach, Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Perkach Karpicach), mieszkańcy nie dostrzegają potencjału turystycznego tych właśnie instytucji, który – jeśli byłby racjonalnie zaprojektowany, a następnie zarządzany – mógłby stanowić o unikatowości Gminy w kontekście oferowanych przez nią usług turystycznych.

Niezależnie jednak od tego, sokolanie są otwarci na turystów (rys. 5.26).

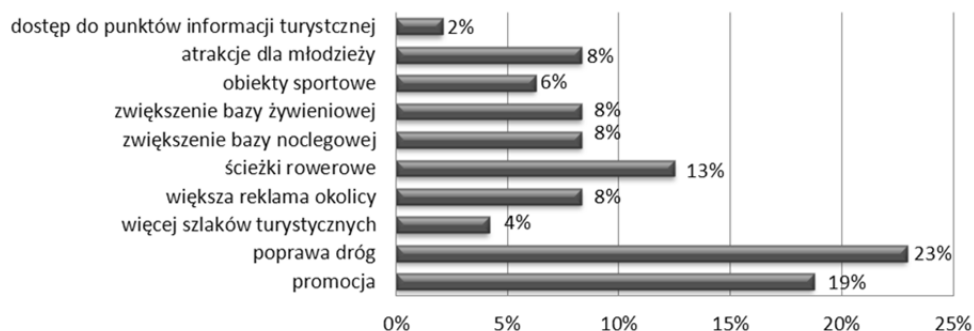

Rys. 5.26. Typy turystów preferowanych jako goście w Gminie Sokoły w opiniach jej mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Segmentem gości najchętniej widzianym w Gminie, byłyby rodziny w dziećmi (26% wskazań), turyści grupowi (20% wskazań), a także turyści indywidualni (18% wskazań). Widać więc, że preferencje społeczne mieszkańców Gminy Sokoły wobec przyszłych gości, oscylują wokół spokojnych, tradycyjnie postrzeganych przybyszów („letników”), jak się można domyślać, goszczących na terenie Gminy krótkotrwale.

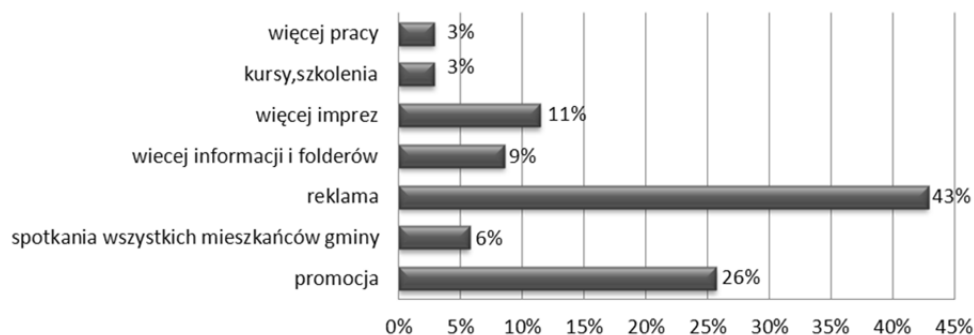
Aby jednak rozwój turystyki w Gminie Sokoły był w pełni możliwy, są elementy i procesy, które należałoby poprawić i usprawnić (rys. 5.27).

Rys. 5.27. Elementy i procesy rozwoju turystyki w Gminie Sokoły wymagające poprawy w opiniach mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Opinie mieszkańców ukazują, iż zarysowane spektrum elementów wymagających poprawy opiera się na dwóch filarach: infrastrukturze turystycznej – a tu konkretnie poprawie jakości dróg (23% wskazań) oraz budowie ścieżek rowerowych (13% wskazań), a także – działaniach promocyjnych. Widać, więc, iż lokalna społeczność dostrzega w Gminie potencjał turystyczny, który, aby był dostatecznie wykorzystany, musi być skutecznie promowany. A zapytani właśnie o ten wymiar działań proturystycznych w Gminie (rys. 5.28), mieszkańcy w zdecydowanej większości życzyliby sobie zintensyfikowania działań reklamowo-promocyjnych wychodzących na zewnątrz Gminy (ogółem 69% wskazań).

Rys. 5.28. Proponowane rodzaje działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W tym zakresie widoczne są również „zalecenia” o charakterze wewnętrznym – inkluzywnym: organizacji większej ilości imprez i przedsięwzięć o charakterze turystyczno-rekreacyjnym (11% wskazań), zintensyfikowania publikacji materiałów promocyjnych (9%), a także organizowania większej ilości spotkań dla mieszkańców gminy (6% wskazań).

Rozdział 6

Stan rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach turystów i odwiedzających

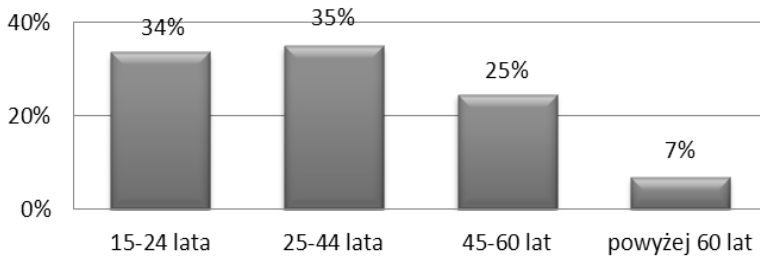
6.1. Cel, metody i narzędzia badawcze

Celem badań sondażowych skierowanych do turystów było poznanie ich preferencji oraz ich opinii w zakresie istniejącego zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły oraz możliwości spędzania czasu wolnego na omawianym terenie.

Główną metodą badań, podobnie jak poprzednio, był sondaż diagnostyczny przeprowadzony z wykorzystaniem techniki ankietowej. Sondażem objęto respondentów na zasadzie wyboru losowego. Badania przeprowadzone zostały w okresie lipiec–wrzesień 2012 roku na terenie Gminy Sokoły, a w szczególności we wsi Sokoły i Waniewo, charakteryzujących się największą atrakcyjnością turystyczną. Przeprowadzili je wykonawcy *Strategii....* – pracownicy Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej oraz studenci II i III roku kierunku turystyka i rekreacja.

6.2. Charakterystyka respondentów

Badaniem ankietowym zostało objętych 158 osób powyżej 15. roku życia. Proporcje płci były stosunkowo wyważone, gdyż kobiety (83 osoby) stanowiły 53% próby respondentów, zaś mężczyźni (75 osób) – 47% próby. Wśród respondentów najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-44 lata – 35% ankietowanych oraz w wieku 15-24 lat – 34%. Turyci w wieku 45-60 lata stanowili 25% ankietowanych, natomiast grupa osób powyżej 60. roku życia – zaledwie 7%. Strukturę wieku respondentów przedstawiono na rysunku 6.1.

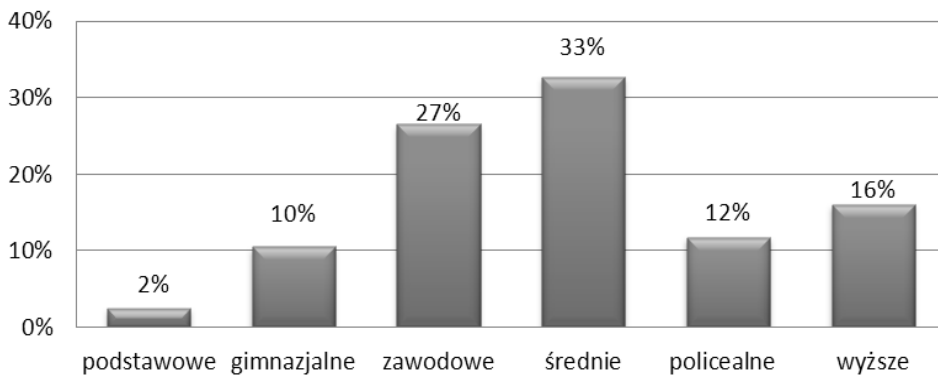

Rys. 6.1. Wiek respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Dane wskazują, iż osobami, które najchętniej odwiedzają Gminę Sokoły są ludzie młodzi, w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Jest to ważna informacja, która w świetle tworzonej *Strategii...* wyraźnie artykułuje, iż obecna oferta turystyczno-rekreacyjna Gminy jest atrakcyjna dla tej grupy docelowej. Przyszłe działania w zakresie rozwoju turystyki powinny zatem ją wzmacniać. Jednocześnie należy również poszukiwać innych możliwości i form realizacji potrzeb innych segmentów turystów.

Analizując respondentów pod względem wykształcenia, największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim – 33% i zawodowym – 27%. Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 16% (rys. 6.2).

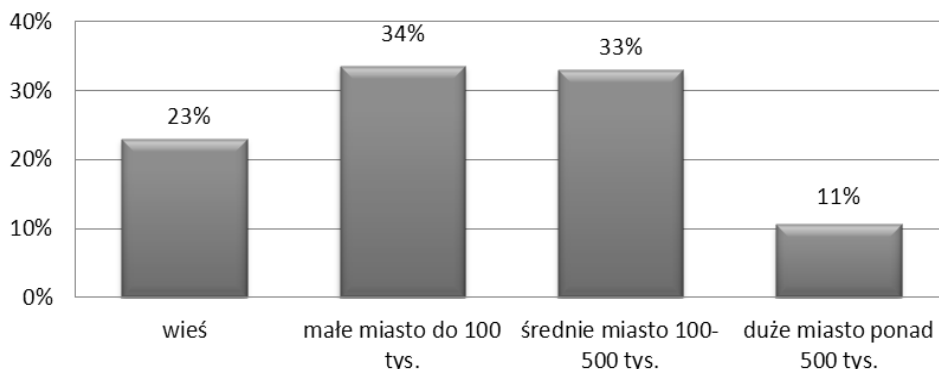

Rys. 6.2. Wykształcenie respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania respondentów, najliczniejszą grupą byli mieszkańcy małych miast do 100 tys. osób – 34% oraz średnich miast do 500 tys. – 33%. Nieco mniejszą grupę stanowili mieszkańcy wsi – 23% (rys. 6.3). Do głównych

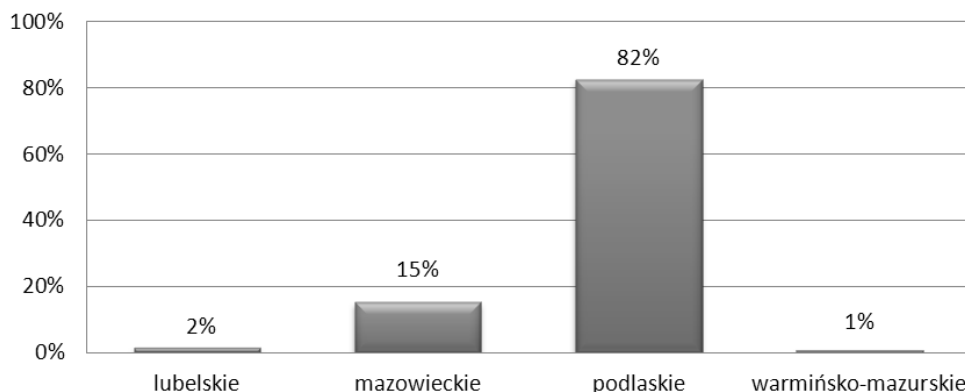
miast, z których pochodzili respondenci należy zaliczyć Białystok (średnie miasto w województwie podlaskim) i Warszawę (duże miasto w województwie mazowieckim), co dodatkowo potwierdzają dane zaprezentowane na rysunku 6.4.

Rys. 6.3. Miejsce zamieszkania respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

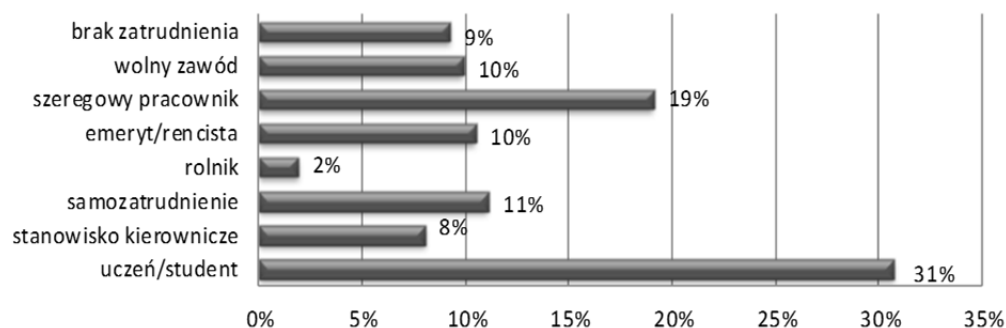
Większość respondentów, bo aż 82% pochodziło z województwa podlaskiego. W strukturze badanych znaleźli się również ankietowani z województwa mazowieckiego, którzy stanowili 15% próby (rys. 6.4). Nieliczną grupą natomiast byli mieszkańcy województw lubelskiego (2%) i warmińsko-mazurskiego (1%). Przewaga turystów i odwiedzających z terenu województwa podlaskiego i mazowieckiego, jest uwarunkowana bliskością Gminy Sokoły w stosunku do tych obszarów.

Rys. 6.4. Miejsce zamieszkania turystów i odwiedzających Gminę Sokoły, w podziale na województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Obszar Gminy Sokoły bardzo chętnie odwiedzają osoby młode, jeszcze niepracujące, zajmujące się zdobywaniem wykształcenia (31%). Dużą grupę stanowią szeregowi pracownicy (19%), jak również osoby samo zatrudnione (11%), uprawiające wolny zawód (10%) oraz emeryci i renciści (10%) (rys. 6.5). Z myślą o tych osobach powinna zostać rozbudowana obecna, jak również przygotowana nowa oferta turystyczna obszaru. Dla młodzieży i studentów powinna ona zawierać aspekty edukacyjne, a dla pracowników szeregowych i samo zatrudnionych, a także uprawiających wolne zawody, oferta zawierająca przede wszystkim aspekt wypoczynkowy.

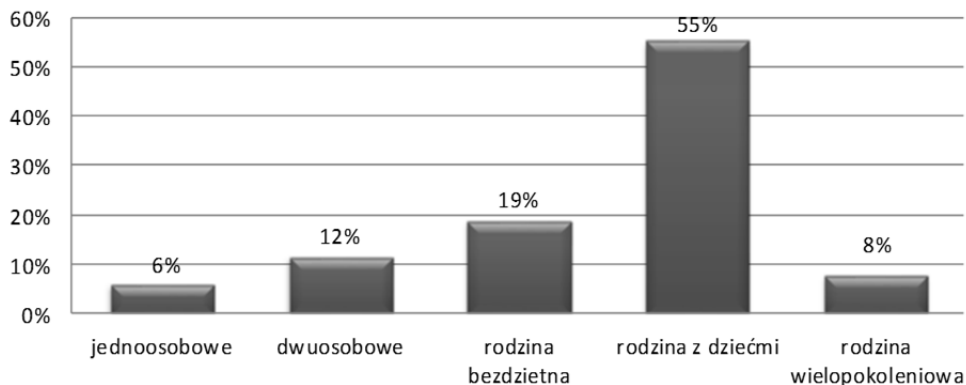
Rys. 6.5. Aktywność zawodowa respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Należy również zwrócić szczególną uwagę na osoby starsze, czyli emerytów i rencistów, którzy ze względu na uwarunkowania demograficzne związane z postępującym starzeniem się społeczeństwa, w najbliższej przyszłości będą stanowić ogromną grupę odbiorców różnego rodzaju produktów i usług, w tym też związanych z turystyką. Nieliczną grupę stanowią natomiast rolnicy (2%), co zapewne spowodowane jest faktem, iż na terenie Gminy Sokoły, nie ma oferty skierowanej dla tej grupy docelowej.

Główną grupę respondentów odwiedzających Gminę Sokoły stanowią rodziny z dziećmi, co potwierdzają wypowiedzi 55% z nich (rys. 6.6). To właśnie ta grupa docelowa ceni najbardziej walory przyrodnicze i kulturowe tego terenu, ciszę, spokój i zdrową żywność. Wszystko to pozwala im w kameralnych gospodarstwach agroturystycznych odpocząć od codziennych obowiązków i zgiełku miast, z których pochodzą. Ważną rolę w strukturze badanych odgrywają również rodziny bezdzietne, czyli młode małżeństwa nieposiadające jeszcze potomstwa (19%), które korzystają z uroków życia, wykorzystując wolny czas na podróże. Najmniej liczną grupę stanowią jednoosobowe gospodarstwa domowe (6%), które tworzą tzw. single, będące osobami niezależnymi, ceniącymi swoją wolność, preferujący luksus i korzystający z różno-

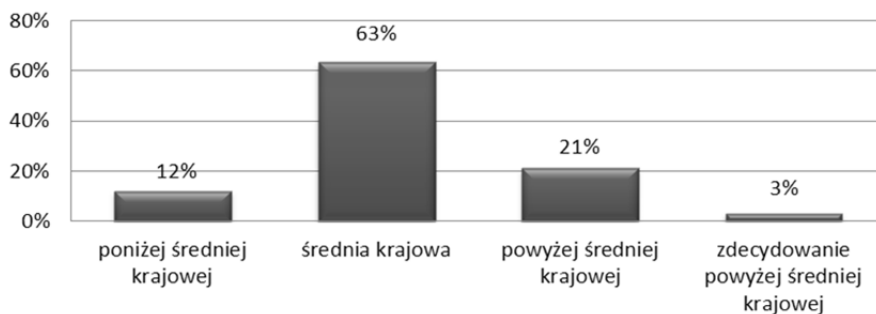
rodnych form rozrywek. Teren Gminy Sokoły odwiedzają oni nielicznie, co zapewne spowodowane jest brakiem ofert odpowiadających ich potrzebom.

Rys. 6.6. Wielkość gospodarstwa domowego respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Respondenci zapytani o ich dobrobyt materialny w 63% deklaruowali, iż kształtuje się on na poziomie średniej krajowej w przeliczeniu na 1 członka rodziny, a w 21% – przewyższa on jej poziom (rys. 6.7). Informacja ta jest niezwykle istotna i przydatna dla usługodawców, którzy ustalając ceny swoich produktów i usług turystycznych, powinni uwzględniać możliwości finansowe potencjalnych odbiorców.

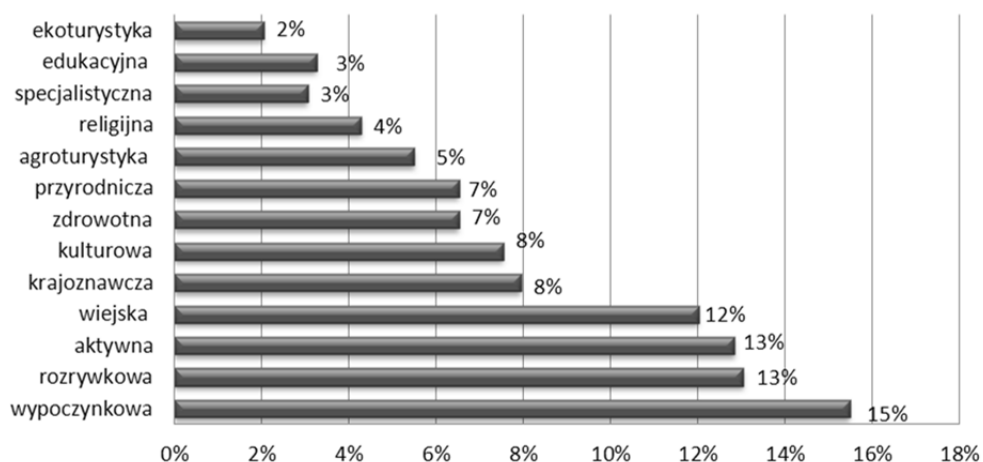

Rys. 6.7. Szacunkowy dochód respondentów (turystów i odwiedzających Gminę Sokoły) na 1 członka rodziny

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

6.3. Preferencje turystyczne respondentów

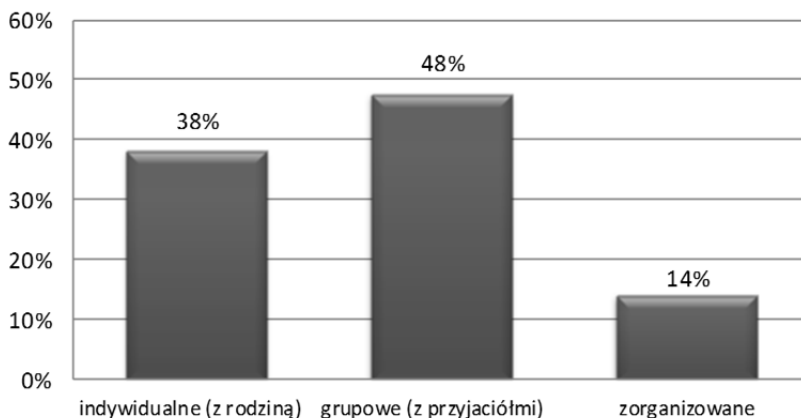
Badania wskazują, iż wśród form turystyki preferowanych przez respondentów najczęściej wybierana była turystyka wypoczynkowa (15%). Dużą popularnością cieszy się również turystyka rozrywkowa, aktywna oraz wiejska, co potwierdza odpowiednio 13%, 13% i 12% respondentów. Liczna grupa badanych wskazuje również preferencje do uprawiana turystyki krajoznawczej (8%), kulturowej (8%), zdrowotnej (7%) oraz przyrodniczej (7%). Natomiast najmniejsze zainteresowanie badani wykazują w stosunku do turystyki edukacyjnej (3%), specjalistycznej (3%) oraz ekoturystyki (2%) (rys. 6.8). Preferencje te zostaną uwzględnione w pierwszej kolejności przy projektowaniu *Strategii rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020*, a następnie powinny stanowić istotną przesłankę do budowania oferty turystycznej Gminy przez poszczególnych oferentów.

Rys. 6.8. Formy turystyki preferowane przez respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Ankietowani, na poziomie 48% odpowiedzi, wskazują, iż preferują wyjazdy grupowe w gronie swoich przyjaciół i znajomych. Nieco mniej, bo 38% badanych preferuje indywidualną formę wyjazdów turystycznych, w towarzystwie swojej najbliższej rodziny. Natomiast tylko 14% wskazuje formę zorganizowaną, w grupie nieznanymi osobami, ale charakteryzującymi się podobnymi zainteresowaniami i preferencjami w kwestii podróży turystycznych (rys. 6.9).

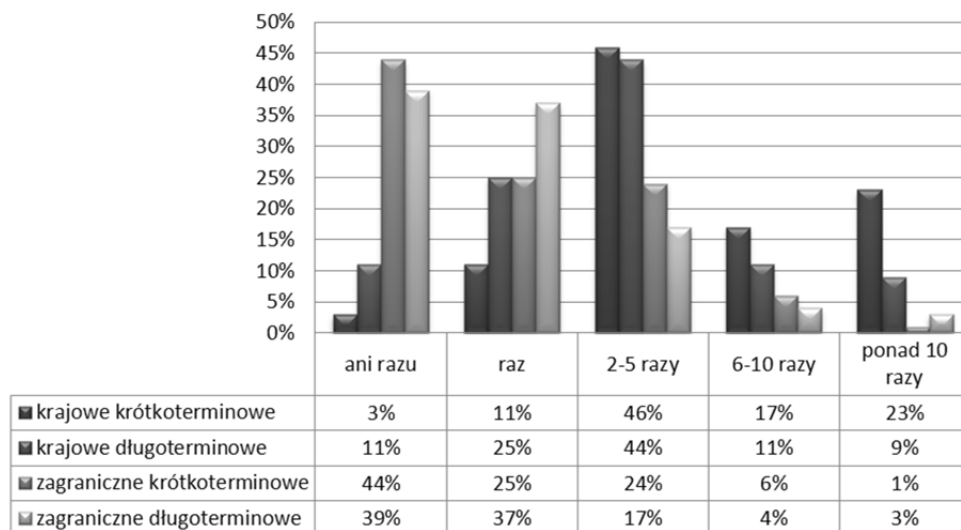

Rys. 6.9. Formy wyjazdów turystycznych preferowane przez turystów i odwiedzających Gminę Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Badania przeprowadzone wśród turystów i odwiedzających Gminę Sokoły wskazują, iż dotychczasowe doświadczenia turystyczne w podróżowaniu po Polsce w głównej mierze zawierają się w przedziale od 2-5 razy – w przypadku podróży krótkoterminowych (od 1 do 4 dni) – 46% ankietowanych oraz podróży długoterminowych (5 dni i więcej) – 44% badanych. Od 6-10 razy podróżowało po kraju 17% ankietowanych w przypadku wyjazdów krótkoterminowych i 11% – w przypadku wyjazdów długoterminowych. Natomiast ponad 10 razy na krótkie wyprawy wyjeżdżało 23% badanych. Badania potwierdzają, iż istnieje wśród Polaków tendencja do odbywania krótkich, ale częstszych wyjazdów. Jest to ważna informacja, ponieważ Gmina Sokoły z powodzeniem może jeszcze intensywniej wejść ze swoją ofertą na ów turystyczny rynek.

W przypadku wyjazdów zagranicznych największą grupę stanowili badani, którzy ani razu nie podróżowali poza teren swojego kraju (średnio 41,5%). Natomiast 25% respondentów raz uczestniczyło w krótkoterminowym wyjeździe zagranicznym, a 24% – od 2 do 4 razy. W przypadku wyjazdów zagranicznych długoterminowych, 37% badanych raz uczestniczyło w tego typu wyprawie, a 17% – od 2 do 5 razy (rys. 6.10).

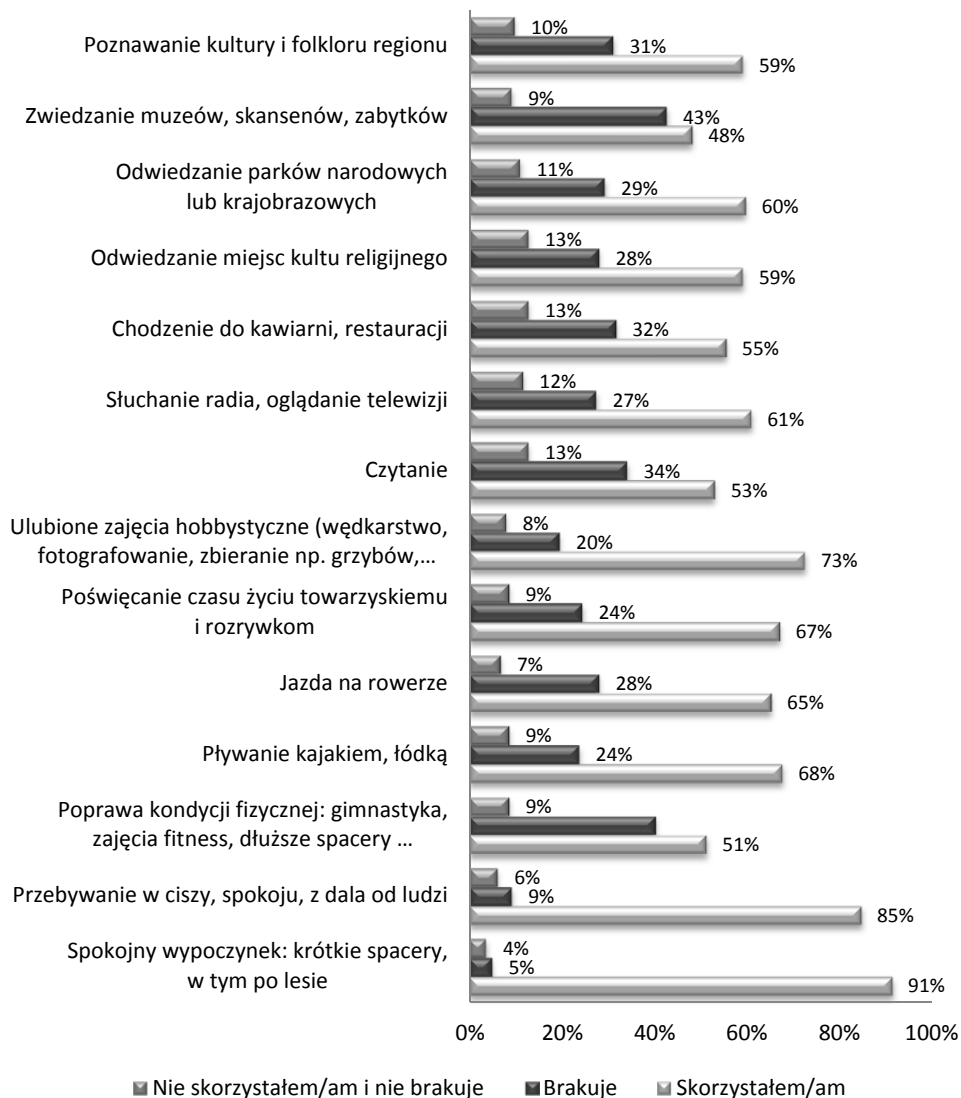

Rys. 6.10. Dotychczasowe doświadczenia turystyczne respondentów w podróżowaniu po kraju i za granicą

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

6.4. Preferencje turystów i odwiedzających w zakresie spędzania czasu wolnego na terenie Gminy Sokoły

Największym zainteresowaniem w przypadku turystów i odwiedzających Gminę Sokoły cieszyły się takie formy spędzania czasu wolnego jak: spokojny wypoczynek, krótkie spacerunki (91%), przebywanie w ciszy i spokoju z dala od ludzi (85%) oraz zajęcia hobbystyczne: wędkarstwo, fotografowanie, zbieranie grzybów, obserwacja ptaków (73%). Za formy spędzania czasu wolnego, których brakowało respondentom, a z których chętnie skorzystaliby w trakcie pobytu na terenie Gminy Sokoły, uznali przede wszystkim zwiedzanie muzeów, skansenów, zabytków (43%), poprawę kondycji fizycznej (40%) oraz poznawanie kultury i folkloru regionu (31%). Wskazywali również na bak możliwości spędzania czasu w kawiarniach i restauracjach (32%) oraz oddawania się czytelnictwu (34%). Pełny rozkład odpowiedzi zaprezentowano na rysunku 6.11. Aby rozbudować ofertę spędzania czasu wolnego, która zachęci obecnych i potencjalnych turystów do przyjazdu na teren Gminy Sokoły, należy przy jej projektowaniu uwzględnić preferencje badanych i zadbać o to, aby zaspakajała ich potrzeby w badanym zakresie.

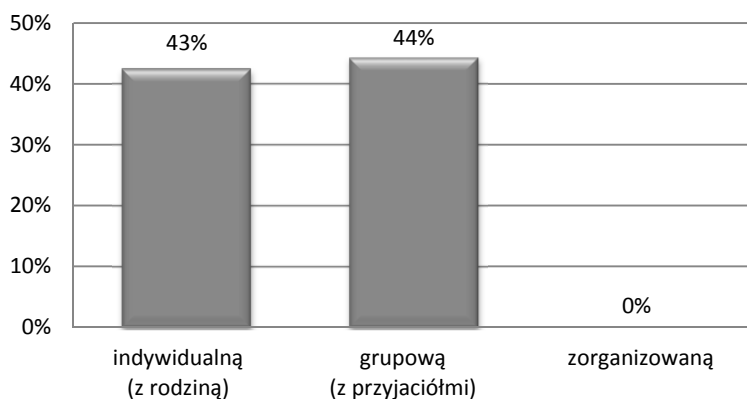

Rys. 6.11. Formy spędzania czasu wolnego przez respondentów na terenie Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W trakcie wyjazdu turystycznego na teren Gminy Sokoły respondenci w głównej mierze preferowali towarzystwo swoich rodzin (43%), przyjaciół i znajomych (44%). Niewielkie zainteresowanie natomiast wykazywali w stosunku do wyjazdów w grupach zorganizowanych, gdyż tego typu podróże wskazało tylko 13% badanych (rys. 6.12). Stan ten ma związek z chęcią poświęcenia większej ilości czasu osobom

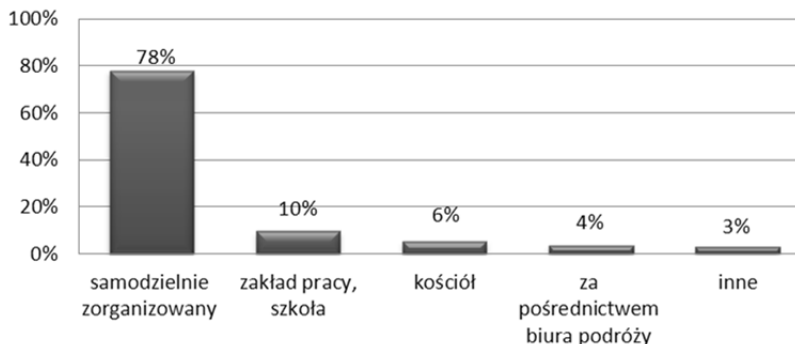
najbliższym, które w codziennym życiu, ze względu na sprawy zawodowe, bardzo często odsuwane są na drugi plan. Wyjazd turystyczny wówczas jest traktowany jako rekompensata, a zarazem możliwość poprawy stosunków towarzyskich i rodzinnych. Dlatego też przyszła oferta turystyczna Gminy Sokoły, powinna stwarzać możliwości i dogodne warunki do spędzania czasu wolnego dla rodzin i kilkuosobowych grup przyjaciół i znajomych. Nie można jednakże zapomnieć o grupach zorganizowanych, które dotychczas w niewielkim stopniu odwiedzały teren Gminy, co wynikało z braku oferty i możliwości infrastrukturalnych. Przy dołożeniu starań i przygotowaniu ofert dla grup zorganizowanych, ich udział w strukturze gości odwiedzających Gminę w przyszłości może się znacznie zwiększyć.

Rys. 6.12. Formy wyjazdów turystycznych na teren Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

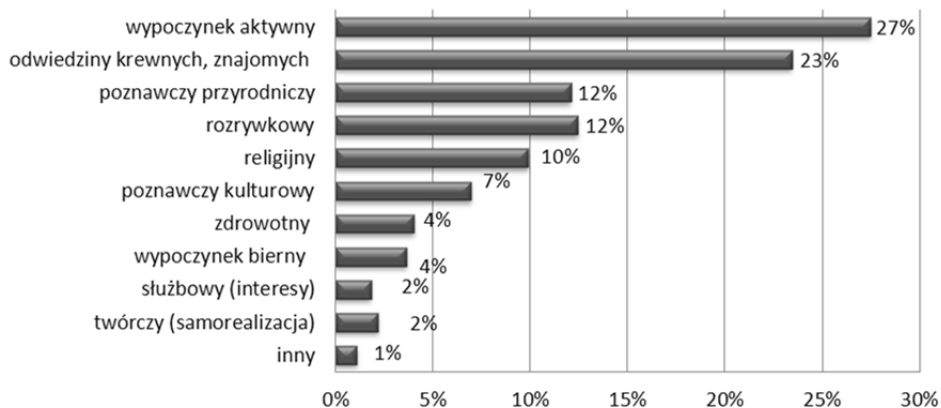
Respondenci przybywający na teren Gminy Sokoły swoje podróże najczęściej organizowali samodzielnie, co potwierdzają wypowiedzi 78% ankietowanych (rys. 6.13). Nieliczni z nich korzystali również z możliwości oferowanych przez zakłady pracy, szkoły i uczelnie (10%), kościoł (6%), jak również z usług biur podróży (4%). Informacje te są istotne z punktu widzenia usługodawców z terenu Gminy Sokoły, którzy powinni się nimi kierować przy wyborze narzędzi i środków promocji swoich ofert turystycznych. Promocja ofert skierowanych do turystów indywidualnych i grupowych powinna charakteryzować się łatwością i szybkością dostępu do informacji, wykorzystywać nowoczesne formy przekazu tj. Internet, aplikacje mobilne. Natomiast w przypadku grup zorganizowanych, powinna opierać się o kontakt osobisty z organizatorami i pośrednikami – biurami podróży, kościołami, zakładami pracy i szkołami, którym to w sposób bezpośredni przedstawiane będą produkty i usługi turystyczne z terenu Gminy Sokoły.

Rys. 6.13. Organizator wyjazdów turystycznych respondentów na teren Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Motywy, którymi w głównej mierze kierowali się respondenci i odwiedzający Gminę Sokoły, to wypoczynek aktywny (27%) oraz odwiedziny u krewnych i znajomych (23%). Nieco mniej ankietowanych wskazywało motywy poznawcze, głównie przyrodnicze (12%), a także rozrywkowe (12%) i religijne (10%). Szczegółowy rozkład motywów przyjazdów turystów i odwiedzających teren Gminy Sokoły zaprezentowano na rysunku 6.14.

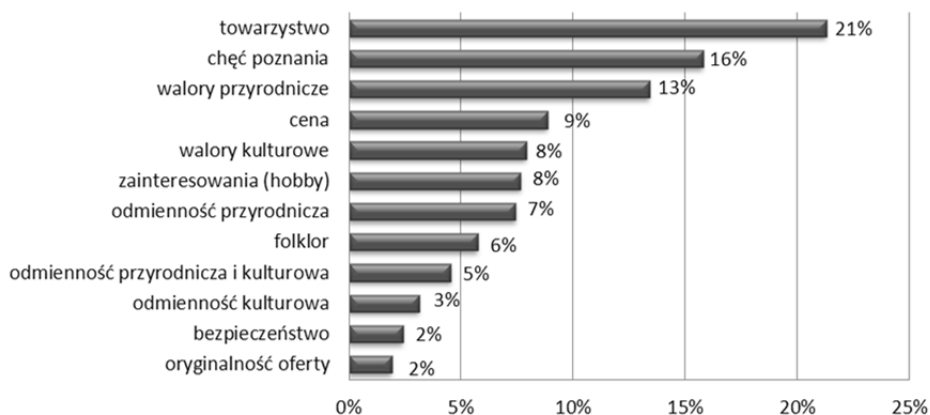

Rys. 6.14. Motywy przyjazdów respondentów na teren Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Czynnikami decydującymi o wyborze Gminy Sokoły jako miejsca podróży było towarzystwo, przede wszystkim rodziny i znajomych (21%), a także chęć poznania nowego miejsca (16%) i walorów przyrodniczych, które je charakteryzują (13%). Ważną rolę odegrały również walory kulturowe (8%) oraz możliwość rozwijania

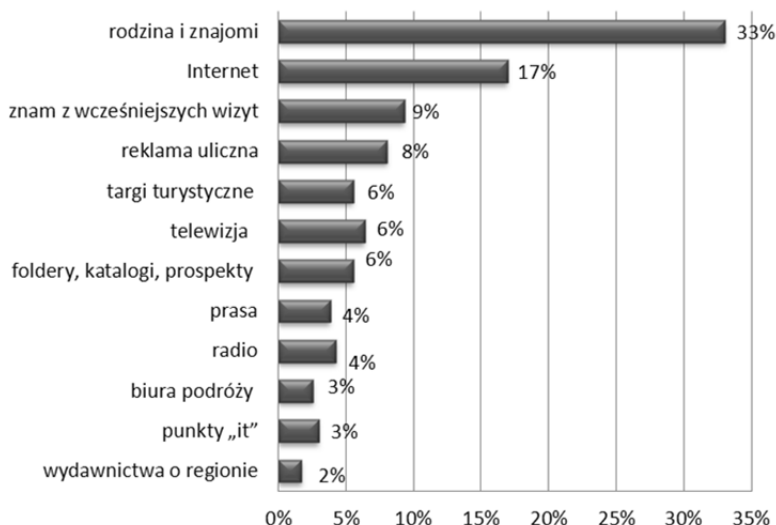
na tym terenie swoich zainteresowań (8%) związanych z wędkarstwem i ornitologią (rys. 6.15). Za czynnik wpływający na decyzję o odwiedzeniu terenu respondenci uznali również przystępną cenę oferty turystycznej (9%).

Rys. 6.15. Czynniki decydujące o wyborze Gminy Sokoły jako miejsca podróży

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

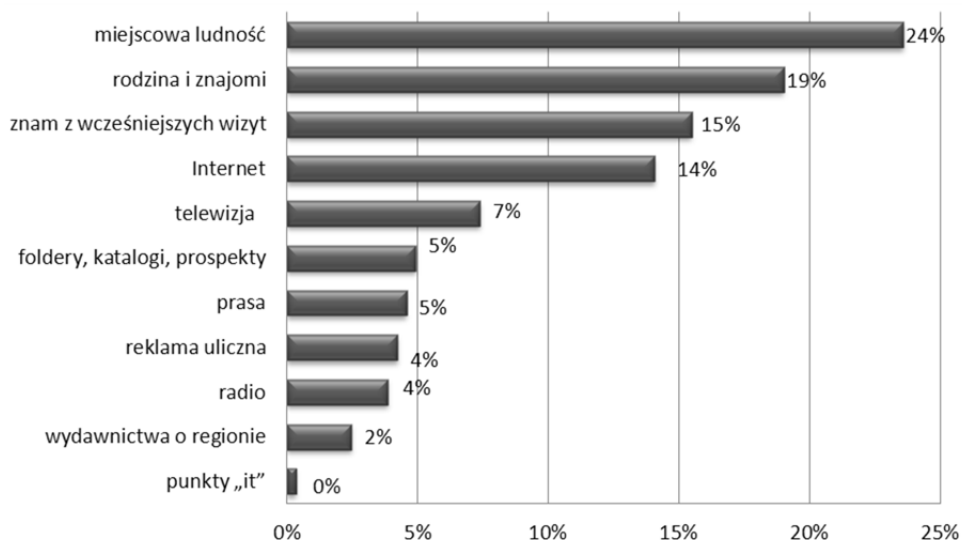
Informacje o miejscu przyszłego wypoczynku, w tym przypadku o Gminie Sokoły, badani pozyskiwali najczęściej od najbliższych, czyli rodziny i znajomych, którzy znali obszar z poprzednich wizyt (33%) oraz z Internetu (17%). Respondenci, w 9% wypadków wskazywali również, iż znali Gminę z poprzednich wizyt i dlatego też, uwzględniając poprzednie pozytywne doświadczenia z pobytu na jej terenie, ponownie zdecydowali się na przyjazd (rys. 6.16). Znacznie mniej respondentów korzystało z takich źródeł wiedzy jak: reklama uliczna (8%), foldery, katalogi, prospekty (6%) czy też telewizja (6%) targi turystyczne (6%) oraz prasa (4%), radio (4%). Przyczyną braku wykorzystania tego typu form przekazu była zapewne niedostateczna ich dostępność lub niekiedy brak możliwości dotarcia do niej. Faktem jest, iż Gmina wydaje foldery, ulotki informacyjne, prowadzi zakładkę „Turystyka” na swojej stronie internetowej, a także podejmuje inne działania medialne mające na celu promowanie i informowanie o atrakcjach i walorach Gminy. Aczkolwiek są one podejmowane głównie na skalę lokalną i regionalną, co, dla osób spoza województwa podlaskiego, w większości wypadków utrudnia do nich dostęp. Sytuacja ta ma negatywne przełożenie na wielkość ruchu turystycznego, w związku z czym, aby turystyka na terenie Gminy Sokoły mogła prężnie się rozwijać, należy powziąć działania prowadzące do zintensyfikowania promocji obszaru oraz wykorzystania nowych środków przekazu.

Rys. 6.16. Źródła wiedzy, które zdecydowały o odwiedzeniu Gminy Sokoły przez respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

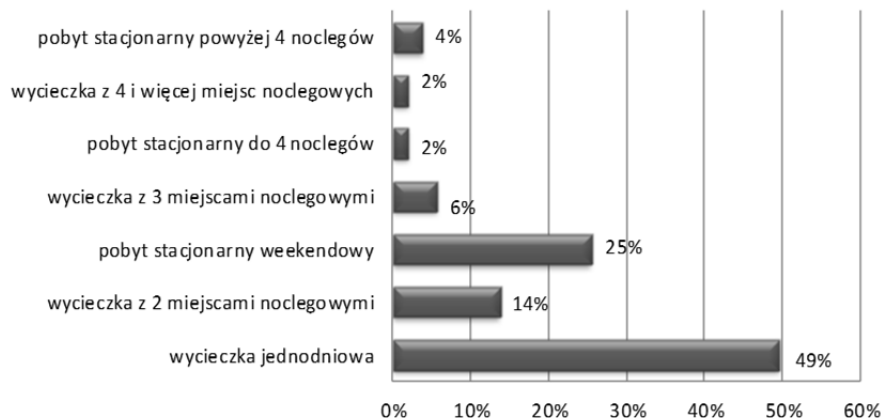
W przypadku pytania o źródła informacji wykorzystywane podczas pobytu na terenie Gminy, respondenci najczęściej wskazywali miejscową ludność (24%). Znaczna część badanych wskazywała również rodzinę i znajomych (19%), których to odwiedziny były celem przyjazdu turystycznego (rys. 6.17). Ankietowani posiadali również informacje z poprzednich pobytów (15%) i Internetu (14%), co umożliwiała bezproblemowe poruszanie się po terenie Gminy i odkrywanie nowych, wcześniej niepoznanych miejsc i zdobywanie o nich wiedzy. Tylko 7% badanych jako źródło informacji o odwiedzanym terenie, wskazało foldery, katalogi, prospekty i wydawnictwa o regionie. Taki niski wskaźnik spowodowany jest niskim poziomem dostępności tego typu wydawnictw i brakiem miejsc (punktów informacji turystycznej), w których mogliby je otrzymać. Dzięki działaniom podjętym przez Urząd Gminy, w Waniewie powstaje punkt „it”, dzięki któremu turyści będą mieli możliwość pozyskiwania wiarygodnych i rzetelnych informacji o odwiedzanym terenie. W celu rozwoju działalności informacyjnej i promocyjnej Gminy, wskazane jest również opracowanie „Przewodnika turystycznego po Gminie Sokoły”, w którym zawarte zostałyby kompleksowe informacje o atrakcjach, alternatywnych możliwościach spędzania czasu wolnego oraz obiektach noclegowych, gastronomicznych, rekreacyjnych i kulturalnych tego obszaru.

Rys. 6.17. Źródła wiedzy wykorzystywane na terenie Gminy Sokoły przez respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Jeśli chodzi o czas, jaki odwiedzający spędzili na terenie Gminy Sokoły, badania wykazują, iż prawie połowa (49%) respondentów przebywała tu jeden dzień. W większości byli to mieszkańcy regionu, a w szczególności gmin ościennych, którzy zachwyceni atrakcjami i walorami Gminy Sokoły postanowili spędzić dzień wolny na jej terenie. Dużą grupę stanowili również respondenci (25%), którzy teren Gminy wybrali jako miejsce na weekendowy pobyt stacjonarny (rys. 6.18). Natomiast 14% badanych wskazuje, iż obszar Gminy Sokoły stanowił jeden z punktów programu wycieczki, podczas której przynajmniej jeden z noclegów odbywał się na jej terenie. Bardzo mało respondentów wskazywało pobyty stacjonarne – do i powyżej czterech noclegów (odpowiednio tylko 2% i 4% badanych). Sytuacja ta może wynikać z faktu, iż turyści z powodu braku szerokiego spektrum możliwości spędzania czasu wolnego na terenie Gminy, planowali pobyty krótsze (1-2 dniowe), podczas których skorzystali z dostępnych ofert. Aby zatrzymać potencjalnych turystów na dłużej, należy przygotować i wdrożyć oferty zgodne z ich preferencjami i zaspakajające ich potrzeby, które dzięki swej atrakcyjności i różnorodności, byłyby w stanie zatrzymać i wypełnić czas przynajmniej przez 7 dni. Wówczas, przybywając do Gminy Sokoły, turysta mógłby w odpowiadającym mu zakresie spędzić swój urlop, wakacje, a oferenci, dzięki świadczeniu usług na wysokim poziomie, zaspakajających potrzeby gości, znacznie zwiększyliby swoje przychody z tytułu prowadzenia działalności turystycznej; dzięki temu również tempo lokalnego wzrostu gospodarczego mogłoby się zwiększyć.

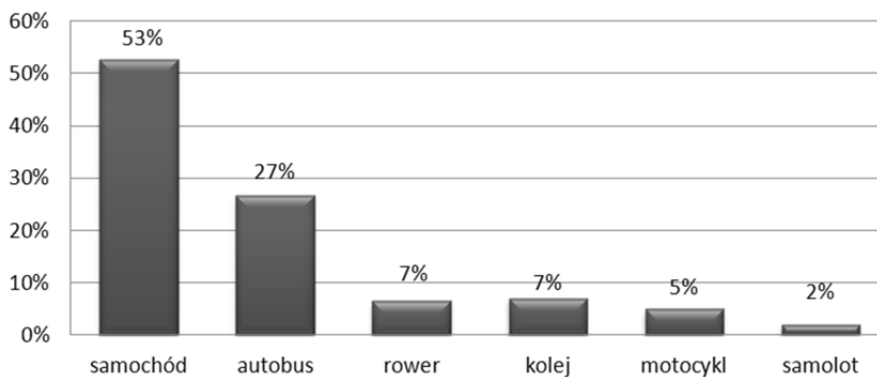

Rys. 6.18. Forma pobytu turystycznego respondentów na terenie Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Respondenci, przybywający na teren Gminy Sokoły w większości przypadków transport organizują we własnym zakresie (rys. 6.19): przeszło w połowie wypadków jako środek transportu wykorzystują samochód, znaczna część respondentów do tego celu wykorzystuje także autobus (27%). Niewiele osób wskazuje natomiast transport kolejowy (7%). Sytuacja ta spowodowana jest faktem, iż na terenie Gminy Sokoły została zlikwidowana linia kolejowa, a respondenci, którzy wybrali ten środek transportu przybywali nim do Białegostoku lub Łap, skąd dalszą podróż na teren Gminy kontynuowali autobusem lub samochodem. Nieliczne są również przypadki wykorzystywania roweru (7%) i motocyklu (5%) do dotarcia na teren Gminy.

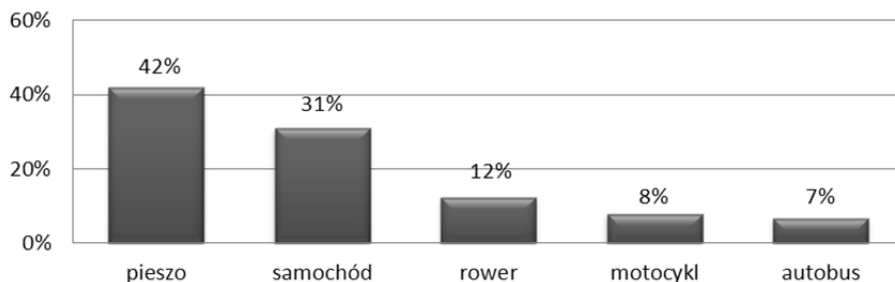
Te środki transportu najczęściej są wykorzystywane przez odwiedzających jednodniowych, będących mieszkańcami województwa podlaskiego, a w szczególności gmin ościennych.

Rys. 6.19. Środek transportu respondentów na teren Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

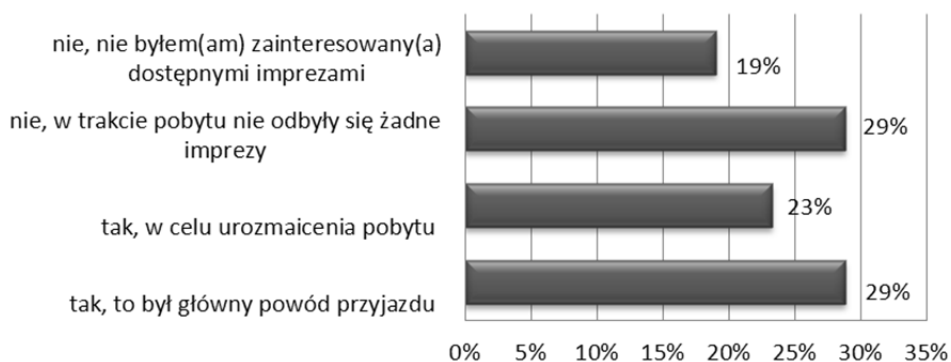
Najchętniej wybieraną przez respondentów formą przemieszczania się po terenie Gminy (rys. 6.20) były wędrowki piesze (42%), dzięki którym turyści i odwiedzający mogli podziwiać uroki nadnarwiańskiego krajobrazu, cieszyć się pięknem zabytkowych obiektów i zażywać aktywności fizycznej na łonie natury, oddychając świeżym powietrzem. Duża część osób, bo aż 31% przemieszczała się również samochodem, co umożliwiało im szybkie pokonywanie odległości między interesującymi ich obiektami i możliwość odbywania wycieczek, pomimo niesprzyjających warunków atmosferycznych. Niestety, tylko 12% badanych jako formę przemieszczania się po terenie Gminy wybrało przejażdżki rowerowe. Wynik ten jest niezadawalający, gdyż podobnie jak wędrowki piesze, ta forma przemieszczania się jest jedną z rekomendowanych podczas pobytów turystycznych, przede wszystkim ze względu na elastyczność, niezależność – możliwość pełnego obcowania z otaczającą przyrodą i lokalną społecznością, a także ostatnio silnie w świecie promowaną ekologiczność tej formy transportu. Sytuacja ta, uniemożliwiająca w chwili obecnej przejażdżki rowerowe po Gminie Sokoły, warunkowana jest w głównej mierze znikomą ilością wypożyczalni sprzętu (np. funkcjonujących przy gospodarstwach agroturystycznych), w tym rowerów, poprzez co znaczny procent turystów nie korzysta z nich i dlatego też wybiera samochód jako środek przemieszczania się po obszarze. Warto rozwijać takie formy komunikacji w Gminie również ze względu na walory przyrodnicze regionu – tak wyraźnie doceniane przez mieszkańców i turystów.

Rys. 6.20. Forma przemieszczania się respondentów po terenie Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Z uwagi na okres leni, w trakcie którego prowadzone były prezentowane badania ankietowe, respondenci mieli możliwość uczestniczenia w imprezach kulturalnych. Aż dla 29% badanych, był to główny powód przyjazdu na teren Gminy Sokoły (rys. 6.21). Byli to odwiedzający jednodniowi, z terenu województwa podlaskiego, w głównej mierze z gmin ościennych. Natomiast w celu urozmaicenia pobytu turystycznego w imprezach wzięło udział 23% badanych. Prawie połowa respondentów, niestety, nie uczestniczyła w imprezach kulturalnych, przede wszystkim ze względu na ich brak w trakcie pobytu (29%) lub brak zainteresowania tego typu formą spędzania czasu wolnego (19%). Z badań wynika, iż Gmina powinna kontynuować, a także rozwijać działania związane z realizacją imprez kulturalnych i rekreacyjnych, ze względu na znaczne zainteresowanie udziałem w nich turystów i odwiedzających.

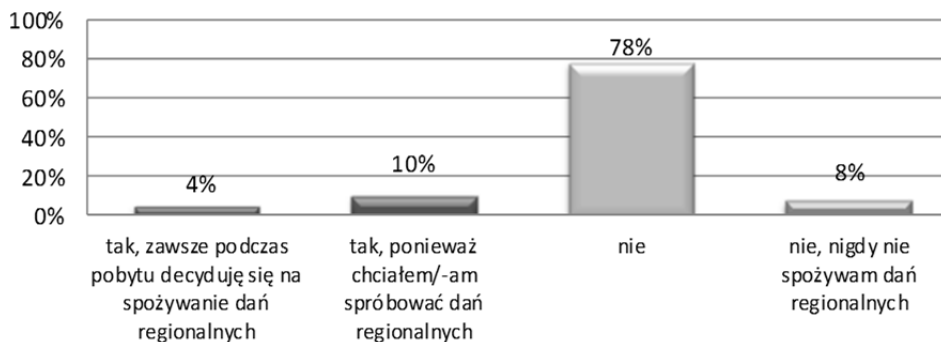

Rys. 6.21. Uczestnictwo turystów i odwiedzających Gminę Sokoły w imprezach kulturalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Warto byłoby pomyśleć o imprezach związanych z walorami przyrodniczymi Gminy i wykorzystaniem ich jako motywu przewodniego. Kalendarz imprez powinien również obejmować miesiące poza sezonem turystycznym, charakteryzujące się obecnie małym zainteresowaniem turystów danym terenem. Przykładem imprez zimowych mogłyby być zawody w jeździe na nartach biegowych, konkurs w lepieniu figur ze śniegu czy też zimowe biegi na orientację.

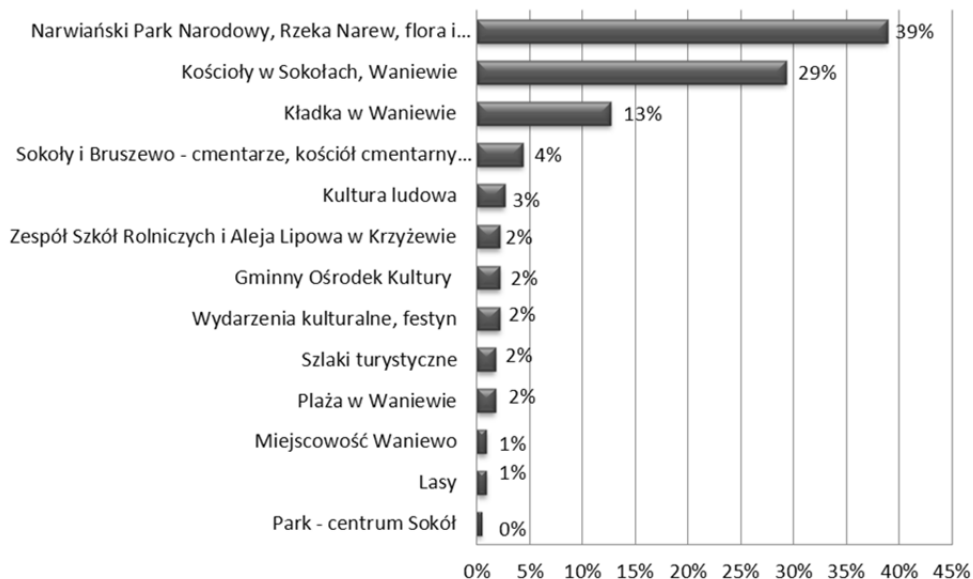
Respondenci zapytani, czy podczas pobytu spożywali dania kuchni regionalnej, w 86% stwierdzili, że nie (rys. 6.22). Natomiast 14% badanych skosztowało specjałów regionu, a 4% z nich zadeklarowało, iż zawsze podczas pobytu decyduje się na spożywanie tego typu dań. Wśród dań regionalnych wskazywanych przez ankietowanych znalazły się takie potrawy jak: babka ziemniaczana, kartacze, pierogi, pyzy, chleb ze smalcem, barszcz grzybowy, bigos, ogórki kiszane, kapusta kiszona, biała kiełbasa z kapustą, kiszka ziemniaczana. Odsetek osób, które spożywały dania kuchni regionalnej jest niski ze względu na brak obiektów gastronomicznych serwujących tego typu potrawy na terenie Gminy. Aby więc umożliwić szerszy dostęp turystów do kuchni regionalnej, należałoby na terenie Gminy otworzyć regionalną karczmę z lokalnym wystrojem, odnoszącym się do czasów, kiedy teren zamieszkiwała drobna szlachta, w której serwowane byłyby dania zapomniane, odnalezione z „przepisów babć”, specjały kuchni regionalnej.

Rys. 6.22. Spożywanie dań regionalnych przez respondentów na terenie Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Za najbardziej atrakcyjny obiekt na terenie Gminy Sokoły respondenci uznali Narwiański Park Narodowy, charakteryzujący się pięknem anastomozującej rzeki Narew, wraz z bogactwem jej fauny i flory i obszarami lęgowymi ptaków (39%) oraz obiekty sakralne w Sokołach i Waniewie (29%). Respondenci docenili również nowo zmodernizowaną Kładkę Edukacyjną Waniewo–Śliwno (13%).

Rys. 6.23. Atrakcje turystyczne Gminy Sokółki wskazane przez turystów i odwiedzających

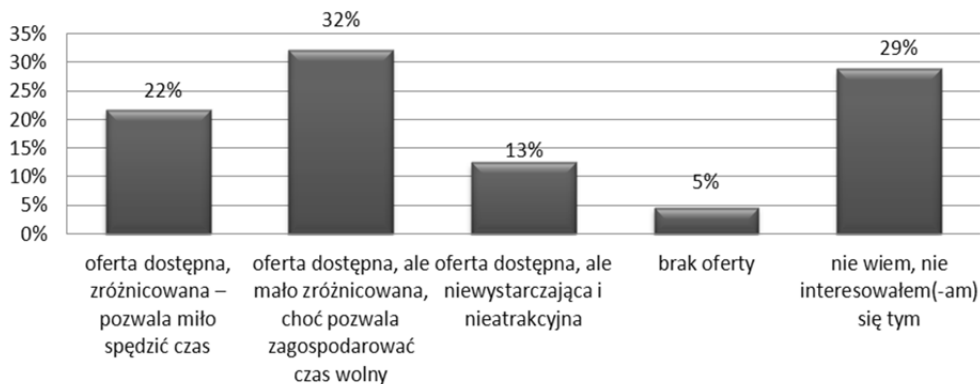
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Przez ankietowanych, niestety, w nielicznych wypadkach, wskazywane były również: cmentarze w Sokółkach i Bruszewie wraz z kościołem cmentarnym i drewnianą dzwonnica (4%), dziedzictwo kultury ludowej, w tym śpiew, budownictwo, taniec, rękodzieło – tkactwo, haftowanie (3%), Aleja Lipowa i Zespół Szkół Rolniczych w Krzyżewie wraz z ich bogatą 100-letnią historią (2%), szlaki turystyczne (2%), plaża w Waniewie (2%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi zaprezentowany został na rysunku 6.23.

W oparciu o wskazane przez respondentów atrakcje, w Gminie Sokółki powinna zostać zbudowana oferta turystyczna, skierowana do różnych segmentów docelowych turystów, prezentująca piękno i historię terenu oraz umożliwiająca w preferowany przez nich sposób spędzenie czasu wolnego na terenie Gminy.

Jeśli chodzi o dostępność proponowanej przez Gminę oferty, przez 32% badanych jest ona określana jako dostępna, ale mało zróżnicowana, choć nadal pozwalająca zagospodarować czas wolny.

Jako zróżnicowaną i pozwalającą miło spędzić czas uznaje ją 22% badanych (rys. 6.24). Natomiast 13% ankietowanych stwierdza, iż jest ona niewystarczająca i nieatrakcyjna, a 5% iż jej w ogóle nie ma. W związku z tym należy, jak już wcześniej podkreślano, przygotować zróżnicowaną ofertę, odpowiadającą potrzebom różnych grup turystów.

Rys. 6.24. Dostępność oferty spędzania czasu wolnego w trakcie pobytu w Gminie Sokoły w opiniach turystów i odwiedzających

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

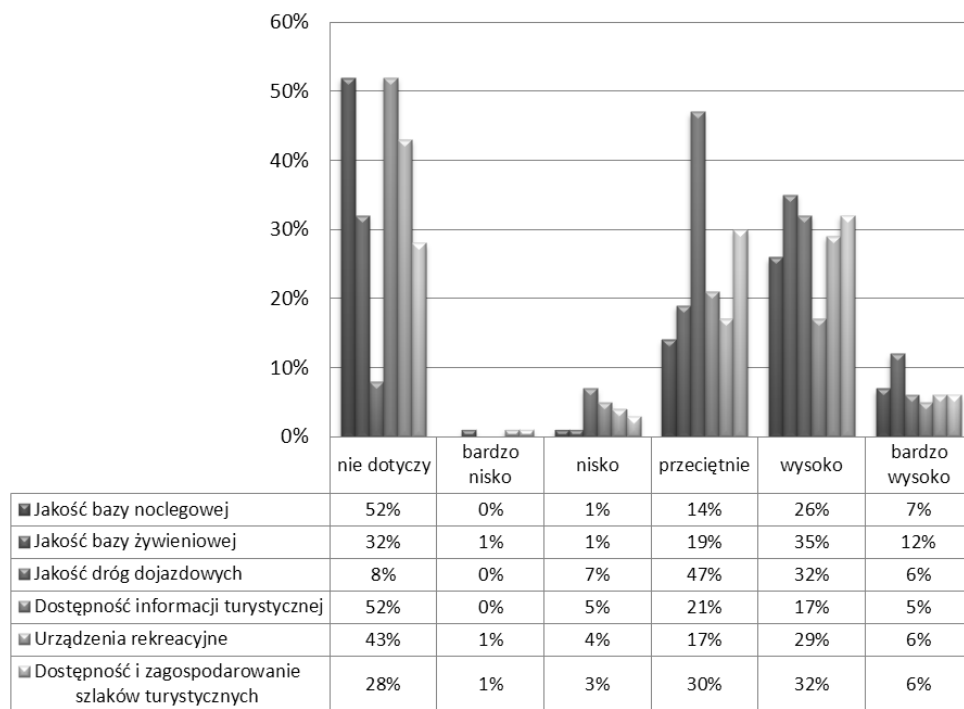
6.5. Ocena zagospodarowania i obsługi turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach turystów i odwiedzających

Ocena zagospodarowania turystycznego określonego obszaru jest w dużej mierze oceną subiektywną każdego turysty. Ten sam obiekt może być zatem w różnorodny sposób oceniony przez respondenta, w zależności od poziomu jego wykształcenia, potrzeb, czy oczekiwań związanych z wyjazdem turystycznym. Opinie turystów, którzy korzystają z elementów infrastruktury turystycznej Gminy Sokoły, nie są jednolite. Dość wyraźnie dzielą się oni na tych, którzy różnorodne elementy zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły oceniają wysoko, ale jednocześnie należy zauważyć wysoki odsetek opinii przeciętnie oceniających analizowane czynniki. Konkluzja, jaka płynie z tej ambiwalentnej sytuacji może skłaniać do przypuszczeń, że elementy systemu zagospodarowania turystycznego w Gminie Sokoły nie są dostatecznie wysokim gwarantem zaspokojenia ich potrzeb.

Oceniając standard i jakość usług świadczonych przez obiekty bazy noclegowej w Gminie Sokoły, respondenci w 52% stwierdzili, iż nie korzystali z bazy noclegowej. Osoby korzystające z niej oceniły ją wysoko w 26%, a przeciętnie w 14% (rys. 6.25).

Podobnie jak w przypadku bazy noclegowej, ocena jakości bazy żywieniowej również zwraca uwagę tym, iż 32% respondentów nie miało określonego zdania na temat usług świadczonych w lokalach gastronomicznych zlokalizowanych na

obszarze Gminy Sokoły²⁷. Jednocześnie należy zauważyć, że większa część ankietowanych zna i ceni obiekty gastronomiczne z terenu Gminy – oceny wysokie i bardzo wysokie przyznane zostały bowiem aż przez 47% badanych (rys. 6.25).

Rys. 6.25. Standard i jakość infrastruktury turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Kolejnym ważnym elementem, ocenianym w obszarze zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły, który w znaczącym stopniu wpływa na wybór określonej destynacji turystycznej, jest infrastruktura transportowa. Respondenci w większości swoich opinii na temat infrastruktury transportowej w Gminie są wyważeni – oceniają ją raczej pozytywnie (przeciętnie), choć nie można nie zauważyć, że spory odsetek badanych (ogółem 38%) ocenia ją wysoko lub bardzo wysoko (rys. 6.25). Biorąc pod uwagę przeprowadzany audyt turystyczny dokonany przez autorki opracowania, nie można się z taką sytuacją nie zgodzić. Drogi w Gminie Sokoły są dobre, odznaczają się dość dobrym stanem nawierzchni, logiczną konstrukcją całego systemu,

²⁷ Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż pytanie było sformułowane ogólnie, nie wyszczególniało konkretnych kryteriów i wariantów tej oceny; nie wymagało także od respondentów oceny konkretnych obiektów.

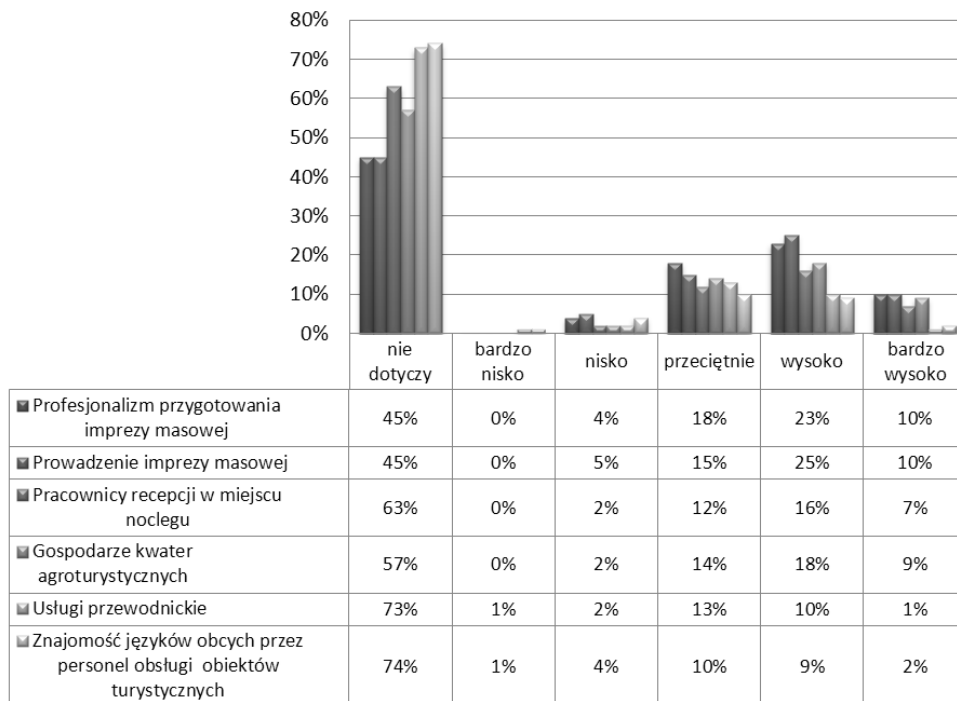
co niewątpliwie usprawnia codzienne funkcjonowanie mieszkańców, jak również stanowi ułatwienie dla turystów i odwiedzających podczas przemieszczania się po terenie Gminy.

Ważnym czynnikiem ułatwiającym rozwój turystyki w Gminie jest również dostępność informacji turystycznej. Ten czynnik przez większość respondentów (52%) nie został oceniony, ze względu na brak możliwości skorzystania z punktów informacji turystycznej. Natomiast łącznie w 26% został oceniony przeciętnie lub nisko, a 22% wysoko lub bardzo wysoko. Nieprawdą byłoby twierdzić oczywiście, że informacja turystyczna w Gminie Sokoły w ogóle nie funkcjonuje, o czym świadczą obiektywne fakty: wydawane przez Gminę foldery, ulotki informacyjne, czy informacje zamieszczane na stronie internetowej, a także inne działania promocyjne podejmowane przez władze Gminy (filmy promocyjne). Jednakowoż nie zmienia to faktu, że w opiniach osób odwiedzających Gminę, aktywność ta nie jest wystarczająca. Szansą na zmianę tej sytuacji jest projektowany przez władze Gminy punkt informacji turystycznej w Waniewie, który przy odpowiednio wykwalifikowanym personelu i niezbędnych materiałach informacyjnych i promocyjnych, może w pełni zaspokoić potrzeby informacyjne turystów odwiedzających teren Gminy. Ważnym krokiem jest także niniejszy dokument.

W zakresie oceny urządzeń rekreacyjnych, aż 43% respondentów wskazuje, iż aspekt ten ich nie dotyczy (innymi słowy nie korzystali z nich). Spośród osób, które jednak wykorzystują infrastrukturę rekreacyjną oferowaną przez Gminę Sokoły (tu należy wymienić boiska, halę sportową, skatepark, sprzęt wodny, rowery oraz podobne im urządzenia), 35% badanych ocenia go wysoko i bardzo wysoko, choć także dość dużo osób, bo 17% badanych, wyraża na ten temat opinie przeciętne. Konkluzje, jakie wynikają z przeprowadzanych badań, jeśli tylko koncentrować się na tych, którzy faktycznie mieli okazję skorzystać z urządzeń rekreacyjnych, wskazują, iż zaspakajają one ich potrzeby, co wcale nie oznacza, iż nie powinny być w przyszłości rozwijane. Dotyczy to w szczególności poszerzenia oferty i zwiększania liczby wypożyczalni sprzętu rekreacyjnego (rowerów, kajaków, łódek, itp.).

Dostępność i zagospodarowanie szlaków turystycznych 38% respondentów ocenia wysoko lub bardzo wysoko, natomiast w opiniach 30% jest ono przeciętne. Mimo dość dobrych ocen, w odniesieniu do tych elementów zagospodarowania turystycznego, władze Gminy powinny przeprowadzić przegląd stanu nawierzchni i elementów małej infrastruktury turystycznej zlokalizowanej na szlakach i dokonać niezbędnych jej poprawek oraz uzupełnienia.

Obsługa turystyczna w Gminie Sokoły pod względem jej jakości i profesjonalizmu w większości przypadków uzyskiwała wysokie i przeciętne noty. Respondenci najbardziej docenili profesjonalizm przygotowania obsługi imprezy masowej i jej prowadzenie – wysoko i bardzo wysoko zostały one ocenione odpowiednio przez 33% i 35% badanych, a 18% i 15% wyraziło o nich opinie przeciętne. Podobnie badani ocenili jakość i profesjonalizm pracy recepcji w miejscu noclegu oraz gospodarzy kwater agroturystycznych: wysoko i bardzo wysoko zostały one ocenione odpowiednio przez 23% i 27% ankietowanych, a przeciętnie przez 12% i 14% (rys. 6.26).

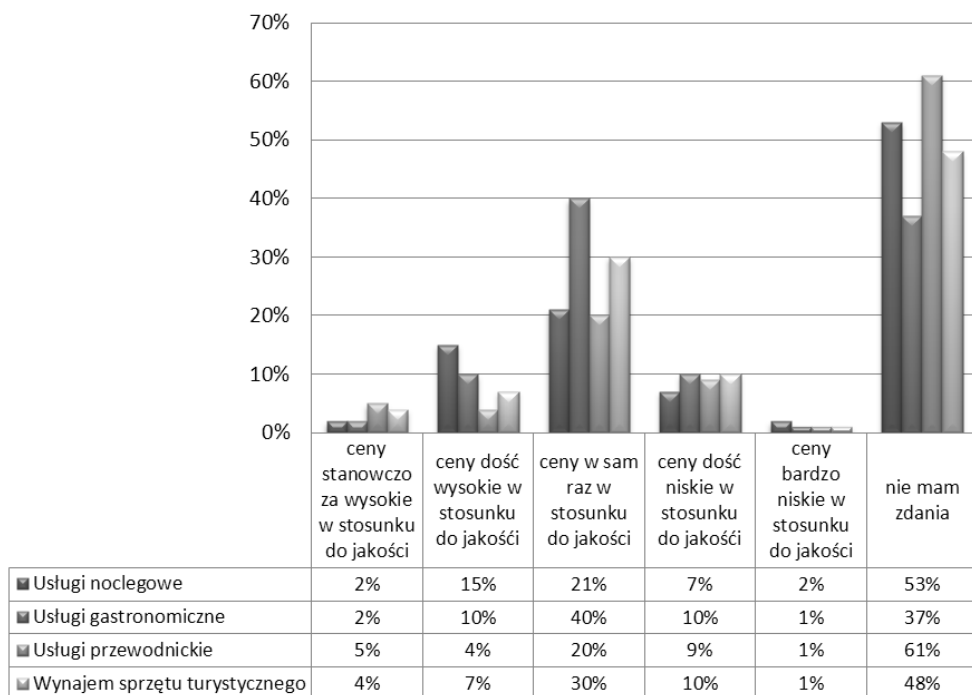

Rys. 6.26. Jakość i profesjonalizm obsługi turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Jakość i profesjonalizm usług przewodnickich oraz znajomość języków obcych przez personel obsługi obiektów turystycznych otrzymały również przeciętne (odpowiednio: 13% i 10%) i wysokie noty (odpowiednio: 10% i 9%). Natomiast średnio 60% ankietowanych w ogóle nie wyraziło opinii na temat jakości i profesjonalizmu obsługi turystycznej w Gminie Sokoły. Taką sytuację można tłumaczyć brakiem zdania na ten temat bądź niekorzystania z wymienionych usług. Ważne jest, jeśli rozwój turystyki w Gminie Sokoły stanie się priorytetowym kierunkiem wzrostu, aby w przyszłości noty te były znacznie wyższe, gdyż pracownicy stanowią najlepszą wizytówkę danego miejsca, a klient profesjonalnie obsłużony to klient zadowolony, polecający dane miejsce innym i chętnie powracający do niego. Wskazane jest więc przygotowanie i przeprowadzenie kursów z zakresu obsługi ruchu turystycznego i języków obcych dla pracowników obiektów turystycznych z terenu Gminy Sokoły oraz dla jej mieszkańców, zwłaszcza dla tych, którzy wyrażają chęć podjęcia w przyszłości pracy w branży turystycznej.

Respondenci wskazujący, iż korzystali z poszczególnych rodzajów usług, w większości wypadków uznają, iż ceny są adekwatne w stosunku do ich jakości (rys. 6.27). Jednakże w przypadku usług noclegowych (17%) i gastronomicznych (12%) pojawiały się opinie, iż ich ceny są dość wysokie lub stanowczo za wysokie w stosunku do jakości. Wyniki te są znaczącym sygnałem dla usługodawców, komunikującym, iż powinni oni zwiększyć jakość swoich ofert, bądź też w najgorszym wypadku – dostosować ceny do obecnie oferowanych standardów. Aby mogli to zrobić w profesjonalny sposób, ważne jest przekazanie im wiedzy w tym zakresie. Dlatego też w przyszłości należy przygotować i przeprowadzić kursy specjalistyczne dla przedstawicieli branży turystycznej i zadbać o to, aby nabyta przez nich wiedza została zastosowana w praktyce.

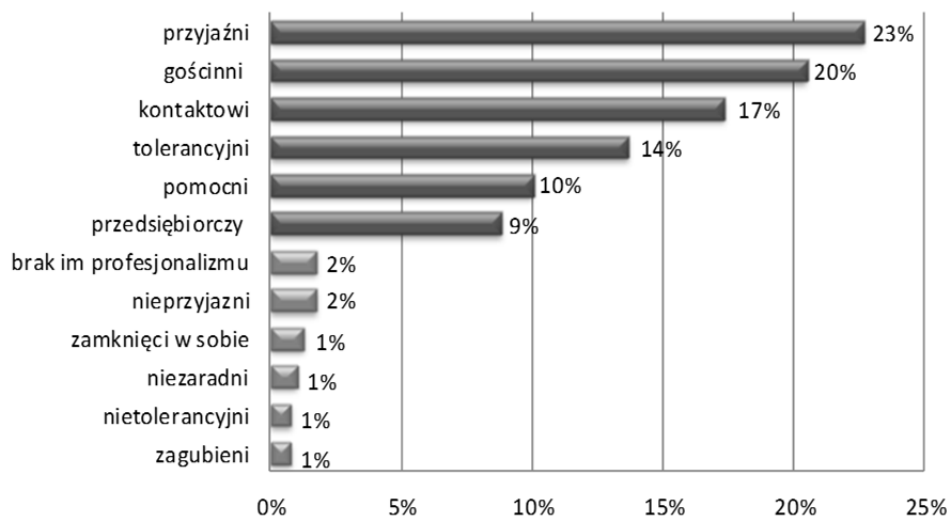

Rys. 6.27. Poziom cen usług turystycznych w Gminie Sokoły w stosunku do ich jakości

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Respondenci bardzo pozytywnie ocenili mieszkańców Gminy Sokoły i ich nastawienie do turystów. Stwierdzili, iż są oni osobami przyjaznymi (23%), gościnnymi (20%), łatwo nawiązującymi kontakt (17%), tolerancyjnymi (14%) i co ważne – pomocnymi (10%). Tylko nieliczni badani wskazywali na ich negatywne cechy, tj. nieprzyjazność (2%) i brak profesjonalizmu (2%) (rys. 6.28). Tak pozytywne opinie na temat lokalnej społeczności świadczą o jej pozytywnym nastawieniu do rozwoju

turystyki na terenie Gminy i skłaniają do przypuszczeń, iż w przyszłości będą stanowić jeden z czynników przyciągających turystów do Gminy Sokoły.

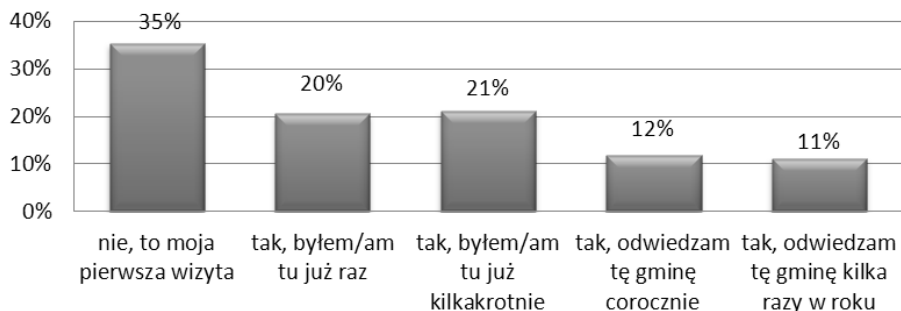

Rys. 6.28. Opinie turystów i odwiedzających na temat mieszkańców Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

6.6. Wizyty turystyczne na terenie Gminy Sokoły w opiniach turystów i odwiedzających region

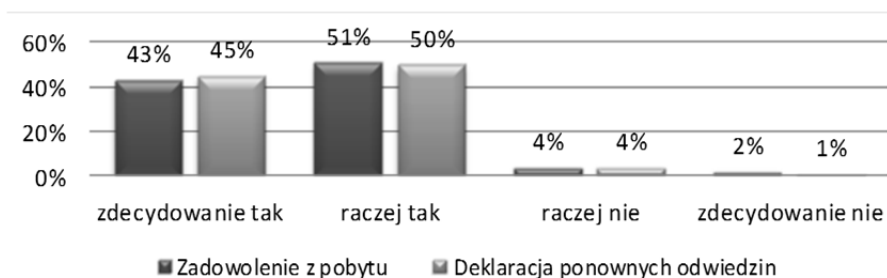
Respondenci zapytani o liczbę odwiedzin Gminy Sokoły, w 35% przypadków podawali, iż jest to ich pierwsza wizyta na tym obszarze. Jako drugą wizytę na terenie Gminy wskazało 20% badanych, a 21% stwierdziło, iż było tu już kilkakrotnie. Natomiast 11% stanowiły odpowiedzi wskazujące, iż odwiedziny w Gminie są częste i następują kilka razy w roku, 12% – raz w roku (rys. 6.29). Odpowiedzi te pojawiały się w głównej mierze w wypadku mieszkańców regionu, a w szczególności gmin ościennych.

Rys. 6.29. Wcześniejsze wizyty respondentów na terenie Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Niemal wszyscy respondenci (94%) wyrażają opinię, iż są zdecydowanie lub raczej zadowoleni z pobytu na terenie Gminy Sokoły. Również większość badanych (95%) deklaruje, iż ponownie odwiedzi ten obszar, wybierając go znów na miejsce swojego wypoczynku. Tylko nieliczne osoby stwierdziły, iż pobyt był niezadawalający (6%) i nie zamierzają ponownie odwiedzić Gminę Sokoły (5%) (rys. 6. 30).

Rys. 6.30. Zadowolenie z pobytu i deklaracja ponownych odwiedzin Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wyniki te napawają optymizmem ze względu na fakt, iż pomimo nieprzychylnych opinii, wyrażanych przez respondentów w zakresie zagospodarowania turystycznego Gminy i możliwości spędzania czasu wolnego, istnieje czynnik skłaniający turystów do ponownych odwiedzin obszaru. Czynnikiem tym jest bogactwo walorów oraz atrakcji przyrodniczych i antropogenicznych, które przy ich odpowiednim zagospodarowaniu i przygotowaniu na ich bazie ofert, a także racjonalnym promowaniu, będą warunkować rozwój turystyki na obszarze Gminy Sokoły.

Stan rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach interesariuszy z branży turystycznej

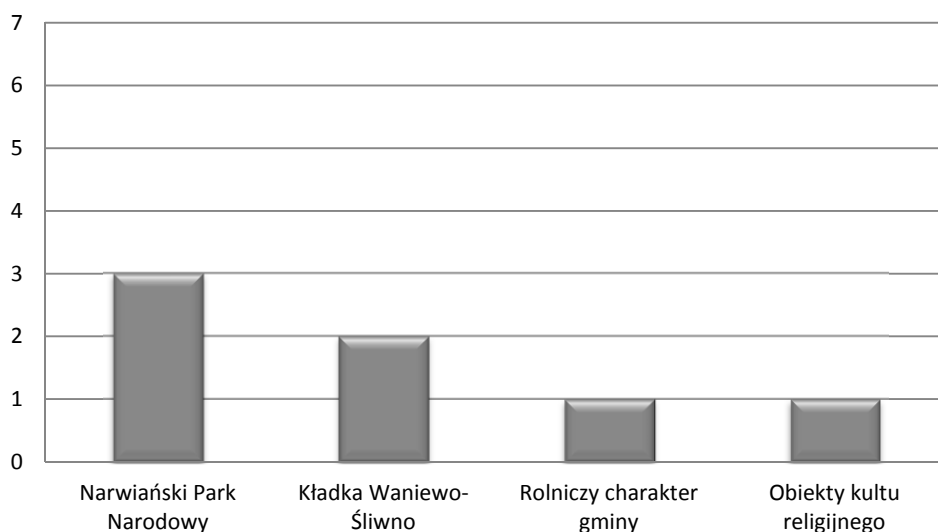
7.1. Cel, metody i narzędzia badawcze

W okresie lipiec-wrzesień 2012 roku, dla celów opracowywania dokumentu *Sokoły na Podlasiu – strategia...*, przeprowadzono badanie ankietowe wśród przedstawicieli branży turystycznej. Spośród 11 przedstawicieli bazy noclegowej oraz 8 przedstawicieli bazy żywieniowej, poniższe analizy ukazują wyniki dla 7 reprezentantów strictly związanych z rozwojem turystyki na badanym obszarze (szczegółowa lista przedsiębiorstw została przedstawiona w rozdziale 2 niniejszego dokumentu)²⁸. Zdecydowano się dokonać takiego badania ze względu na fakt, aby przede wszystkim zdiagnozować obecny stan rozwoju turystyki nie tylko w oparciu o audyt turystyczny, lecz także poznać opinie tych organizatorów turystyki, którzy już dziś część swojego czasu i środków, poświęcają właśnie tej formie aktywności ekonomicznej. Ponadto przyszły – celowy, racjonalny rozwój turystyki w Gminie Sokoły, nie tylko będzie prowadził do powstania nowych instytucji i podmiotów turystycznych oraz okołoturystycznych, ale z pewnością oparty będzie również o ten, już dziś funkcjonujący, segment lokalnej gospodarki.

²⁸ Badanie przeprowadzono ogółem na 14 przedstawicielach przedsiębiorstw turystycznych oraz innych organizacji Gminy Sokoły, przy czym do analizy wybrano tylko tę pierwszą kategorię respondentów. Z tego też względu wartości przedstawiane na wykresach nie są przedstawiane w procentach, a odnoszą się do liczb naturalnych. Mimo tak niewielkiej próby, postanowiono przedstawić wykresy zobrazować uzyskane odpowiedzi.

7.2. Ocena potencjału turystycznego Gminy Sokoły w opiniach przedstawicieli lokalnej branży turystycznej

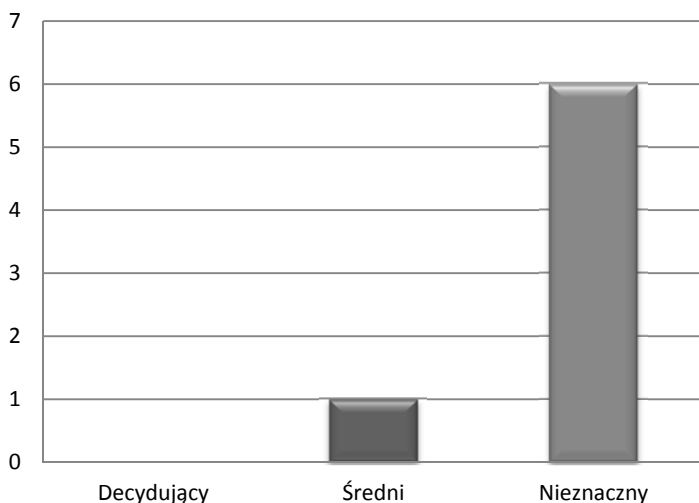
Interesariusze branży turystycznej w Gminie Sokoły, podobnie jak inni przedstawiciele grup społecznych poddanych badaniu (mieszkańcy, turyści i odwiedzający Gminę Sokoły), zostali zapytani o ich opinie na temat obecnych walorów Gminy. Podobnie jak reszta badanych grup, oceny przedsiębiorców branży turystycznej oscylowały wokół dwóch filarów turystyki w Gminie Sokoły – przyrodniczego i religijnego (rys. 7.1).

Rys. 7.1. Najważniejszy walor Gminy Sokoły w opiniach przedstawicieli lokalnej branży turystycznej

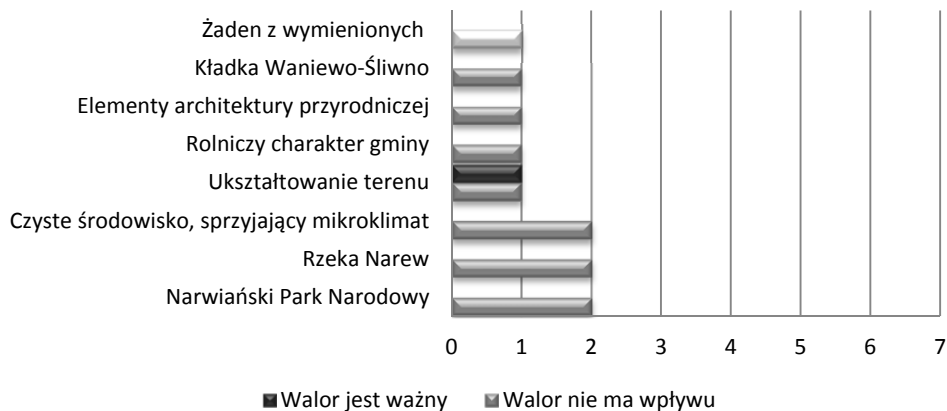
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najczęściej w tej grupie wymieniany był bowiem Narwiański Park Narodowy, a w nim Kładka Waniewo-Śliwno oraz obiekty kultu religijnego. Na uwagę zasługuje przy tym fakt, iż podobną do religijnego aspektu turystyki w Gminie Sokoły, przyjmuje walor rolniczy, który także został dostrzeżony przez respondentów. Mimo tych ocen, pesymizmem napawa fakt, że wskazane walory tylko w nieznacznym stopniu są wykorzystywane w działalności badanych firm i nie tworzą treści ich bieżącej oferty turystycznej (rys. 7.2).

Rys. 7.2. Wykorzystanie waloru w działalności (tworzeniu oferty) turystycznej przez przedstawicieli branży turystycznej Gminy Sokółka

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

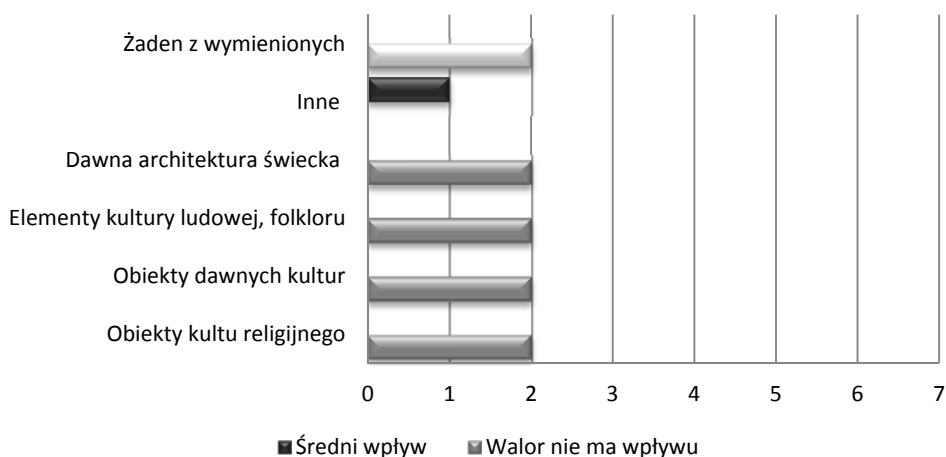

Rys. 7.3. Inne przyrodnicze walory regionu wpływające na działalność przedsiębiorstw turystycznych w Gminie Sokółka

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Dane wyraźnie wskazują, iż ani jeden element obecnej gamy atrakcji rekreacyjno-turystycznych Gminy Sokoły nie przeważa i w efekcie nie kształtuje w decydujący sposób działalności (oferty turystycznej) podmiotów turystycznych obszaru. Potwierdzenie tej tendencji znajduje odzwierciedlenie w kolejnych pytaniach, szczególnie odnoszących się do walorów Gminy Sokoły, oddzielnie do walorów przyrodniczych (rys. 7.3) oraz oddzielnie do walorów kulturowych – antropogenicznych (rys. 7.4).

Spośród 7 najczęściej wymienianych w materiałach promocyjnych Gminy Sokoły atrakcji przyrodniczych, jedynie ukształtowanie terenu, wedle opinii interesariuszy branży turystycznej ma wpływ na kształtowaną przez nich ofertę rekreacyjno-turystyczną. Gros odpowiedzi wskazuje, że pozostałe elementy nie mają wpływu na kształt oferty turystycznej badanych przedsiębiorstw.

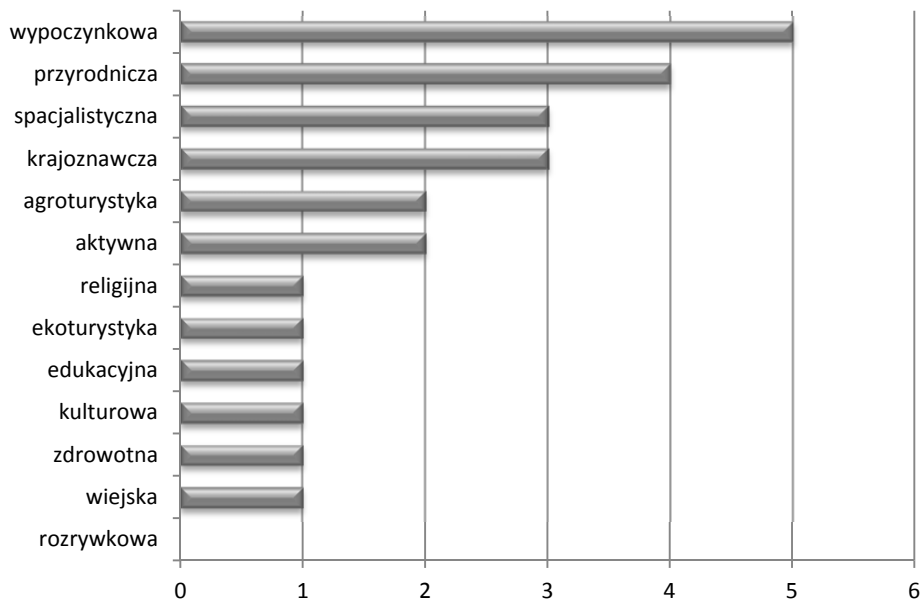
Rys. 7.4. Inne kulturowe walory regionu wpływające na działalność przedsiębiorstw turystycznych w Gminie Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Podobny obraz przedstawia „potencjał” środowiska antropogenicznego – którego walory również nie znajdują zastosowania w ofertach kreowanych przez badane przedsiębiorstwa turystyczne (rys. 7.4).

Ani więc architektura świecka, ani elementy kultury ludowej, folkloru, obiekty dawnych kultur czy kultu religijnego nie wpływają na działalność przedsiębiorstw turystycznych w Gminie Sokoły.

Przytoczone wyniki badań pozostają jednak w logicznej sprzeczności z kolejnym zagadnieniem analizowanym w ankiecie, a dotyczącym turystycznego potencjału wskazanych walorów Gminy Sokoły (rys. 7.5).

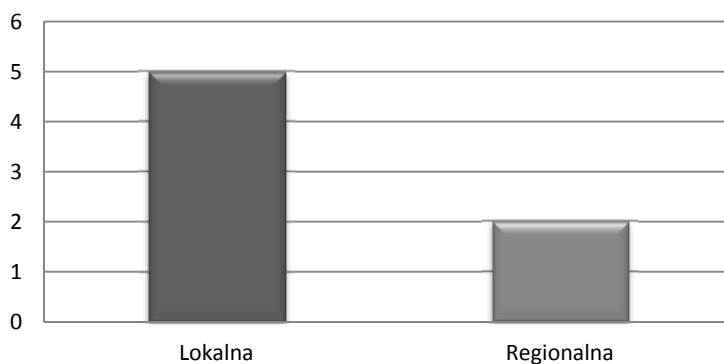
Rys. 7.5. Wpływ kluczowych walorów turystycznych Gminy Sokoły na formy turystyki i rekreacji w opiniach przedstawicieli lokalnej branży turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Opinie respondentów wydają się bowiem wskazywać, iż, co prawda, atrakcje turystyczne – przyrodnicze i kulturowe w Gminie Sokoły istnieją, lecz jedynie w nieznacznym stopniu kształtują ofertę turystyczną lokalnych przedsiębiorstw. Przedstawione dane należy raczej interpretować tak, iż wyszczególnione walory i atrakcje są elementami, na podstawie których można projektować rozwój turystyki w regionie. Jeśli bliżej przyjrzeć się temu zagadnieniu i turystykę podzielić na szczegółowe jej formy, widać, iż wedle opinii interesariuszy branży turystycznej, obecne walory turystyczne w największym stopniu wpływają na wypoczynkową i przyrodniczą formę turystyki, w dalszej kolejności – na krajoznawczą i specjalistyczną. I tu należy wskazać novum uzyskanych odpowiedzi, w stosunku do wcześniejszych analiz innych segmentów respondentów (mieszkańców i turystów), gdyż ów specjalistyczny kierunek i obszar rozwoju nie był wymieniany (nie był nawet brany pod uwagę) przez wskazane grupy. Taką tendencję należy traktować jako dobry prognostyk na przyszłość. W trzeciej grupie form turystyki o największym potencjale rozwoju, z punktu widzenia istniejących walorów Gminy Sokoły, przedsiębiorcy branży turystycznej wymienili agroturystykę oraz turystykę aktywną. Można więc sądzić, iż przyszłość rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opinii lokalnych przedstawicieli przedsiębiorstw branży turystycznej widziana jest raczej w swoich klasycznych wypoczynkowo-krajoznawczych formach; novum stanowi potencjał lokowany

w turystyce specjalistycznej i aktywnej (ta zaś – w postaci turystyki rowerowej – wymieniana była również przez mieszkańców Gminy Sokoły).

Potwierdzenie tego faktu znaleźć można także w opiniach wyrażonych przez interesariuszy branży turystycznej w stosunku do rodzaju turystyki już dziś najsilniej oddziałującej na Gminę Sokoły (rys. 7.6).

Rys. 7.6. Rodzaj turystyki oddziałującej na Gminę Sokoły w opiniach przedstawicieli branży turystycznej

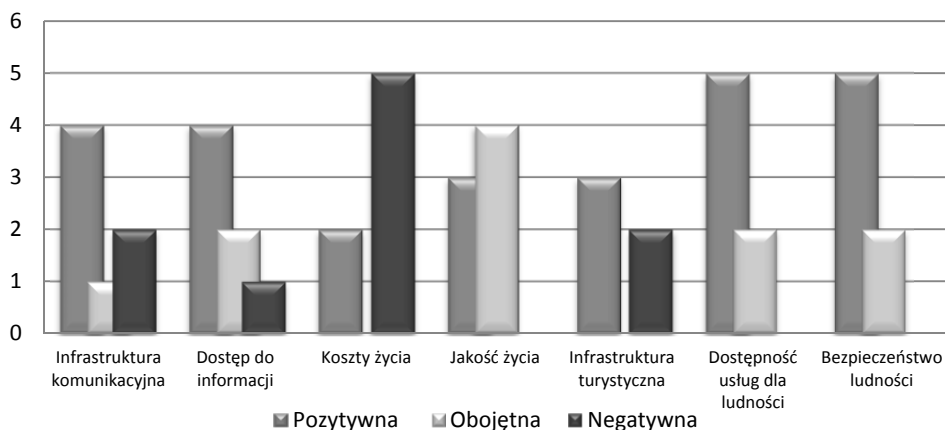
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Z danych wynika, że lokalny wymiar rozwoju turystyki zdecydowanie najsilniej oddziałuje na obszar. Jest to istotna informacja mówiąca z jednej strony o tym, iż głównymi odbiorcami atrakcji turystycznych Gminy Sokoły są jej mieszkańcy oraz mieszkańcy gmin ościennych, podobnie i oferta turystyczna opiera się o rodzime produkty i walory. Ten stan wydaje się potwierdzać fakt, iż wedle opinii przedsiębiorców, obecna oferta turystyczna Gminy Sokoły skierowana jest głównie do odbiorców nastawionych na klasyczny wypoczynek.

W świetle przytoczonych opinii, w kontekście projektowanego rozwoju turystyki w Gminie Sokoły, rysuje się obraz, wedle którego projektowanie racjonalnego systemu rozwoju turystyki w przyszłości należałoby oprzeć o zarysowany – lokalno-regionalny trend, by stopniowo rozszerzać, a także różnicować ofertę rekreacyjno-turystyczną obszaru, poszukiwać nowych rozwiązań, rozszerzać segmenty rynku odbiorców, wychodząc na zewnątrz przestrzeni lokalnej.

7.3. Ocena zagospodarowania i obsługi turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach przedstawicieli lokalnej branży turystycznej

Przedstawiciele branży turystycznej Gminy Sokoły zostali także poproszeni o wyrażenie swojej opinii na temat różnorodnych czynników funkcjonowania Gminy, czynników, które również decydują o stanie obecnym oraz o przyszłości tej branży w regionie (rys. 7.7). Należy przy tym zaznaczyć, iż interesariusze oceniali nie tylko działania władz Gminy – samorządu lokalnego w omawianym zakresie, lecz także poniekąd oceniali własne działania.

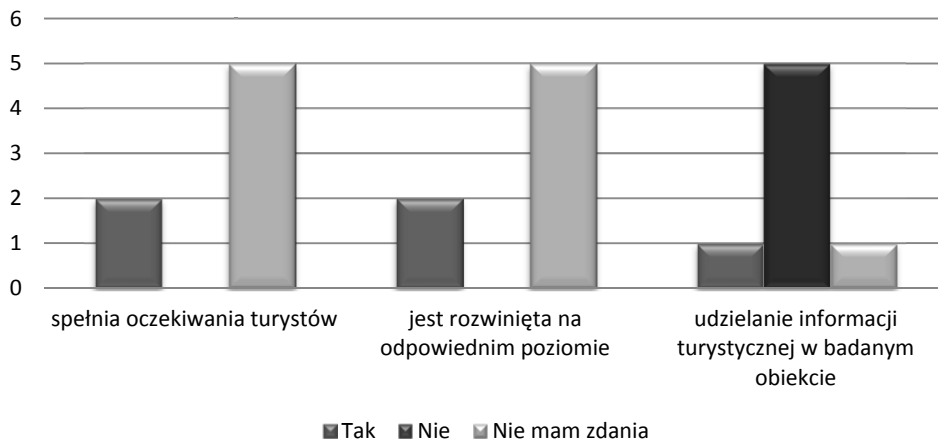
Rys. 7.7. Ocena czynników funkcjonowania Gminy Sokoły w opiniach przedsiębiorców lokalnej branży turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Czynnikami, które zostały najlepiej ocenione przez przedsiębiorców, są czynniki o charakterze tzw. ogólnym: „dostęp usług dla ludności”, „bezpieczeństwo”; wysoko zaznaczyły się także: „dostęp do informacji” oraz „infrastruktura komunikacyjna”. Ostatnia, wraz z kolejną kategorią – istotną dla turystyki „infrastrukturą turystyczną” – znalazły ogółem umiarkowaną aprobatę. Należy przy tym zwrócić uwagę, że szczególnie istotna w XXI wieku informacja turystyczna przez interesariuszy branży turystycznej w Gminie Sokoły nie jest oceniana w superlatywach (rys. 7.8).

Co więcej, zdecydowana większość respondentów ma trudności w jednoznacznym wypowiedzeniu się na ten temat. Interpretując tę sytuację można więc domyślać się, iż przedstawiciele branży turystycznej z informacji turystycznej nie korzystają, gdyż po prostu nie mają takiej potrzeby. Ale także być może nie dostrzegają potrzeby istnienia takiej funkcji w regionie. Potwierdzeniem takiego stanu jest fakt,

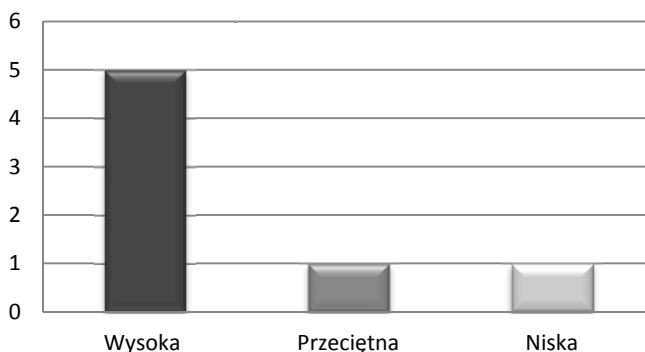
iż w większości badanych przedsiębiorstw informacja turystyczna nie jest udzielana. Odpowiedzi negatywne są nad wyraz jednoznaczne. I niestety, nie napawają optymizmem. Zatem w zakresie przyszłego rozwoju turystyki, element ten powinien być zdecydowanie wzmocniony i nieustannie usprawniany.

Rys. 7.8. Ocena jakości informacji turystycznej Gminy Sokoły w opiniach lokalnych przedsiębiorców branży turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

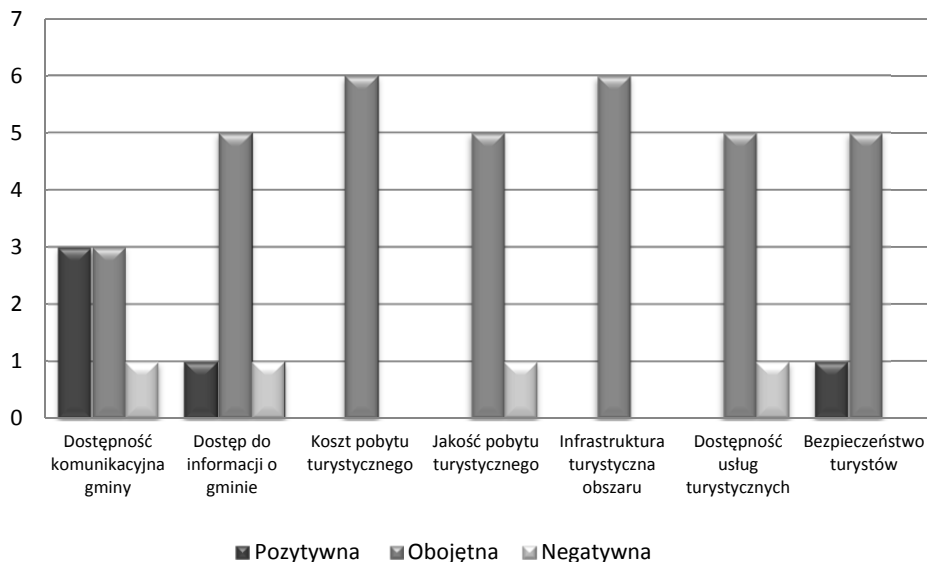
Interpretacja takiego stanu zdaje się nasuwać konkluzje, które sugerują, iż przyszłe działania w zakresie podniesienia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły powinny być zdecydowanie wzmocnione. Jest ku temu dobry klimat, jako że działania władz Gminy przez mieszkańców, także przez reprezentantów branży turystycznej są wyraźnie aprobowane (rys. 7.9).

Rys. 7.9. Ocena skuteczności działań jednostek samorządu terytorialnego na rzecz rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach lokalnych przedsiębiorców branży turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Rozwój turystyki w Gminie Sokoły, jeśli zostanie racjonalnie zaplanowany, jako kierunek zmian dający realne szanse wzrostu i przynoszący korzyści, można domniemywać, iż jest szansa, że znajdzie właściwe środowisko do powiększania i wzmacniania swojej roli. Taka tendencja jest w Gminie Sokoły potrzebna, gdyż wskazane czynniki w niewielkim stopniu oddziałują na obecne funkcjonowanie firm turystycznych. Tę konkluzję przynosi bowiem wynik kolejnego pytania, analizujący wpływ wskazanych uprzednio elementów funkcjonowania Gminy na działalność podmiotów turystycznych (rys. 7.10).

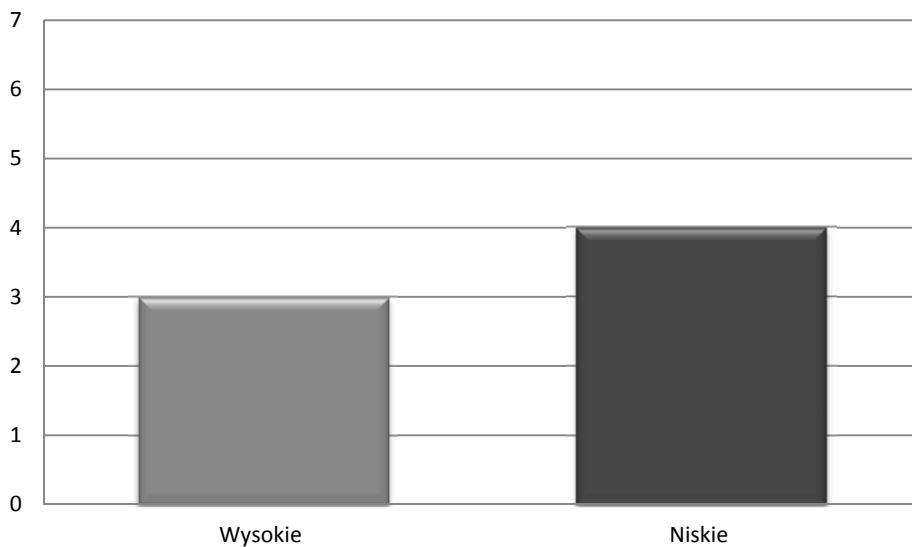

Rys. 7.10. Wpływ czynnika na sprzedaż oferty turystycznej w opiniach przedsiębiorców branży turystycznej Gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Dane wydają się pokazywać raczej druzgocący obraz. Niemalże żaden ze wskazanych elementów, które kształtują rozwój turystyki na danym obszarze, nie ma wpływu na działalność lokalnych podmiotów branży turystycznej Gminy Sokoły. Jedynie 3 elementy dają jakiegokolwiek szanse na poprawę owego stanu – zostały ocenione pozytywnie: „dostęp do informacji o gminie”, „bezpieczeństwo turystów” oraz najwyższej oceniona – „dostępność komunikacyjna gminy”. Zatem to, co w innych regionach spełnia niedostateczne standardy i z reguły jest źródłem narzekań oraz niedomagań obszaru, w Gminie Sokoły znajduje pozytywny oddźwięk. Ale, niestety, te elementy, które w sposób bezpośredni decydują o jakości oferty turystycznej, nawet przez samych jej organizatorów, są waloryzowane indyferentnie (obojętnie).

Ów stan jest dodatkowo wzmocniony kolejną konkluzją, dotyczącą oceny możliwości rozwoju usług i infrastruktury turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach lokalnych przedsiębiorców branży turystycznej (rys. 7.11). Uznają oni, że rozwój usług i infrastruktury turystycznej w Gminie Sokoły ma niskie szanse wzrostu.

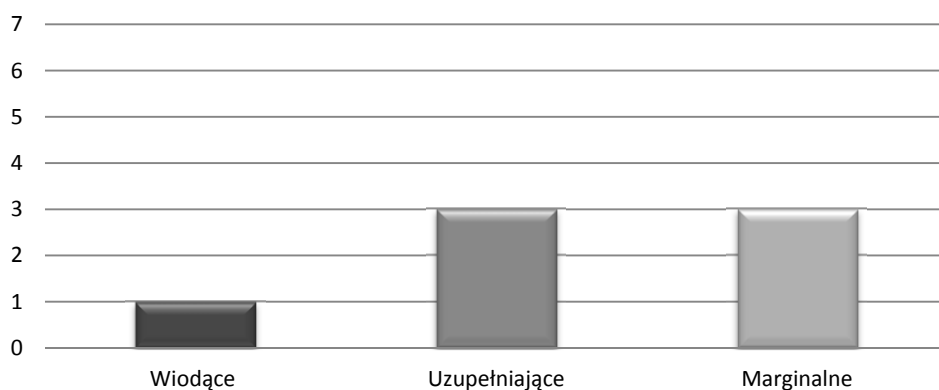
Rys. 7.11. Ocena możliwości rozwoju usług i infrastruktury turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach lokalnych przedsiębiorców branży turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Przedstawione wyniki są dość ambiwalentne: obecna infrastruktura turystyczna w opiniach lokalnych organizatorów turystyki właściwie nie daje możliwości na rozwój branży turystycznej w Gminie Sokoły. Mimo tego opinie badanych wydają się jednak dawać nadzieję: część respondentów widzi potencjał istniejących już elementów zagospodarowania turystycznego w zakresie utrzymania, a także – należy się domyślać – rozwoju turystyki na omawianym obszarze. Na uwagę przy tym zasługuje fakt, iż respondenci nie wyrazili opinii o tym, że rozwój usług i infrastruktury turystycznej nie ma żadnych szans wzrostu; nie potwierdzili także, że nie jest potrzebny. Można więc sądzić, iż turystyka jest postrzegana przez badanych jako aktywność i działalność, która szuka jeszcze swojego miejsca w regionie i ostatecznie znajdzie podstawy na swoje uzasadnienie. Niniejszy dokument owe działania ma wspomóc.

7.4. Ocena potencjału rozwojowego turystyki w Gminie Sokoły w opiniach lokalnych interesariuszy branży turystycznej

W świetle przytoczonych uprzednio wyników badań, kolejne również potwierdzają zarysowany uprzednio stan. Respondenci – interesariusze branży turystycznej obecnego stanu turystyki w Gminie Sokoły nie postrzegają bowiem w superlatywach, widząc jej miejsce na pozycjach marginalnych, czy też uzupełniających w stosunku do kluczowych kierunków rozwoju Gminy Sokoły (rys. 7.12).

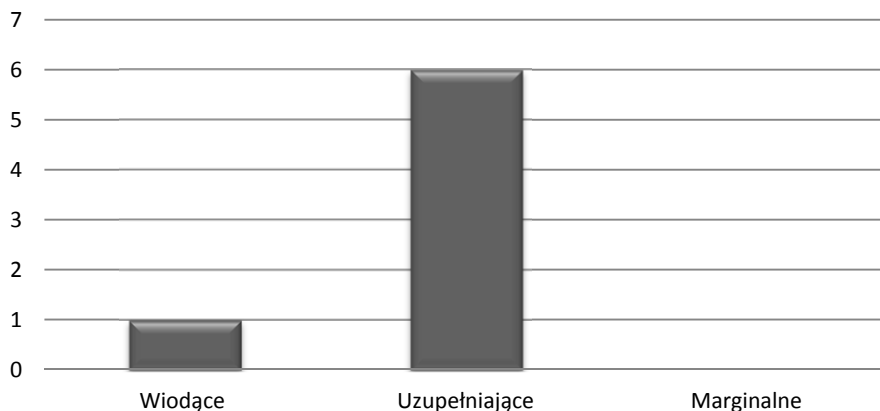

Rys. 7.12. Obecne miejsce turystyki w lokalnej gospodarce Gminy Sokoły w opiniach przedsiębiorców branży turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Przyszły obraz także, w opiniach beneficjentów, którzy w największym stopniu powinni skorzystać z opracowywanego dokumentu oraz planowanych w przyszłości działań, nie przedstawia głębokiego przełomu (rys. 7.13).

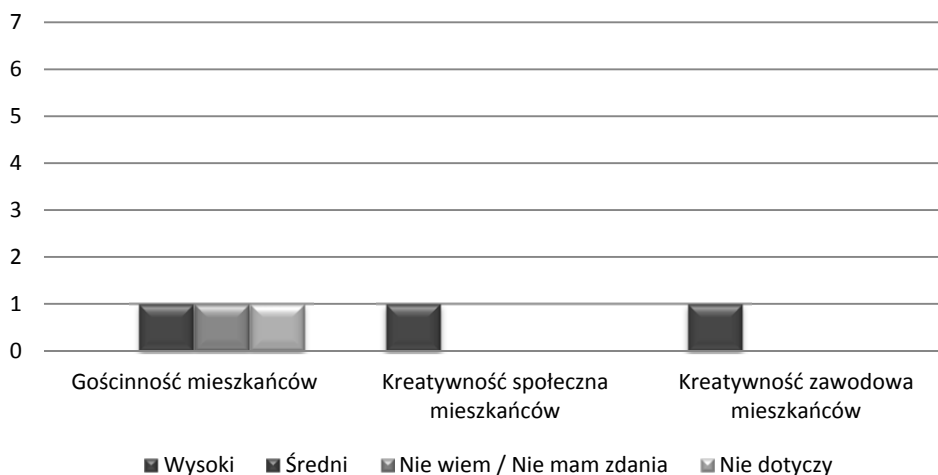
Z danych wynika bowiem, że turystyka raczej nie stanie się wiodącym kierunkiem rozwoju obszaru. Jest jednak nadzieja: wedle wyrażonych opinii ma szansę zająć stabilne – uzupełniające miejsce wobec utrwalonych już kierunków rozwojowych Gminy Sokoły.

Rys. 7.13. Przyszłe miejsce turystyki w lokalnej gospodarce Gminy Sokoly w opiniach przedsiębiorców branży turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Jeśli zastanowić się od jakich niewymiernych, miękkich czynników rozwój turystyki jest uzależniony, wyniki pokazują wyraźny prymat czynnika ludzkiego (rys. 7.14). Choć należy zauważyć, iż niewielka liczba respondentów zwróciła na niego uwagę.

Rys. 7.14. „Miękkie” determinanty rozwoju turystyki w Gminie Sokoly w opiniach lokalnych przedsiębiorców branży turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Z danych wynika, iż gościnność i kreatywność mieszkańców – tak w sferze społecznej, jak i zawodowej, według ocen przedsiębiorców branży turystycznej, może wpłynąć na rozwój turystyki w Gminie Sokoły.

Konkluzja, jaka płynie z przedstawionych wyników badań jasno wskazuje na to, iż *Strategia...*, a także niezależnie od niej, działania podejmowane w zakresie podniesienia rozwoju obszaru powinny uwzględniać nastroje społeczne wyrażone w tym zakresie przez mieszkańców lokalnej społeczności. Ci zaś – w odniesieniu do rozwoju turystyki nie są jeszcze przekonani do tego kierunku zmian. Przy czym ich postawy charakteryzują się raczej niewiarą niż zdecydowanym sprzeciwem. Można sądzić, iż turystyka – z punktu widzenia wiodącego kierunku rozwoju i profilu regionu jakim jest rolnictwo wydaje się być przedsięwzięciem trudnym do wyobrażenia. Jednakże otwartość na turystów, a także przekonanie o przyrodniczej, historycznej i religijnej wartości Gminy są dobrymi prognostykami na przyszłość. Z pewnością wprowadzanie nowych rozwiązań oraz inicjatyw kreujących współpracę różnorodnych podmiotów służących wzrostowi ruchu turystycznego powinno następować stopniowo, z głębokim szacunkiem do potrzeb (zapewne nierzadko też obaw) związanych z przyjmowaniem turystów i odwiedzających Gminę Sokoły. Biorąc jednak pod uwagę podejmowane już załączkowe przedsięwzięcia w tym względzie, zaangażowanie Władz Gminy w kreowaniu dobrego klimatu do działań tego typu, a także niekłamana otwartość mieszkańców wobec nowych racjonalnych inicjatyw, należy się spodziewać, iż wypracowany dokument znajdzie realne formy realizacji. Co więcej, w przyszłości będzie sukcesywnie uaktualniany i wdrażany.

Rozdział 8

Analiza SWOT

Analiza SWOT to kompleksowe oraz bardzo często wykorzystywane narzędzie planowania strategicznego, służące do analizy otoczenia (poprzez identyfikację szans i zagrożeń) oraz sfery wewnętrznej (za pomocą analizy silnych i słabych stron) badanego obiektu (regionu, przedsiębiorstwa, branży). Także więc, w stosunku do rozwoju turystyki w Gminie Sokoły zastosowano to narzędzie.

W analizie SWOT dla Gminy Sokoły wyróżniono cztery grupy czynników:

- **S** (*Strengths*) – mocne strony – wewnętrzne pozytywne czynniki, które wyróżniają obszar Gminy na tle otoczenia i grona jej konkurentów;
- **W** (*Weaknesses*) – słabe strony – wewnętrzne negatywne czynniki, które ograniczają sprawność funkcjonowania Gminy i hamują jej rozwój;
- **O** (*Opportunities*) – szanse – zewnętrzne pozytywne czynniki, które w toku prawidłowego ich wykorzystania, mogą stanowić impuls do rozwoju Gminy oraz osłabiać zagrożenia;
- **T** (*Threats*) – zagrożenia – zewnętrzne negatywne czynniki, które mogą stanowić bariery w rozwoju Gminy, jednocześnie hamując wykorzystanie szans i mocnych stron.

W trakcie przygotowania analizy SWOT niezmiernie ważną rolę odgrywa obiektywne spojrzenie na stan rozwoju Gminy. Tylko dzięki bezstronnemu podejściu wnioski sformułowane na podstawie dokonanej analizy będą wartościowe. Analiza SWOT sporządzona tylko i wyłącznie przez osoby związane w jakikolwiek sposób z obszarem Gminy będzie zawsze mniej lub bardziej subiektywna. Dlatego też bardzo istotne jest dokonanie próby spojrzenia na obszar z innej perspektywy – niejako z boku, poprzez zaangażowanie ekspertów zewnętrznych.

Podstawę do przeprowadzenia analizy SWOT stanowiły: analiza potencjału turystycznego (oparta o audyt turystyczny) oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród turystów, mieszkańców i przedsiębiorców z terenu Gminy Sokoły. W pierwszej części zostały zidentyfikowane i określone najważniejsze silne i słabe strony rozwoju turystyki w Gminie Sokoły. Druga część odnosi się natomiast do otoczenia Gminy, wskazując na główne szanse i zagrożenia odnoszące się do zmian społeczno-ekonomicznych, środowiskowych, czy też zachowań konkurencji. Analiza SWOT tworzy podstawę do podjęcia zasadniczych decyzji w ramach *Strategii...*, do których należą: określenie strategicznych celów rozwoju turystyki, sformułowanie działań strategicznych, opracowanie propozycji produktów turystycznych i potencjalnych grup ich odbiorców.

8.1. Analiza silnych i słabych stron rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Ogromny wpływ na atrakcyjność turystyczną Gminy Sokoły mają zarówno walory turystyczne, jak i towarzyszące im zagospodarowanie turystyczne. Obszar Gminy charakteryzuje się znaczną różnorodnością walorów unikalnych na skalę krajową i europejską, co pozytywnie wpływa na rozwój różnych form turystyki i kształtowanie ich pozytywnego wizerunku. Kwestia ta odnosi się głównie do walorów krajoznawczych, wypoczynkowych i specjalistycznych, przy czym walory naturalne są zdecydowanie lepiej rozpoznawalne niż walory antropogeniczne. Wartą podkreślenia mocną stroną Gminy jest również pozytywne nastawienie lokalnej społeczności do turystów i rozwoju turystyki w Gminie, co potwierdzają przeprowadzone badania ankietowe. Nie bez znaczenia pozostaje także fakt niesłabnącego zaangażowania władz Gminy w podnoszenie jakości tego kierunku rozwoju obszaru. Słabą stroną natomiast stanowi zagospodarowanie turystyczne: zarówno baza noclegowa, gastronomiczna, informacyjna, komunikacyjna, jak i towarzysząca wymagają znacznej poprawy i rozbudowy. Dodatkowo na niezadawalający rozwój turystyki w Gminie wpływa niski poziom ruchu turystycznego. Niemniej jednak Gmina ma doskonałe perspektywy rozwoju sektora turystycznego, co potwierdza niezmiernie wyrazista dysproporcja między posiadanym potencjałem a dotychczasową ofertą produktową.

Tabela 8.1. Analiza mocnych i słabych stron rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Mocne strony	Słabe strony
bogactwo i unikatowość walorów przyrodniczych „Zielonych Płuc Polski” i Narwiańskiego Parku Narodowego	słabe wykorzystanie posiadanego potencjału przyrodniczego, kulturowego, historycznego i społecznego
bogactwo lokalnej kultury, dziedzictwa kulturowego (zwłaszcza architektonicznego) i tradycji	niewystarczająca baza noclegowa
bardzo dobrze rozpoznana historia obszaru, poparta publikacjami naukowymi	brak obiektów serwujących potrawy kuchni regionalnej, nawiązujących do specyfiki i historii obszaru
bardzo niski poziom zanieczyszczenia i przekształcenia środowiska naturalnego	brak profesjonalnego punktu informacji turystycznej
warunki do uprawiania turystyki aktywnej (pieszej, rowerowej, wodnej)	ograniczona dostępność komunikacyjna – słaby stan dróg, niewielka liczba połączeń autobusowych, brak połączeń kolejowych
warunki do uprawiania turystyki specjalistycznej: ornitologicznej oraz geoturystyki	zły stan oznakowania szlaków i niedobór „małej” infrastruktury turystycznej (parkingi, ławki, wiaty, sanitariaty, oznakowanie atrakcji turystycznych itp.)
dobre warunki do rozwoju turystyki wiejskiej i ekoturystyki	brak profesjonalnej wypożyczalni (np. sprzętu wodnego, rowerów itp.)
niewielka odległość od Białegostoku i Warszawy	zły stan niektórych obiektów zabytkowych, brak środków finansowych na ich konserwację i modernizację
dobrze rozwinięta i różnorodna infrastruktura o charakterze sportowym i rekreacyjnym	brak oferty turystycznej w formie pakietów sprzedawanych zarówno na miejscu, jak i poza granicami obszaru
istnienie szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych	brak możliwości zakupu pamiątek lokalnych
istnienie podstawowej, choć słabo rozwiniętej bazy noclegowej i gastronomicznej	brak monitoringu ruchu turystycznego na terenie Gminy
liczne lokalne imprezy kulturalne	brak współpracy podmiotów branży turystycznej, wspólnej sprzedaży ofert
wzrost znaczenia turystyki w działaniach władz samorządowych, co jest ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego	mała aktywność i promocja lokalnych twórców ludowych
zdolność władz Gminy do efektywnego pozyskiwania funduszy zewnętrznych na rozwój turystyki	brak wykwalifikowanej kadry do obsługi ruchu turystycznego, słaba znajomość języków obcych przez mieszkańców
działania promocyjne inicjowane przez samorząd gminny, prezentujące różnorodne walory Gminy	migracja młodzieży i ludzi aktywnych zawodowo
doskonale prosperująca i systematycznie aktualizowana strona internetowa www.sokoly.pl	niska świadomość ekologiczna mieszkańców
pozytywne nastawienie mieszkańców do turystów i rozwoju turystyki na obszarze Gminy	niskie dochody mieszkańców Gminy, utrudniające planowanie przez mieszkańców inwestycji z zakresu turystyki (np. obiekty noclegowe, gastronomiczne)
aktywność społeczna i kulturalna części mieszkańców, przedsiębiorczość mieszkańców	niewystarczająca wysokość środków finansowych w budżecie Gminy na dynamiczny rozwój turystyki

8.2. Analiza szans i zagrożeń rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Przewaga szans nad zagrożeniami rozwoju turystyki w Gminie Sokoły jest dosyć wyraźna, co wskazuje, iż działania w kierunku aktywizacji obszaru w zakresie turystyki są słuszne. Szczególnych szans należy upatrywać w kolejnym okresie programowania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na lata 2014-2020. Dostępne środki finansowe, przy zaangażowaniu społeczeństwa i intensywnych staraniach o ich pozyskanie, umożliwią dokonanie inwestycji infrastrukturalnych, wdrożenie projektów promocyjnych oraz szkoleniowych, mających na celu kształcenie kadr dla obsługi ruchu turystycznego oraz planowania rozwoju turystyki. Szansą dla Gminy Sokoły jest również obowiązująca obecnie moda na aktywny styl życia, wypoczynek na łonie natury i spożywanie zdrowej żywności. Tendencja ta sprawia, że teren Gminy może stać się atrakcyjnym miejscem dla odwiedzających i turystów z kraju i zagranicy. Jednakże, aby tak się stało, muszą zostać podjęte odpowiednie kroki ze strony władz Gminy i prywatnych przedsiębiorców w celu poprawy zagospodarowania turystycznego i promocji walorów i atrakcji turystycznych oraz oferowanych produktów.

Tabela 8.2. Analiza szans i zagrożeń rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Szanse	Zagrożenia
możliwość pozyskania środków finansowych z programów pomocowych Unii Europejskiej w okresie programowania 2014-2020	ubożenie społeczeństwa
moda na aktywne formy wypoczynku i powrót do natury	wzrastająca degradacja środowiska naturalnego
wzrastające zainteresowanie lokalną kulturą, rzemiosłem ludowym, zdrową ekologiczną żywnością, produktami lokalnymi	formalne ograniczenia inwestycyjne na obszarach chronionych
rosnący popyt na kompleksowe pakiety usług turystycznych	trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na inwestycje
bliskość Białegostoku i aglomeracji warszawskiej	polityka kredytowa sektora bankowego
wzrastające zainteresowanie ekologią i ochroną środowiska	biurokratyzacja działalności samorządów i państwa polskiego, odstraszać potencjalnych inwestorów
wzrastająca przedsiębiorczość i aktywność społeczeństwa	brak znaczących inwestorów w branży turystycznej
możliwość podejmowania działań transgranicznych	niespełnianie oczekiwań różnych grup turystów
rozwój inwestycji drogowych w regionie, podnoszących poziom jego dostępności komunikacyjnej	silna konkurencja ze strony bardziej znanych w Polsce obszarów recepcji turystycznej
wzrastające zainteresowanie regionem wśród turystów zagranicznych	brak jednolitego systemu informacji i promocji walorów turystycznych w Polsce
promocja turystyczna całego regionu podlaskiego, podejmowana przez władze wojewódzkie	
działalność Polskiej Organizacji Turystycznej i poprawa wizerunku turystyki w Polsce na rynkach światowych	

Przeprowadzona analiza SWOT wskazuje na potrzebę podjęcia działań w zakresie wykorzystania istniejących szans rozwoju turystyki na obszarze Gminy Sokoły oraz przeciwdziałania zagrożeniom płynącym ze strony otoczenia Gminy, takim jak degradacja i zanieczyszczenie środowiska naturalnego czy też trudności w pozyskiwaniu środków na inwestycje w turystyce. Niezwłocznie powinny również zostać podjęte działania aktywizujące lokalną społeczność do różnicowania zatrudnienia i podejmowania działalności pozarolniczej. Władze Gminy powinny dążyć do stworzenia możliwości i polepszenia warunków zakładania przez lokalną społeczność przedsiębiorstw branży turystycznej oraz nawiązania współpracy między istniejącymi już usługodawcami w celu wypracowania form współpracy w kierunku zintegrowanej oferty turystycznej Gminy. Działania te w przyszłości spowodują wzrost ruchu turystycznego oraz potrzebę tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze turystycznym, a co za tym idzie – możliwość zapobiegania odpływowi młodzieży i osób aktywnych zawodowo z terenu Gminy.

Rozdział 9

Wizja strategiczna rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Wizja jest to pożądaną wyobrażenie Gminy Sokoły w przyszłości. Odnacza szeroką koncepcję, pożądaną obraz obszaru i jego miejsca w otoczeniu, wyrażenie aspiracji bez szczegółowego określenia sposobów i środków osiągnięcia celów.

Sokoły na Podlaskiu – Strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020 jest strategią ściśle powiązaną z założeniami *Programu Rozwoju Turystyki i Zagospodarowania Turystycznego Województwa Podlaskiego w latach 2010-2015* oraz z założeniami *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*. Dlatego też zakłada się, że wizja Gminy Sokoły powinna być zbieżna z obowiązującą wizją turystyczną województwa podlaskiego, dostosowaną do obecnych potrzeb społeczno-gospodarczych.

Gmina Sokoły w roku 2020 to obszar, w którym turystyka jest jedną z wiodących i sprawnie zarządzanych dziedzin gospodarki. Odnacza się rozwiniętą infrastrukturą turystyczną i atrakcyjnymi produktami turystycznymi, opartymi o unikatowe walory przyrodnicze i antropogeniczne Gminy, ukierunkowanymi na poznanie, zdrowie i aktywny wypoczynek turystów, jak również lokalnej społeczności, zaspakajającymi szeroką gamę ich potrzeb oraz oferującymi usługi na wysokim poziomie

Rozdział 10

Misja strategiczna rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Misja wskazuje, przy jakich założeniach i działaniach możliwe jest osiągnięcie wizji strategicznej. Realizacja jej zapisów jest podstawą do wdrożenia stanu rzeczy zgodnego z wizją. Misja stanowi swoistą myśl przewodnią, element motywujący do podejmowania działań w zakresie rozwoju wskazanego obszaru. Jednocześnie pełni funkcję integrującą różnorodne interesy, podmioty środowiska życia gospodarczego i społecznego, skupionych wokół wiodącej dziedziny.

Misją Gminy Sokoły jest tworzenie i wdrażanie wysokiej jakości unikalnych produktów turystycznych w oparciu o walory przyrodnicze i antropogeniczne, odpowiadających potrzebom turystów odwiedzających obszar w różnych porach roku, kreowanie środowiska współpracy branży turystycznej oraz tworzenie warunków umożliwiających rozwój lokalnej przedsiębiorczości, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju

Rozdział 11

Cele strategiczne rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Uwzględniając hierarchizację celów stanowiących element każdej strategii rozwoju przyjęto, iż cele strategiczne są celami o najwyższym znaczeniu, uwzględniającymi przyjętą w dokumencie perspektywę roku 2020. Wynikają one również bezpośrednio z Misji i Wizji rozwoju turystyki w Gminie Sokoły.

Na poziomie operacyjnym, opracowano od 1 do 3 celów szczegółowych, stanowiących konkretyzację każdego z 4 celów strategicznych.

Przyjęte w *Strategii ...* cele operacyjne zostały opracowane zgodnie z zasadą SMART, czyli:

- **Simple – Proste** – zrozumienie celów nie powinno stanowić problemu, ich sformułowanie powinno być jednoznaczne i niepozostawiające miejsca na luźną interpretację;
- **Measurable – Mierzalne** – sformułowane w taki sposób, aby można było liczbowo wyrazić stopień ich realizacji;
- **Achievable – Osiągalne** – realistyczne, gdyż zbyt ambitne cele zatracają wiarę w ich osiągnięcie i tym samym obniżają motywację do ich realizacji;
- **Relevant – Istotne** – cele powinny być ważnym krokiem naprzód, jednocześnie muszą stanowić określoną wartość dla podmiotów je realizujących;
- **Timely defined – Określone w czasie** – cele powinny mieć dokładnie określony horyzont czasowy, w jakim zostaną osiągnięte.

OBSZAR: ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE

Cel strategiczny 1:
Podwyższenie jakości i poziomu zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły

Cele operacyjne

- 1.1. Rozbudowa bazy noclegowej i gastronomicznej
 - 1.2. Rozbudowa bazy towarzyszącej
 - 1.3. Uruchomienie Centrum Informacji Turystycznej
-

OBSZAR: PRODUKT TURYSTYCZNY

Cel strategiczny 2:
Poszerzenie oferty turystycznej Gminy Sokoły zaspakajającej potrzeby turystów

Cele operacyjne

- 2.1. Opracowanie koncepcji i wdrożenie nowych produktów turystycznych
-

OBSZAR: WSPÓŁPRACA I KOMPETENCJE

Cel strategiczny 3:
Budowa sieci współpracy i podwyższenie kompetencji interesariuszy rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Cele operacyjne

- 3.1. Nawiązanie współpracy podmiotów branży turystycznej z terenu Gminy Sokoły
 - 3.2. Zwiększenie kompetencji podmiotów branży turystycznej i osób planujących rozpoczęcie działalności turystycznej
-

OBSZAR: PROMOCJA

Cel strategiczny 4:
Zwiększenie stopnia dotarcia do potencjalnych turystów z informacją o ofercie turystycznej Gminy Sokoły

Cele operacyjne

- 4.1. Promocja atrakcji i oferty turystycznej Gminy Sokoły
 - 4.2. Badania ruchu turystycznego w Gminie Sokoły
-

Rozdział 12

Karta strategiczna rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Cel strategiczny 1: Podwyższenie jakości i poziomu zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły

Cel operacyjny	Działania	Opis działania	Ważność	Czas realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Wskaźnik oceny rezultatu
1.1. Rozbudowa bazy noclegowej i gastronomicznej	1.1.1. Utworzenie obiektów noclegowych	Stopniowe zwiększanie liczby obiektów noclegowych o różnym standardzie, nawiązujących wyglądem i ofertą do lokalnej tradycji, świadczących usługi o wysokiej jakości	2	2013-2020	Prywatni przedsiębiorcy	Liczba obiektów noclegowych Liczba miejsc noclegowych Procent obiektów posiadających kategorię Procent obiektów posiadających wewnętrzny certyfikat jakości
	1.1.2. Utworzenie obiektów gastronomicznych	Stopniowe zwiększanie liczby obiektów gastronomicznych, w szczególności oferujących dania kuchni regionalnej, świadczących wysokiej jakości usługi	2	2013-2020	Prywatni przedsiębiorcy	Liczba obiektów gastronomicznych Procent obiektów gastronomicznych oferujących dania kuchni regionalnej Procent obiektów posiadających wewnętrzny certyfikat jakości
	1.1.3. Stworzenie „Waniewskiej Karczmy Szlacheckiej”	Stworzenie karczmy z wystrojem z czasów szlacheckich z rodzimą muzyką ludową, serwującej zapomniane dania kuchni regionalnej	2	2013-2015	Prywatny przedsiębiorca	Liczba gości odwiedzających obiekt Procent dań regionalnych w ogólnej liczbie dań z menu
	1.1.4. Stworzenie wewnętrznego systemu oznakowania i certyfikacji obiektów noclegowych i gastronomicznych	Przygotowanie koncepcji, wyznaczenie kryteriów i powołanie członków komisji, przeprowadzającej kontrole wewnętrzne i przyznającej certyfikaty jakości obiektom noclegowym i gastronomicznym z terenu Gminy Sokoły	3	2014-2016	Urząd Gminy Sokoły, Biuro Turystyki w Waniewie	Liczba jednolitych tablic informacyjnych Liczba wydanych certyfikatów jakości

1.2. Rozbudowa bazy towarzyszącej	1.2.1. Utworzenie Muzeum Regionalnego	Utworzenie muzeum bądź izby regionalnej w Spichlerzu (Lamusie) Plebańskim w Sokolach, prezentującej historię Gminy, jej tradycję, kulturę	2	2013-2016	Urząd Gminy Sokoly, Parafia pw. Wniebowzięcia NMP	Projekt muzeum, izby Liczba eksponatów Liczba odwiedzających muzeum
	1.2.2. Utworzenie Muzeum Kolejnictwa	Utworzenie Muzeum Kolejnictwa w obiekcie po dworcu w Kruszewie Brodowie. Przygotowanie stałej atrakcji rekreacyjno-turystycznej w postaci przejazdu drezyną kolejową	2	2013-2016	Urząd Gminy Sokoly	Projekt muzeum Liczba eksponatów Liczba odwiedzających muzeum
	1.2.3. Utworzenie wypożyczalni sprzętu rekreacyjno-sportowego	Stopniowe zwiększanie liczby punktów wypożyczeń rowerów i sprzętu wodnego w miejscach łatwo dostępnych dla mieszkańców i turystów	2	2013-2020	Prywatni przedsiębiorcy	Liczba wypożyczalni Liczba wypożyczanego sprzętu Liczba osób korzystających z punktów wypożyczeń
	1.2.4. Wykonanie oznaczeń atrakcji turystycznych na terenie Gminy Sokoly	Przygotowanie i wdrożenie projektu oznakowania atrakcji i obiektów turystycznych na terenie Gminy Sokoly. Tablice informacyjne w 3 wersjach językowych (polskiej, angielskiej, niemieckiej) powinny prezentować historię obiektu i miejsca, w którym jest zlokalizowany	1	2013-2014	Urząd Gminy Sokoly	Liczba tablic informacyjnych
	1.2.5. Odnowienie oznakowania i rozbudowa małej infrastruktury turystycznej szlaków pieszych, rowerowych i wodnych	Przeprowadzenie przeglądu oznakowania i stanu małej infrastruktury turystycznej, znajdującej się na szlakach turystycznych przebiegających przez Gminę Sokoly. Po zidentyfikowaniu stanu i potrzeb – przygotowanie projektu odnowy oznakowania i zagospodarowania szlaków w małą infrastrukturę (tj. wiaty, ławki, kosze, parkingi, stojaki na rowery, toalety, pomosty, itp.)	2	2013-2016	Urząd Gminy Sokoly	Liczba szlaków z odnowionym oznakowaniem Liczba obiektów (także nowych) małej infrastruktury turystycznej

<p>1.3. Uruchomienie Centrum Informacji Turystycznej (CIT) w Waniewie</p>	<p>1.3.1. Rozpoczęcie działalności Centrum Informacji Turystycznej</p>	<p>Uruchomienie nowo wybudowanego Centrum Informacji Turystycznej (CIT) w Waniewie wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i zasobami ludzkimi, w ramach którego, oprócz świadczenia usług informacyjnych dla turystów, zostaną przygotowane i prowadzone programy zajęć tematycznych z zakresu przyrody, ekologii, geoturystyki i historii Gminy</p>	<p>1</p>	<p>2013</p>	<p>Urząd Gminy Sokóły</p>	<p>Liczba turystów odwiedzających CIT Liczba programów zajęć edukacyjnych oferowanych przez CIT Liczba grup korzystających z zajęć edukacyjnych</p>
	<p>1.3.2. Utworzenie Biura Turystyki</p>	<p>W ramach działalności Centrum Informacji Turystycznej w Waniewie należy powołać Biuro Turystyki (BT), które będzie zajmowało się przygotowaniem i promocją ofert turystycznych pozyskiwaniem odbiorców ofert, inicjowaniem współpracy przedstawicieli branży turystycznej z Gminy Sokóły, organizacją spotkań branżowych i promocyjnych</p>	<p>1</p>	<p>2013-2014</p>	<p>Urząd Gminy Sokóły</p>	<p>Liczba ofert przygotowanych przez BT Liczba grup pozyskanych przez pracowników BT Liczba spotkań branżowych i turystycznych przygotowanych przez BT</p>

Cel strategiczny 2: Poszerzenie oferty turystycznej Gminy Sokoły zaspakajającej potrzeby turystów

Cel operacyjny	Działania	Opis działania	Ważność	Czas realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Wskaźnik oceny rezultatu
2.1. Opracowanie koncepcji i wdrożenie nowych produktów turystycznych	2.1.1. Opracowanie i wdrożenie oferty turystycznej dla dzieci i młodzieży pt. „Zielona Szkoła nad Narwią”	Stworzenie kompleksowego programu minimum 7-dniowego pobytu w ramach Zielonej Szkoły przy wykorzystaniu dostępnej infrastruktury i atrakcji turystycznych Gminy	1	2013-2014	Biurowisko Turystyki w Waniewie	Liczba grup zorganizowanych dzieci i młodzieży korzystających z oferty turystycznej Program pobytu dla dzieci i młodzieży na obszarze Gminy Sokoły w ramach Zielonej Szkoły
	2.1.2. Opracowanie programu zajęć edukacyjnych „Marwańska Szkoła Przyrody”	Powstanie propozycji lekcji, zajęć edukacyjnych, które odbywałyby się w Centrum Informacji Turystycznej w Waniewie dla grup zorganizowanych dzieci i młodzieży, obejmujących tematy związane z przyrodą, historią regionu i geologią terenu	1	2013-2014	Biurowisko Turystyki w Waniewie	Liczba osób korzystających z oferty edukacyjnej Scenariusze realizacji zajęć Liczba prezentacji multimedialnych Liczba planów edukacyjnych
	2.1.3. Opracowanie i wdrożenie koncepcji „Parku geoturystycznego”	Stworzenie koncepcji „Parku geoturystycznego” w oparciu o istniejącą Kładkę Dydaktyczną Waniewo-Śliwno oraz Centrum Informacji Turystycznej w Waniewie. Przygotowanie tablic edukacyjnych w zakresie geologii terenu oraz opracowanie programów zajęć edukacyjnych w tym temacie	2	2013-2016	Urząd Gminy Sokoły	Liczba osób korzystających z oferty edukacyjnej Scenariusze realizacji zajęć Liczba prezentacji multimedialnych Liczba planów edukacyjnych
	2.1.4. Wyznaczenie tras <i>questu</i> : „Szlakiem Sokolskiej Historii i Zabytków”	Opracowanie oferty <i>questu</i> umożliwiającego poznanie historii i kultury gminy. Ideą <i>questingu</i> będzie stworzenie pięcioturystyczno-spacerowej wiodącej wśród najciekawszych zabytków i urokliwych miejsc Gminy. Dzięki tablicom informacyjnym w poszczególnych punktach, uczestnicy <i>questu</i> poznają historię, tradycję, legendy regionu, a także ciekawostki związane z odwiedzanym terenem.	1	2013-2015	Biurowisko Turystyki w Waniewie	Liczba osób korzystających z <i>questingu</i> Mapa i scenariusz <i>questingu</i> umożliwiającego poznanie historii i Kultury Gminy

<p>2.1. Opracowanie koncepcji i wdrożenie nowych produktów turystycznych – c.d.</p>		<p>Trasę wytyczać będą charakterystyczne plansze z rymowanymi łamigłówkami-zadaniami, które trzeba będzie zapamiętać i rozwiązać, aby trafić w kolejny cel. W końcowym punkcie trasy „Odkrywcy” znajdą hasło, którego podanie w Centrum Informacji Turystycznej w Waniewie, będzie upoważniać do samodzielnego wybicia monety „1 Sokół” i wpisania do „Księgi Odkrywców”</p>			
<p>2.1.5. Stworzenie „Folwarku Radziwiła” w Jenkach</p>		<p>Opracowanie i wdrożenie koncepcji „Folwarku Radziwiła”, będącego całorocznym parkiem tematycznym, w którym będą odbywać się zawody strzeleckie, zajęcia rękodzielnicze, koncerty muzyki ludowej, zajęcia edukacyjne na temat folkloru, historii, legend regionu itp.</p>	<p>2</p>	<p>Urząd Gminy Sokół, Biuro Turystyki w Waniewie</p>	<p>Liczba osób korzystających z parku tematycznego Liczba twórców ludowych oferujących warsztaty w parku Koncepcja osady Liczba zajęć rękodzielniczych Harmonogram wydarzeń kulturalnych parku</p>
<p>2.1.6. Opracowanie i wdrożenie oferty turystycznej pn. „Po zdrowie do Krzyżewa”</p>		<p>Opracowanie pakietów turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych na bazie tworzonych w Zespole Szkół Rolniczych w Krzyżewie pensjonatu z salami rehabilitacyjnymi i bazą do hipoterapii. W ramach pakietu będą prowadzone również zajęcia rękodzielnicze z wykorzystaniem metod pracy Warsztatów Terapii Zajęciowej w Starych Raciborach</p>	<p>1</p>	<p>Zespole Szkół Rolniczych w Krzyżewie, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Starych Raciborach, Biuro Turystyki w Waniewie</p>	<p>Liczba programów turnusów rehabilitacyjnych Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z turnusów</p>

<p>2.1. Opracowanie koncepcji i wdrożenie nowych produktów turystycznych – c.d.</p>	<p>2.1.7. Opracowanie koncepcji i wytyczenie szlaku konnego oraz oferty turystyki konnej pn. „W siodle przez Sokoly”</p> <p>2.1.8. Opracowanie i wdrożenie oferty turystycznej pn. „Rolniku, w Sokolach wycieczki i ucz się od najlepszych”</p>	<p>Opracowanie koncepcji i wytyczne szlaku konnego wraz z jego zagospodarowaniem w małą infrastrukturę turystyczną oraz stworzenie oferty pobytu na terenie Gminy w oparciu o istniejące zasoby oraz atrakcje turystyczne</p> <p>Opracowanie oferty kilkudniowych wycieczek szkolnych dla rolników z innych regionów Polski połączonych z ofertą wypoczynkową. Przyjeżdżaliby oni poznać tajniki profesjonalnego prowadzenia gospodarstw rolnych, na bazie funkcjonujących gospodarstw rolnych na teren Gminy Sokoly zdobywających nagrody i uznanie w regionie jak i w kraju</p>	<p>2</p> <p>2</p>	<p>2013-2018</p> <p>2013-2016</p>	<p>Zespole Szkół Rolniczych w Kiszewie, Biuro Turystyki w Waniewie</p> <p>Biuro Turystyki w Waniewie</p>	<p>Szlak konny wraz z małą infrastrukturą turystyczną Oferta pobytu w siodle na terenie Gminy Sokoly Liczba turystów korzystających z oferty</p> <p>Liczba programów szkoleniowo-wypoczynkowych Liczba rolników korzystających z oferty</p>
<p>2.1.9. Wypracowanie koncepcji funkcjonowania tematycznych gospodarstw agroturystycznych</p>	<p>Obranie przez chętnie gospodarstwa agroturystyczne tematu przewodniego ich działalności, np. „W świecie ptaków” (organizacja wypraw ornitologicznych w teren Doliny Narwi), „W świecie zdrowej żywności” (prezentacje zasad produkcji i przygotowania zdrowej żywności), „W świecie grzybów” (organizacja wypraw na grzybobranie, a następnie warsztaty wytwarzania przetworów i potraw z grzybów), „W warsztacie kowala” (warsztaty wykucia podków, przedmiotów ozdobnych), „Pychówką przez Narwę” (organizacja wypraw wodnych przyczółkami po rzece Narwę). W kolejnym etapie stworzenie zintegrowanego produktu turystycznego gospodarstw agroturystycznych, stanowiącego wypracowaną wspólną ofertę turystyczną (kilkudniową) przez właścicieli gospodarstw w celu zatrzymania turysty na dłuższy czas na terenie Gminy</p>	<p>3</p>	<p>2013-2020</p>	<p>Urząd Gminy Sokoly, Biuro Turystyki w Waniewie, właściele gospodarstw agroturystycznych</p>	<p>Liczba turystów korzystająca z usług gospodarstw tematycznych Liczba przygotowanych ofert turystycznych Liczba gospodarstw tematycznych Powstanie zintegrowanego produktu turystycznego gospodarstw tematycznych</p>	

Cel strategiczny 3: Budowa sieci współpracy i podwyższenie kompetencji interesariuszy rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Cel operacyjny	Działania	Opis działania	Ważność	Czas realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Wskaźnik oceny rezultatu
3.1. Nawiązanie współpracy branży turystycznej z terenu Gminy Sokoły	3.1.1. Powstanie podmiotu skupiającego interesariuszy rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	Powołanie do życia podmiotu (forum, stowarzyszenia) skupiającego branżę turystyczną (usługodawców), organa administracji samorządowej oraz przedstawicieli nauki i mediów w celu nawiązania współpracy w zakresie rozwoju turystyki na terenie Gminy Sokoły, tworzenia produktów zintegrowanych, pozyskiwania funduszy na jej rozwój oraz skutecznej promocji produktów turystycznych	1	2013-2015	Urząd Gminy Sokoły, Biuro Turystyki w Waniewie	Powołanie podmiotu Liczba członków podmiotu Liczba spotkań Liczba wdrożonych rozwiązań
	3.1.2. Organizacja cyklicznego forum turystyki	Organizacja przynajmniej raz w roku „Forum Turystyki”, podczas którego spotykać się będą interesariusze rozwoju turystyki (biznes, samorząd, nauka, media) w celu dyskusowania możliwości i sposobów dalszego rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	2	2014-2020	Biuro Turystyki w Waniewie	Liczba uczestników forum Liczba prelegentów Liczba spotkań w ciągu roku

<p>3.2. Zwiększenie kompetencji podmiotów branży turystycznej i osób planujących rozpoczęcie działalności turystycznej</p>	<p>3.2.1. Organizacja szkoleń z zakresu turystyki</p>	<p>Organizacja szkoleń z zakresu przygotowania, sprzedaży i promocji oferty turystycznej, jak również przewodnictwa turystycznego i obsługi ruchu turystycznego w celu podniesienia wiedzy przedstawicieli podmiotów z branży turystycznej, jak również osób planujących rozpoczęcie takiej działalności</p>	<p>1</p>	<p>2013-2020</p>	<p>Biuro Turystyki w Waniewie</p>	<p>Liczba szkoleń Liczba uczestników szkoleń Liczba nowo powstałych podmiotów branży turystycznej</p>
	<p>3.2.2. Organizacja wizyt studyjnych dla podmiotów branży turystycznej</p>	<p>Wizyty studyjne organizowane w celu poznania dobrych praktyk w obszarze turystyki oraz wymiana doświadczeń z przedstawicielami branży turystycznej z innych części kraju i świata</p>	<p>3</p>	<p>2014-2020</p>	<p>Biuro Turystyki w Waniewie</p>	<p>Liczba wizyt studyjnych w ciągu roku Liczba osób uczestniczących w wizytach studyjnych</p>
	<p>3.2.3. Szkolenia dla właścicieli gospodarstw agroturystycznych z zakresu tworzenia gospodarstw tematycznych</p>	<p>Zorganizowanie cyklu szkoleń i wizyt studyjnych z zakresu tworzenia gospodarstwa tematycznych w celu podniesienia wiedzy właścicieli gospodarstw agroturystycznych i zachęcenia do rozpoczynania tego typu działalności</p>	<p>2</p>	<p>2014-2018</p>	<p>Urząd Gminy Sokoły, Biuro Turystyki w Waniewie</p>	<p>Liczba uczestników szkoleń i wizyt studyjnych Liczba przygotowanych koncepcji, propozycji funkcjonowania gospodarstw tematycznych, sporządzonych przez właścicieli gospodarstw agroturystycznych Liczba gospodarstw tematycznych</p>

Cel strategiczny 4: Zwiększenie stopnia dotarcia do potencjalnych turystów z informacją o ofercie turystycznej Gminy Sokoły

Cel operacyjny	Działania	Opis działania	Ważność	Czas realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Wskaźnik oceny rezultatu
4.1. Promocja atrakcji i oferty turystycznej Gminy Sokoły	4.1.1. Prowadzenie zintegrowanej kampanii promocyjnej produktów turystycznych Gminy Sokoły	Opracowanie i wdrożenie koncepcji zintegrowanej promocji produktów turystycznych oferowanych przez wszystkie podmioty na obszarze Gminy Sokoły. Zidentyfikowane narzędzia promocji na podstawie prowadzonych badań, mogące mieć zastosowanie w przypadku Gminy Sokoły to: promocja w internecie, mailing, Facebook, foldery i mapy. Dużą rolę odegra tu również marketing szeptany	2	2013-2020	Biuro Turystyki w Waniewie, podmioty branży turystycznej z Gminy Sokoły, Urząd Gminy Sokoły	Liczba stron internetowych prezentujących ofertę Gminy Sokoły Liczba odwiedzających strony internetowe Liczba wydawnictw Liczba adresów e-mail w bazie Liczba osób lubiących Gminę Sokoły na Facebooku
	4.1.2. Wspólne wydawnictwa promocyjne podmiotów z branży turystycznej w Gminie Sokoły	Przygotowanie „Przewodnika turystycznego po Gminie Sokoły”, w którym zebrane będą informacje o walorach i atrakcjach turystycznych, produktach turystycznych oraz oferentach usług turystycznych wraz ze szczegółową mapą prezentującą poszczególne atrakcje, obiekty bazy turystycznej, a także dokładny przebieg szlaków turystycznych. Takie kompleksowe działanie zwiększy stopień dotarcia do potencjalnych turystów z informacją o ofercie turystycznej Gminy	2	2013-2015	Biuro Turystyki w Waniewie, podmioty branży turystycznej z Gminy Sokoły, Urząd Gminy Sokoły	Liczba wydawnictw Nakład wydawnictw
	4.1.3. Zorganizowanie „study tour” dziennikarzy i touroperatorów po terenie Gminy Sokoły	Corocznie powinien być zorganizowany „study tour” po Gminie Sokoły dla przedstawicieli mediów i touroperatorów. Dzięki temu działaniu dziennikarze na łamach swoich mediów będą polecać odwiedzenie obszaru, a touroperatorzy włączać go do swojej oferty	3	2014-2016	Biuro Turystyki w Waniewie, podmioty branży turystycznej z Gminy Sokoły, Urząd Gminy Sokoły	Liczba imprez typu „study tour” Liczba uczestników ze sfery mediów i touroperatorów Liczba wzmianek o Gminie Sokoły w mediach Liczba ofert biur podróży uwzględniających odwiedziny w Gminie Sokoły

								Wytworzenie mennicy ręcznej Liczba monet pamiątkowych przekazanych turystom
	4.1.4. Wprowadzenie monety „1 Sokół”	Przygotowanie i wykonanie ręcznej mennicy do wybijania monety „1 Sokół”, którą będzie mogła na pamiątkę samodzielnie wybić każda osoba pokonująca trasę <i>questu</i> : „Szlakiem Sokol- skiej Historii i Zabytków”. Moneta będzie również wybijana na pamiątkę dla gości i grup organizo- wanych	3	2013- 2014	Biuro Turystyki w Waniewie			
4.2. Badania ruchu tury- stycznego w Gminie Sokoły	4.2.1. Przygotowanie koncepcji i prowadzenie badań ruchu turystycznego	Zaopatrzenie obiektów noclegowych, gastro- nicznych, Centrum Informacji Turystycznej w Księżki Gości oraz prowadzenie cyklicznych badań wśród turystów w odniesieniu do ich preferencji i poziomu zadowolenia z pobytu na terenie Gminy	3	2014- 2020	Biuro Turystyki w Waniewie, przedstawiciele nauki			Liczba „Książki Gości” Liczba wpisów w „Księgach Gości” Liczba przeprowadzonych ankiet i wywiadów wśród turystów

Legenda:

- 1 – działania priorytetowe, do wykonania w pierwszej kolejności, w wysokim stopniu determinujące rozwój turystyki w Gminie Sokoły
- 2 – działania ważne, których wykonanie znacząco wpłynie na rozwój turystyki w Gminie Sokoły
- 3 – działania potrzebne dla lepszego rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Segmentacja rynku docelowego Gminy Sokoły

Segmentacja rynku turystycznego oznacza podział rynku na stosunkowo jednorodnie (homogeniczne) grupy konsumentów odznaczających się charakterystycznymi, ale podobnymi cechami, potrzebami i preferencjami, determinującymi zakup określonych form produktu lub też wybór określonej usługi. W tym celu niezbędne jest dokonanie podziału rynku na możliwie jednorodne grupy konsumentów, które charakteryzują się podobnym popytem, którego realizację jest w stanie zapewnić konkretny podmiot – tu: odwiedzany obszar destynacji turystycznej, czyli Gmina Sokoły.

Badania marketingowe, dla identyfikacji konkretnych segmentów klientów dokonujących zakupu określonych dóbr lub też odbiorców chętnych do skorzystania z danej usługi, proponują dwa podejścia:

- **deskryptywne** (opisowe) – pozwalające odpowiedzieć na pytanie: *kto, jakie oraz jak dużo produktów danego typu kupuje?* Podejście deskryptywne ma na celu wyodrębnienie zbioru takich zmiennych (cech) odbiorców, które pozwalają zidentyfikować potencjalnego nabywcę na podstawie jego obiektywnych charakterystyk. Tworzą je następujące typy czynników: geograficzne, demograficzne (tj. wiek, płeć, wykształcenie), ekonomiczne, (np. dochód) i inne;
- **behawiorystyczne** – pozwalające odpowiedzieć na pytanie: *dlaczego nabywcy decydują się na kupno danego produktu? oraz w jaki sposób na owe wybory wpływają określone narzędzia sprzedaży?* Podejście behawiorystyczne ma na celu identyfikację zbioru czynników opartych na zindywidualizowanych systemach wartości konsumentów, determinujących przyczyny dokonywania przez nich zakupu (wzorce zakupu) określonych produktów czy też wyboru konkretnych usług.

W praktyce wskazane perspektywy są wobec siebie komplementarne, ponieważ nie zawsze jest możliwe (a także nie zawsze jest racjonalne) ich rozdzielanie. Przy czym przyjęło się uznawać, iż kryteria deskryptywne, odnoszące się do obiektywnych cech konsumenta, są szczególnie istotne w procesie segmentacji rynku dóbr zaspakajających tzw. potrzeby (wartości) podstawowe. Natomiast kryteria

behawiorystyczne (odnoszące się do relacji więzi) znajdują zastosowanie podczas identyfikacji nabywców nastawionych na realizację potrzeb (dobór i usług) wyższego rzędu. W przypadku potrzeb o charakterze rekreacyjno-turystycznym, wykorzystywane jest z reguły drugie – behawiorystyczne podejście.

Nie można jednakże zapominać o tym, iż rola konkretnych czynników popytu zależy również od użytkowych cech produktów i usług. Stąd też w procesie segmentacji rynku należy uwzględniać cechy (kryteria) produktu, także produktu turystycznego. Należą do nich:

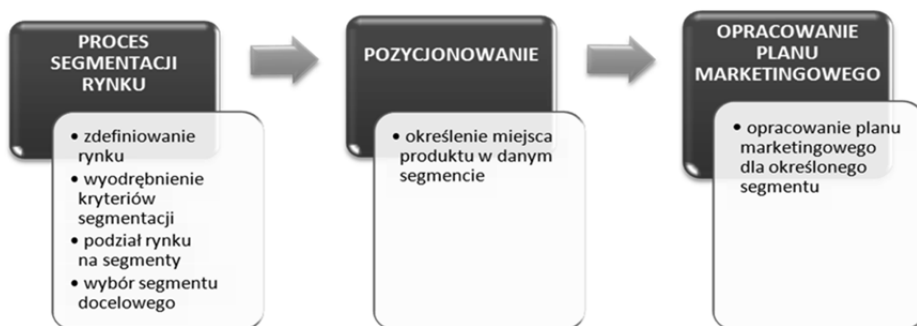
- wzorce konsumpcji – obejmujące m.in.: częstotliwość używania produktu, fakt posiadania nowych produktów, lojalność nowych konsumentów; każdy z nich determinuje określony wzorec konsumpcji. Wzorce konsumpcji zidentyfikowane w procesie segmentacji rynku, pomagają opracować skuteczne strategie działania wobec określonych grup klientów ukierunkowanych na wybrane produkty lub usługi;
- warunki zakupu – odnoszące się przede wszystkim do rodzaju preferowanych przez konsumenta form (typów) oraz standardu usług (np. noclegowych), czasu dokonywania zakupu, wielkości jednorazowej partii zakupu, częstotliwości, a także charakteru zakupu (impulsywny, okazyjny);
- korzyści oferowane przez produkt – dotyczące wiedzy konsumenta o produkcie lub usłudze, postrzeganiu przez niego korzyści z zakupu i użytkowania określonego dobra, predyspozycji.

Współczesne kreowanie rozwoju turystyki, a wraz z nią – usług i produktów turystycznych oparte jest na partykularyzmie oznaczającym silne zindywidualizowanie oferty. Oznacza to, iż współcześnie proces segmentacji rynku, umożliwiający wykreowanie i dostosowanie produktu turystycznego, charakterystycznego dla konkretnego obszaru, nie może być procesem zorientowanym na każdego, co więcej – na anonimowego czy przeciętnego odbiorcę – turystę. Wręcz przeciwnie, strategia rozwoju turystyki na danym obszarze, musi być skierowana do określonej grupy nabywców. Ze względu na specyfikę produktu turystycznego, proces segmentacji składa się z kilku etapów.

Identyfikacja i wyodrębnienie określonych segmentów rynku dokonywana jest w oparciu o zmienne, które – z punktu widzenia rynku oraz danego produktu lub usługi – najtrafniej charakteryzują kluczowe grupy klientów. Zagadnienia rozwoju turystyki i produktów/usług turystycznych wymagają analizy następujących zmiennych:

- odnoszących się do produktu (regionu) turystycznego:
 - geograficznych: lokalizacja regionu, typ obszaru, jego potencjalne przewagi konkurencyjne (przyrodnicze i antropogeniczne), klimat itp.;
- odnoszących się do nabywców produktu/usługi:
 - demograficznych: wiek, płeć, dochód, zawód, wykształcenie nabywców – potencjalnych odbiorców określonych usług turystycznych itp.;

- psychologicznych: styl życia, osobowość, pozycja społeczna kluczowego, pożądanego nabywcy, jego potrzeby, system wartości itp.

Rys. 13.1. Proces segmentacji rynku turystycznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny*, PWE, Warszawa 2005.

Identyfikacja obecnych i potencjalnych kluczowych segmentów rynku turystycznego dla Gminy Sokoły zostały dokonane głównie na podstawie:

- badań sondażowych (obejmujących mieszkańców, przedstawicieli przedsiębiorstw oraz interesariuszy branży turystycznej, jak również samych turystów), których wyniki zostały przedstawione w uprzedniej części opracowania;
- obserwacji własnych, dokonanych podczas prowadzenia badań ankietowych;
- analizy źródeł wtórnych: dokumentów, materiałów promocyjnych (folderów, ulotek, przewodników) opracowanych w celu promocji obszaru itp.

Na podstawie przeprowadzonych analiz, dla Gminy Sokoły zidentyfikowano następujące segmenty rynku:

- turyści wypoczynkowi;
- turyści pielgrzymkowi;
- turyści poszukiwacze;
- turyści aktywni;
- turyści zdrowotni.

Tabela 13.1 przedstawia krótką charakterystykę podstawowych segmentów rynku, kluczowych dla Gminy Sokoły, z wypukleniem kryteriów demograficznych nabywców usług turystycznych oraz głównych motywów korzystania przez nich z atrakcji rekreacyjno-turystycznych odwiedzanego obszaru.

Tabela 13.1. Charakterystyka podstawowych segmentów rynku, kluczowych dla Gminy Sokoły

Charakterystyka	Cechy destynacji turystycznej
TURYŚCI WYPOCZYNKOWI	
<p>Model:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2+2, 2+1, także tzw. „puste gniazda”. <p>Najważniejsze wartości/potrzeby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odpoczynek, relaks, bierne spędzanie czasu indywidualnie i grupowo (np. plaża, ognisko/grill, oddawanie się lekturom); • nastawienie na niezbyt wymagającą aktywność (np. spacery, krótkie, lokalne wycieczki); • potrzeba poznania okolicy – nieznaczna; • wysokie potrzeby temperaturowe (dobra pogoda) determinują sezonowe wyjazdy na urlopy; • częste wyjazdy w to samo miejsce – sprawdzone i bezpieczne; • niechęć do ryzyka związanego z nowością, niepewnością; • wybór miejsc znanych (ośrodków wczasowych, pensjonatów, kwater agroturystycznych), oferujących pełny pakiet turystyczny (nocleg wraz z wyżywieniem). 	<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjne obszary przyrodniczo-krajobrazowe • niewielkie odległości między zabytkami, nie wymagające ponoszenia kosztów finansowych i czasowych dotarcia do nich • możliwość wypoczynku w ciszy i spokoju • przebywanie w czystym, ekologicznym środowisku • dobry dojazd, krótka podróż • zwiedzanie pobliskich zabytków • edukacja poprzez zabawę, relaks • dużo atrakcji dla dzieci
TURYŚCI PIELGRZYMKOWI	
<p>Model:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoby zróżnicowane wiekowo, pochodzące z rozmaitych zakątków Polski • osoby zazwyczaj mniej zamożne <p>Najważniejsze wartości/potrzeby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • głęboka wiara i przekonanie o słuszności odbywania podróży do miejsc świętych; • potrzeba doznawania przeżyć religijnych, odnowy duchowej; • poszukiwanie sensu życia, odpowiedzi na kluczowe pytania egzystencjalne; • potrzeba wspólnotowego (kolektywnego) przeżywania emocji; • potrzeba kolektywnego potwierdzania wspólnych wartości (tożsamości). 	<ul style="list-style-type: none"> • chęć odwiedzenia miejsc świętych, miejsc kultu, związanych z religią • możliwość odnowienia wiary, odzyskania sił psychicznych
TURYŚCI POSZUKIWACZE	
<p>Model:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoby w różnym wieku, przewaga ludzi młodych <p>Najważniejsze wartości/potrzeby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nowatorski sposób poznawania obszaru – aktywne uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, historycznych, przyrodniczych, naukowych in.; • najważniejsza wartość – wyjazd w miejsca niezatłoczone, mało popularne, ale unikatowe; • wysoka wartość – możliwość penetracji (historycznej, kulturowej, przyrodniczej) nieznanego regionu; 	<ul style="list-style-type: none"> • duża liczba miejsc do zwiedzania, głównie związanych z zainteresowaniami turystów • imprezy, pokazy, warsztaty • ciekawy krajobraz kulturowy, przyrodniczy oraz interesująca historia regionu • niekonwencjonalne formy rozrywki • miejsca o inspiracji twórczej • możliwość rozwijania swoich pasji, talentów, zainteresowań

Charakterystyka	Cechy destynacji turystycznej
<ul style="list-style-type: none"> • sprecyzowane zainteresowania i pasje, hobby (zarówno związane z kulturą, jak i przyrodą) determinują wybory destynacji turystycznych; • ważna wartość – niezapomniane wrażenia, związane z samym miejscem (aspekty antropogeniczne) oraz poznaniem życia lokalnego (aspekty społeczne); • potrzeba autentyzmu, prawdziwości, niskiego poziomu skomercjalizowania i zglobalizowania miejsc – cechy te determinują odczucie prawdziwego „klimatu” miejsca; • nastawienie na różnorodność: brak strachu przed nowością, brak poczucia znudzenia miejscami odwiedzanymi (szansa, by jeszcze bardziej je poznać i zgłębić o nim wiedzę); • środowisko społeczne – małe, dość zamknięte, pozwalające spędzić czas kameralnie, dzielić wspólne doświadczenia, a jednocześnie wyciszyć się i odpocząć od tłumów; • amatorzy i profesjonalści, osoby zainteresowane rozwijaniem swoich zainteresowań, związanych głównie z przyrodą i historią danego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> • warunki do aktywnego spędzania wolnego czasu

TURYSŃCI AKTYWNI

Model:

- osoby w wieku 20-50 lat, kobiety i mężczyźni

Najważniejsze wartości/potrzeby:

- nastawieni na aktywny wypoczynek – miejsce destynacji turystycznej powinno zapewnić możliwość uprawiania sportów wykonywanych codziennie, także naukę nowej dyscypliny;
- najważniejsza wartość – czynne spędzanie czasu, zarówno poprzez uprawianie sportów, jak i inne zajęcia na świeżym powietrzu (spacery, grzybobranie, wędkarstwo itp.);
- ważna wartość – spędzanie czasu blisko natury;
- tradycyjnie rozumiane zwiedzanie dokonywane jest „przy okazji” – wybór atrakcji dotyczy przede wszystkim ruin, zamków, skansenów, w mniejszym stopniu – muzeów;
- niezbyt duża uwaga przywiązywana jest do miejsca wyjazdu – w każdym z nich możliwe jest zorganizowane sobie aktywnego czasu wolnego;
- najważniejsze jest poczucie, że w odwiedzanym miejscu można realizować swoje potrzeby;
- zamiłowanie do niepowtarzalnych, unikatowych atrakcji turystycznych, takich, których nigdzie indziej nie można zobaczyć i doświadczyć;
- skłonność do ulegania opisom atrakcji w kategoriach „naj” (np. najdłuższa, najstarsza, największa itp.);
- dokonywanie wyborów wyjazdów na podstawie polecenia (marketing szeptany);
- brak strachu przed ryzykiem, otwartość na nowość.

- liczba atrakcji umożliwiających rozmaite spędzenie czasu wolnego (np. wykorzystywanie bogactwa szlaków i tras turystyki aktywnej – rowerowej, kajakowej, pieszej, konnej i narciarskiej itp.)
- walory naturalne i krajobrazowe, czyste środowisko
- poszukiwanie możliwości aktywnego wypoczynku, uprawiania sportów
- możliwość realizacji swoich zainteresowań: żeglarsstwo, narciarstwo biegowe, wędkarstwo itp.

Charakterystyka	Cechy destynacji turystycznej
TURYŚCI ZDROWOTNI	
<p>Model:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoby starsze, średnio zamożne, zainteresowane poprawą swojego stanu zdrowia; • osoby młode, wyróżniające się zazwyczaj wysokim statusem społecznym i zamożnością; • rodziny wraz z osobami wymagający specjalistycznego leczenia (rehabilitacji). <p>Najważniejsze wartości/potrzeby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjazdy podejmowane są w celu profilaktycznym i parareczniczym; • ważne jest znalezienie równowagi między relaksem a aktywnością (akceptacja biernego odpoczynku, a także umiarkowanie aktywnego: spacer, rowery, zwiedzanie); • wybór miejsc mało turystycznych, umożliwiających spędzenie czasu z rodziną w ciszy i spokoju; • ważna wartość – możliwość wspólnego wypoczynku, poczucie bezpieczeństwa; • zmiana środowiska i dostarczenie nowych bodźców stymulujących dochodzenie do zdrowia, poprawiających kondycję psycho-fizyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa stanu zdrowia, profilaktyka • walory uzdrowiskowe, klimatyczne, czystość środowiska przyrodniczego • ciekawa przyroda • wypoczynek w ciszy i spokoju • interesująca oferta towarzysząca, w tym imprezy i wydarzenia kulturalne • dobry standard usług, komfort w miejscu noclegu

13.1. Ocena atrakcyjności segmentów

Ocena atrakcyjności segmentów – grup docelowych rynku turystycznego, obok charakterystycznej dla siebie waloryzacji wyznaczników popytu (leżącej po stronie odbiorców), powinna także uwzględniać czynniki charakteryzujące sam region, tj. zasoby finansowe, zagospodarowanie turystyczne, bazę materialną, pracowników dysponujących kwalifikacjami niezbędnymi do prowadzenia działalności w danym segmencie itp.

Decyzja o wyborze docelowych segmentów rynku, powinna być także poprzedzona analizą kryteriów selekcyjnych ich atrakcyjność. Są nimi:

- identyfikowalność – segment powinien być wyraźnie wyodrębnionym fragmentem rynku, skupiać konsumentów o homogenicznych (jednorodnych) potrzebach;
- komunikatywność – informacja o produkcie powinna być szybko z rynku wychwytywana, ale przede wszystkim powinna być czytelna dla wybranego segmentu turystów;
- dostępność – przedstawiciele danego segmentu powinni być „dostępni”, „uchwytni” na rynku;
- pojemność – wybrany segment powinien być na tyle duży (liczba potencjalnych klientów – turystów, dla których oferowany będzie produkt/usługa),

aby uzasadnione było podejmowanie działań związanych z dotarciem do nich i przygotowaniem dla nich oferty;

- mierzalność – oznacza zastosowanie jednoznacznych, logicznych kryteriów segmentacji, które umożliwią również kreślenie zdolności nabywczych (zamożność, skłonność do podejmowania oczekiwanych decyzji rynkowych, częstotliwość dokonywania zakupów itp.);
- opłacalność – segment docelowy powinien być „racjonalny ekonomicznie”, co oznacza, że w dłuższej perspektywie powinien przynieść zyski, które zrekompensują wcześniej poniesione nakłady.

Ostateczny wybór kluczowego rynku docelowego wymaga także dokonania waloryzacji wszystkich potencjalnych segmentów mogących stanowić przedmiot zainteresowania. W procesie tym warto uwzględnić następujące czynności:

- I. Sporządzenie (opracowanie) listy czynników określających oczekiwany poziom zysku. Na tym etapie należy uwzględnić m.in.: dynamikę rozwoju segmentu, prawdopodobieństwo wejścia na rynek konkurentów, danego podmiotu koszty wejścia na rynek.
- II. Analiza dochodowości podmiotów już funkcjonujących na lokalnym rynku turystycznym, w tym zwłaszcza tych, które obejmują zidentyfikowany segment.
- III. Analiza zewnętrznych zagrożeń wpływających na popyt (np. zmiany kursów walut, wydarzenia międzynarodowe, wzrost bezrobocia, spadek siły nabywczej ludności.)

Przy ocenie atrakcyjności segmentów turystycznych należy korzystać z jednokowych kryteriów, kierując się zasadą, że im bardziej rynek jest zróżnicowany, tym większą liczbę kryteriów należy przyjmować. Uwzględniając powyższe, ocena powinna obejmować – z jednej strony – atrakcyjność poszczególnych segmentów rynku, a następnie rynku kluczowego (strategicznego), oraz z drugiej – także wpływ wskazanych segmentów na potencjał rozwojowy projektowanego produktu turystycznego. Nie bez znaczenia jest tu rozwój społeczno-gospodarczy kluczowego regionu, w stosunku do którego dokonuje się segmentacji rynku oraz możliwość wypełnienia luk w istniejącej ofercie rynkowej. Zidentyfikowane i zdefiniowane segmenty rynku stanowią punkt wyjścia dla opracowywania planu promocji turystycznej regionu; dla każdej grupy konsumentów należy zastosować inne narzędzia promocji i kanały dystrybucji.

13.2. Grupy docelowe dla produktów turystycznych Gminy Sokoły

Analiza aktywności obecnych rodzimych segmentów turystów i odbiorców usług turystycznych, jak również oczekiwań samorządów i organizatorów turystyki pozwalają na wybór segmentów docelowych lokalnego rynku turystycznego. Specyfika segmentów odpowiada zarówno obecnej, jak i planowanej aktywności turystycznej w Gminie Sokoły. Proces wyboru segmentów docelowych analizowanego obszaru dokonywany był przy uwzględnieniu ich znaczenia dla gospodarki turystycznej całego regionu, a także potencjału wzrostowego. W wyniku tych działań stworzono hierarchię segmentów docelowych, uwzględniając ich znaczenie gospodarcze, możliwości rozwoju oferty oraz wykorzystania walorów turystycznych regionu (tabela 13.2).

Tabela 13.2. Hierarchia segmentów docelowych rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Rodzaj segmentu	Rdzeń produktu	Formy/rodzaje turystyki
<i>Turyści wypoczynkowi</i>	<ul style="list-style-type: none"> • chęć opuszczenia codziennego środowiska (pracy lub nauki, cywilizacyjnego) • wyjazd z rodziną • wypoczynek • obcowanie z przyrodą • chęć uwolnienia się od obowiązków domowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wypoczynkowa • aktywna • krajoznawcza • kulturowa • religijna • ekoturystyka • agroturystyka
<i>Turyści pielgrzymkowi</i>	<ul style="list-style-type: none"> • podróż do miejsc świętych • poszukiwanie miejsc kultu religijnego • pokuta, oczyszczenie duszy, spokój • przebywanie wśród podobnych sobie 	<ul style="list-style-type: none"> • pielgrzymkowa • religijna
<i>Turyści poszukiwawcze</i>	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja pasji i zainteresowań • walory przyrodnicze (obserwacja fauny i flory) • walory antropogeniczne (dziedzictwo materialne regionu) • poznanie nowych kultur, nowych ludzi • wyjazd z rodziną, z grupą przyjaciół • wyjazd z osobą bliską • nauka • eskapizm 	<ul style="list-style-type: none"> • przyrodnicza • kulturowa • aktywna • samochodowa
<i>Turyści aktywni</i>	<ul style="list-style-type: none"> • aktywne spędzanie czasu • rozwijanie sprawności fizycznej • poprawa zdrowia fizycznego • uprawianie sportu • odnowa sił psychicznych i duchowych • opuszczenie zdegradowanego środowiska • obcowanie z przyrodą 	<ul style="list-style-type: none"> • rowerowa • piesza • konna • kajakowa

Rodzaj segmentu	Rdzeń produktu	Formy/rodzaje turystyki
Turyści zdrowotni	<ul style="list-style-type: none"> • wypoczynek i czyste środowisko • klimat • cisza spokój, oferta towarzysząca • opuszczenie zdegradowanego środowiska • skorzystanie z nowych ofert rehabilitacyjnych • polepszenie stanu swojego zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> • lecznicza • zdrowotna

Prawdopodobieństwo przyjazdu turystów na tereny położone w Gminie Sokół związane jest w dużej mierze z tym, jaki typ turysty (jakie potrzeby w zakresie spędzania wolnego czasu) reprezentuje dana osoba. Wydaje się, że największy potencjał przyjazdu – zwłaszcza w najbliższych latach rozwoju turystyki w Gminie Sokoły – jest w grupach turystów wypoczynkowych (zwłaszcza z rodziną, przyjaciółmi), weekendowych, nastawionych na spokojne, krótkie i bezstresowe spędzenie wolnego czasu, nie wymagające ponoszenia dużych kosztów zarówno finansowych, jak również osobistych (fizycznych). Segment ten obejmować może – przy czym stosunkowo krótko – mieszkańców sąsiednich gmin, i stopniowo powinien rozszerzać się na przyjezdnych z zewnątrz (ruch wewnątrzregionalny, międzywojewódzki, ogólnokrajowy). Przy realizacji celów strategicznych zapisanych w *Strategii...*, sporą grupę odbiorców mogą stanowić grupy zorganizowane (młodzież szkolna korzystające z ofert „Zielonych Szkół”). Te grupy mogą stać się strategicznymi liderami opinii, swoistymi rezydentami Gminy Sokoły, pomagając jej we wprowadzeniu na lokalny rynek informacji o atrakcyjności turystycznej analizowanego obszaru.

Nie bez znaczenia, biorąc pod uwagę religijne dziedzictwo Gminy Sokoły, są także turyści pielgrzymkowi, nastawieni na doznania natury duchowej, zainteresowani historycznym i religijnym dziedzictwem regionu. Segment turystyki religijnej (pielgrzymkowej) mogą stanowić zarówno grupy zorganizowane, jak również turyści indywidualni (przyjazdy z rodziną, w mniejszych grupach znajomych).

Walory historyczno-przyrodnicze Gminy Sokoły mogą być z kolei atrakcyjne z punktu widzenia turystów – poszukiwaczy, zorientowanych na odkrywanie historycznych i przyrodniczych tajemnic Gminy; szczególna uwaga skierowana powinna być w stronę segmentu nauki i edukacji – z jednej strony indywidualnych historyków, przyrodników-poszukiwaczy, z drugiej zaś – na wspomniane już – grupy dzieci i młodzieży odwiedzające obszar w ramach przyjazdów szkolnych („Zielone Szkoły”). W oparciu o przyrodniczo-historyczną unikatowość Gminy Sokoły może być także kształtowana oferta skierowana do pojedynczych (indywidualnych) pasjonatów, nastawionych na naukową penetrację nieznanego dotąd obszaru. W tym względzie, przy podjęciu inicjatyw usprawniających poziom zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły, zwłaszcza zaś bazy noclegowej i żywieniowej, w przyszłości można byłoby także liczyć na otwarcie się segmentu turystów zagranicznych. Tu jednak standard oferty turystycznej powinien odznaczać się ponadprzeciętnym poziomem, co w chwili obecnej wymaga czasu i kosztów zainwestowanych w ten cel.

Segmentami odwiedzających, których obecność może być odłożona w czasie, przy czym zagwarantowanie dostatecznych warunków wypoczynku nie wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych, są turyści aktywni. Wydaje się, że modernizacja obecnych szlaków turystycznych, wytyczenie nowych tras (zwłaszcza rowerowych, czy narciarskich) mogłaby przyczynić się do częstszej obecności tego typu turystów w Gminie Sokoły.

Tymczasem segmentem, na którym w przyszłości może opierać się unikatowość Gminy Sokoły, są turyści zdrowotni – ukierunkowani na specjalistyczne zabiegi medyczno-rehabilitacyjne (hipoterapia, terapia przez sztukę, zabawę). Biorąc pod uwagę już funkcjonujące w Gminie ośrodki rehabilitacyjno-terapeutyczne, ale nade wszystko brak takowych placówek w regionie, Gmina Sokoły mogłaby wręcz wyspecjalizować się w zakresie świadczenia takich usług i stać się prawdziwym specjalistycznym centrum rehabilitacyjno-opiekuńczym. Realizacja tych przedsięwzięć wymaga jednak zdecydowanie większych nakładów inwestycyjnych niż „typowe” działania rekreacyjno-wypoczynkowe, musi być także wydłużona w czasie.

Biorąc pod uwagę powyższe, ruch turystyczny w Gminie Sokoły ma szansę rozwinąć się w oparciu o wyróżnione segmenty rynku turystycznego. Wymaga jednak podjęcia stopniowych, racjonalnych i konsekwentnych działań, przybliżających obecny poziom lokalnego rozwoju turystycznego obszaru do poziomu, który gwarantowałyby najpierw czasową, a następnie stałą obecność różnorodnych segmentów turystów w Gminie Sokoły.

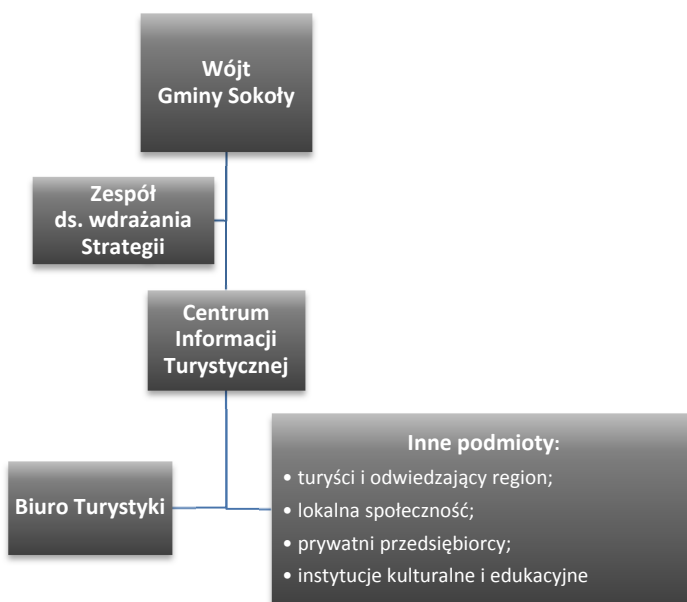
Wdrożenie i monitoring realizacji Strategii

Sokoły na Podlasiu – strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020 została opracowana przy rzetelnej pracy i wspólnym wysiłku Wykonawców, pracowników Urzędu Gminy w Sokołach, a także szerokim udziale lokalnej społeczności Gminy. *Strategia...* jest dokumentem zatwierdzanym przez Radę Gminy. Zdefiniowane w *Strategii...* cele główne i operacyjne zostały opracowane przy uwzględnieniu rzeczywistych i wiarygodnych elementów potencjału turystycznego obszaru (analiza SWOT), a także potrzeb szerokich grup interesariuszy: zarówno mieszkańców, przedsiębiorców lokalnej branży turystycznej, oraz turystów i odwiedzających Gminę Sokoły. Opracowane wskaźniki rezultatu uwzględniają natomiast realne możliwości ich osiągnięcia.

Skuteczność realizacji każdego dokumentu strategicznego, w tym także *Strategii rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020*, zależy nie tylko od jej opracowania, lecz przede wszystkim od swoistego „algorytmu” monitorowania tego procesu. Tylko systematyczna, włączona do praktyki działań samorządu realizacja zadań, bądź też elastyczna modyfikacja ich zakresu (którą niniejszy dokument również dopuszcza), pozwoli osiągnąć założone cele. Wydaje się, że najbardziej racjonalnymi działaniami służącymi wprowadzeniu *Strategii...* w życie byłoby, aby cały Urząd Gminy Sokoły został włączony w realizację niniejszego dokumentu, jako, że obejmuje on zadania o różnorodnym charakterze (*Strategia...* obejmuje rozmaite projekty, które mogą być sprzężone ze specyfiką działalności konkretnych departamentów Urzędu Gminy), a także Biuro Turystyki. Racjonalnym rozwiązaniem byłoby powołanie Zespołu ds. wdrażania *Strategii rozwoju turystyki w Gminie Sokoły* (rekrutującego się z przedstawicieli wskazanych instytucji) wraz z podziałem kompetencji w zakresie realizowanych działań (przykładowy schemat organizacyjny przedstawiono na rys. 14.1). Niewątpliwie jednak organem nadzorującym jest Wójt Gminy, który sprawuje nadzór nad przebiegiem realizacji *Strategii...* Monitoring wdrożenia *Strategii...* odbywać się będzie w procesie raportowania (raz w roku, koniec lutego) przedkładanego Wójtowi Gminy przez Zespół ds. wdrażania *Strategii rozwoju turystyki w Gminie Sokoły*. Raport powinien zawierać opis zaplanowanych działań, analizę postępów ich

realizacji, wraz z poziomem osiągnięcia wskaźników rezultatu, a także plan przedsięwzięć na kolejny rok.

Dokonywany w ten sposób monitoring ułatwi kontrolę procesu wdrażania przyjętej *Strategii...*, pozwoli na pozyskanie bieżących informacji na temat stopnia jej realizacji. Wnioski z Raportów oraz własne obserwacje członków Zespołu mogą stać się także stymulantem do dokonania zmian niektórych zapisów *Strategii...* w związku z pojawieniem się istotnych okoliczności w Gminie czy jej otoczeniu. *Sokoły na Podlasiu – strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020* dostępna jest także dla mieszkańców w Urzędzie Gminy Sokoły oraz na stronie internetowej www.sokoly.pl. W ten sposób rozwój turystyki będzie miał szansę być monitorowany w sposób transparentny przez lokalną społeczność.

Rys. 14.1 Przykładowy schemat organizacyjny monitoringu wdrażania dokumentu *Sokoły na Podlasiu – Strategii rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020*

Źródło: opracowanie własne.

Zakończenie

Współczesne zarządzanie rozwojem każdego podmiotu: gospodarczego, edukacyjnego, czy społecznego (obywatelskiego), wymaga szczególnego namysłu i opracowania niezbędnych dokumentów stanowiących swoiste kompendium czy vademecum umożliwiające skuteczne dokonanie tego procesu. Podmiotami, które jak w soczewce skupiają wszystkie wymienione cechy są jednostki samorządu lokalnego, w tym także gminy, a dokumentami, które pozwalają przeprowadzić ów proces, są wszelkiego rodzaju plany rozwojowe, w tym też strategie.

Dokument *Sokoły na Podlasiu – Strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020* jest tego przykładem. Ukazuje jedną z możliwych dróg rozwojowych obszaru, ukierunkowaną na wzrost turystyki. Turystyka bowiem, obok rolnictwa, administracji, edukacji, ma szansę stać się linią umożliwiającą wzrost gospodarczy i społeczny Gminy Sokoły. *Strategia...* ukazuje ponadto wyjątkową innowacyjność – jest dokumentem odzwierciedlającym innowacyjne działania Władz Gminy oraz mieszkańców w zakresie turystyki – dziedzinie sporadycznie obecnej w najbliższym otoczeniu Gminy (niewiele gmin województwa podlaskiego zdecydowało się dokonać takiego opracowania). *Strategia...* pokazuje również, jak – myśląc szeroko i długofalowo – należy poszukiwać różnorodnych rozwiązań podnoszących poziom jakości życia mieszkańców przy głębokim szacunku i zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego i antropogenicznego obszaru.

Strategia... jest planem rozwoju turystyki, ale planem społecznym – była tworzona przy uwzględnieniu szerokiego głosu lokalnej społeczności. Dokument nie powstałby, gdyby nie zaangażowanie szerokiej liczby osób biorących udział w jej opracowywaniu. Szczegółową listę uczestników procesu przedstawiono w tabeli 14.1.

Tabela 14.1. Uczestnicy zaangażowani w proces tworzenia *Strategii...*

Uczestnicy		
Pracownicy Urzędu Gminy Sokoły	Dr inż. Józef Zajkowski Wanda Barbara Idżkowska Irena Bruszevska Bożena Perkowska	– Wójt Gminy – Sekretarz Gminy – Skarbnik Gminy – Kierownik Referatu Inwestycji, Gospodarki Komunalnej, Rolnictwa i Promocji
Radni Gminy	Kurzyna Hanna Maria – <i>Przewodnicząca Rady</i> Zdrowski Józef – <i>Wiceprzewodniczący Rady</i> Budniak Krzysztof Frankowski Radosław Grabowski Krzysztof Jamiołkowska Halina	Komar Katarzyna Kruszewski Marcin Łuniewski Janusz Roszkowski Piotr Sołowianuk Tadeusz Stypułkowski Krzysztof Truskołowski Radosław Zalewski Władysław Żukowicz Bożenna Elżbieta
Sołtysi	Śliwowski Jarosław, <i>Bruszewo</i> Mitrusiak Paweł, <i>Bruszewo-Borkowizna</i> Kulesza Wiesław, <i>Bujny</i> Jarczewski Andrzej, <i>Chomice</i> Czajkowski Marek, <i>Czajki</i> Perkowski Henryk, <i>Drągi</i> Dworakowski Marian, <i>Dworaki-Pikaty</i> Dworakowski Michał, <i>Dworaki-Staški</i> Falkowski Tadeusz, <i>Idźki Młynowskie</i> Kulesza Zdzisława, <i>Idźki Średnie</i> Perkowska Izabela, <i>Idźki-Wykno</i>	Truskołowski Radosław, <i>Jabłonowo-Katy</i> Banach Stanisław, <i>Jabłonowo-Wypychy</i> Jamiołkowski Jerzy, <i>Jamiołki-Godzieby</i> Jamiołkowska Halina, <i>Jamiołki-Kowale</i> Jamiołkowski Andrzej, <i>Jamiołki-Piotrowięta</i> Tarnowski Mirosław, <i>Jerńki</i> Jarmuszewska Elżbieta, <i>Kowalewszczyzna</i> Jamiołkowski Jan, <i>Kowalewszczyzna-Folwark</i> Żukowicz Bożena, <i>Kruszewo-Brodowo</i> Ożarowski Antoni, <i>Kruszewo-Głąby</i> Borysiuk Elżbieta, <i>Kruszewo-Wypychy</i>
Interesariusze rozwoju turystyki z Gminy Sokoły	Gminny Ośrodek Kultury w Sokolach Giertachowska Wioletta – <i>Dyrektor Zespołu</i> <i>Szkoł Rolniczych w Krzyżewie</i> Kikolski Waldemar – <i>Dyrektor ZS w Sokolach (Radny powiatu)</i> Leśniewska Krystyna – <i>Dyrektor SP w Bruszewie</i> Brzozowski Zbigniew – <i>Dyrektor SP w Kowalewszczyźnie</i> Małgorzata Grabowska – <i>Kierownik Biblioteki</i> Dzielnik Monika – <i>Stowarzyszenie N.A.R.E.W.</i> Perkowska Danuta – <i>Prezes BS w Sokolach</i> Sylpaczuk Ryszard – <i>Prezes SKR w Sokolach</i> Hryc Wanda – <i>Gospodarstwo agroturystyczne</i> <i>„Niezapominajka” w Jerńkach</i>	Roszko Ewa i Andrzej – <i>Gospodarstwo agroturystyczne</i> <i>„Magiczny zakątek” w Waniewie</i> Granaszewscy Marzena i Grzegorz – <i>„Dworek Narwiański” w Jerńkach</i> Szyszko Barbara – <i>Pokoje gościnne w Jerńkach</i> Dziejma Maria – <i>Pokoje gościnne w Waniewie</i> Krysiewicz Eugeniusz – <i>Pokoje gościnne w Waniewie</i> Sokół Eugeniusz – <i>„Baza Turystyki Bagiennej”</i> Makowska Maria – <i>Pokoje gościnne w Waniewie</i> Kociakowska Regina – <i>Pokoje gościnne w Waniewie</i> Janeczko Irena – <i>Pokoje gościnne w Waniewie</i> Dziejma Wiesław – <i>Bar „Techmed” Waniewie</i>

Młodzież z Zespołu Szkół w Sokolach	Grzeszczuk Paweł Czajkowska Agata Kierzkowski Michał Grabowski Mateusz Wnorowska Kamila Leśniewska Anna Rogalska Adrianna	Kalinowska Emilia Stypułkowska Zuzanna Tymińska Emilia Stypułkowska Anna Dziejma Diana Pęza Michał
Studenci kierunku turystyka i rekreacja Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej	Bajko Tomasz Ciborowska Paulina Choińska Paulina Danecka Magda Ferenc Katarzyna Giełżyn Paweł Kamieńska Luiza Kamiński Szymon Kazimierska Kinga Kniżewski Mariusz Kurbat Jacek Makowiecka Kamila Marczyk Urszula Markiewicz Agnieszka Masiejczyk Kornelia Plichta Beata	Rydzewski Albert Rydzewski Kamil Szatyłowicz Justyna Szyryńska Małgorzata Tomaszewska Sylwia Turowska Magdalena Wacewicz Małgorzata Werelich Monika Wojciechowska Urszula Wolińska Katarzyna Woroniecka Sylwia Zabielski Krzysztof Zastocka Katarzyna Zdanewicz Adrian Żużel Wioletta

Szczerze dziękujemy wszystkim za zaangażowanie i współpracę przy tworzeniu dokumentu *Sokoły na Podlasiu – Strategia rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020*. Mamy nadzieję, że będzie ona służyć mieszkańcom i przyczyni się do wzrostu aktywności turystycznej wszystkich odwiedzających obszar.

Wykonawcy

Literatura

Publikacje naukowe:

1. Bielawska I. i inni, *Turystyka w województwie podlaskim*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2001.
2. Bogucka A., *Turystyka w liczbach. Analiza ruchu i zagospodarowania turystycznego w województwie podlaskim*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2005.
3. Gaworecki W.W., *Turystyka*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.
4. Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., *Produkt turystyczny*, PWE, Warszawa 2005.
5. Kiryluk H., Michałowski K., Ziółkowski R., *Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie podlaskim*, Politechnika Białostocka, Białystok 2002.
6. Mazurek J., *Zagospodarowanie turystyczne* [w:] A. Schwichtenberg (red.), *Podstawy turystyki*, Politechnika Koszalińska, Koszalin 2000.
7. Rogalewski O., *Zagospodarowanie turystyczne*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1977.
8. Różycki P., *Zarys wiedzy o turystyce*, Proksenia, Kraków 2006.
9. Szpilko D., Ziółkowski R., *Zagospodarowanie turystyczne obszarów chronionych województwa podlaskiego*, „Ekonomia i Zarządzanie”, nr 1, 2010.
10. *Turystyka*, W. Kurek (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
11. *Turystyka. Zarys wykładu*, A. Panasiuk (red.), Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2001.
12. Wyrzykowski J., *Podstawowe pojęcia z dziedziny turystyki* [w:] S. Toczek-Werner (red.), *Podstawy rekreacji i turystyki*, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Wrocław 2005.
13. Ziółkowski R., *System informacji turystycznej w województwie podlaskim* [w:] K. Michałowski (red.), *Informacja i promocja w turystyce*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2002.

Strategie, plany, ekspertyzy:

1. *Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku*.
2. *Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia N.A.R.E.W. – Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi*.
3. *Ludność w gminach według stanu w dniu 31.12.2011 r. Bilans opracowany w oparciu o wyniki NSP 2011*. Tryb dostępu: www.stat.gov.pl/gus/5840_13211_PLK_HTML.htm.
4. *Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Wysokomazowieckiego na lata 2007-2013*.
5. *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Sokoły na lata 2007-2013*.
6. *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Sokoły, Sokoły 2004*.

7. *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sokoły na lata 2010-2014. Aktualizacja, Sokoły 2010.*
8. *Program rozwoju turystyki i zagospodarowania turystycznego województwa podlaskiego w latach 2010-2015.*
9. *Strategia Rozwoju Powiatu Wysokomazowieckiego 2002-2015.*
10. *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku.*
11. *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokoły, t. 1, Łomża 2001.*
12. *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokoły.*

Zasoby internetowe:

1. www.gminy.pl
2. <http://gimsok.republika.pl>
3. www.sokoly.pl
4. www.ugsokoly.bip.podlaskie.pl
5. www.stowarzyszenienarew.org.pl
6. www.npn.pl
7. www.zielonewrota.pl

Spis rysunków, fotografii i tabel

Rysunki:

Rys. 1.1.	Gmina Sokoły na tle powiatu wysokomazowieckiego	9
Rys. 1.2.	Operacjonalizacja procesu przygotowania Strategii	11
Rys. 2.1.	Obszar Gminy Sokoły	15
Rys. 4.1.	Zakres analizy zagospodarowania turystycznego.....	41
Rys. 5.1.	Wiek respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły	52
Rys. 5.2.	Struktura płci respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły	52
Rys. 5.3.	Struktura wykształcenia respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły	53
Rys. 5.4.	Wykonywany zawód respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły	53
Rys. 5.5.	Miejsce zamieszkania respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły	54
Rys. 5.6.	Poziom identyfikacji respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły z miejscem ich zamieszkania.....	55
Rys. 5.7.	Postawy i oceny respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły wobec miejsca zamieszkania.....	56
Rys. 5.8.	Aktywność obywatelska respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły wobec miejsca zamieszkania.....	57
Rys. 5.9.	Aktywność organizacyjna respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły w ramach przedsięwzięć kulturalnych	57
Rys. 5.10.	Doświadczenie respondentów – mieszkańców Gminy Sokoły w zakresie turystyki	58
Rys. 5.11.	Ocena obecnego stanu rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach jej mieszkańców	59
Rys. 5.12.	Ocena podstawowych elementów zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców	60
Rys. 5.13.	Ocena dostępności elementów zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły w opiniach jej mieszkańców	61
Rys. 5.14.	Elementy zagospodarowania turystycznego Gminy Sokoły wymagające poprawy – opinie mieszkańców	62
Rys. 5.15.	Ocena atrakcyjności turystycznej Gminy Sokoły w opiniach mieszkańców	63
Rys. 5.16.	Ocena atrakcyjności walorów przyrodniczych i antropogenicznych Gminy Sokoły w opiniach mieszkańców	63

Rys. 5.17.	Obiekty wskazane przez mieszkańców Gminy Sokoły, stanowiące o jej atrakcyjności.....	64
Rys. 5.18.	Elementy środowiska przyrodniczego i antropogenicznego wskazane przez mieszkańców Gminy Sokoły stanowiące o marce obszaru	65
Rys. 5.19.	Elementy środowiska przyrodniczego, które w opiniach mieszkańców Gminy Sokoły powinny być bardziej wyeksponowane	65
Rys. 5.20.	Elementy środowiska antropogenicznego, które w opiniach mieszkańców Gminy Sokoły powinny być bardziej wyeksponowane	66
Rys. 5.21.	Opinie mieszkańców Gminy Sokoły wobec wpływu turystyki na poprawę gospodarki oraz jakości życia	67
Rys. 5.22.	Obawy mieszkańców Gminy Sokoły wobec wpływu turystyki na zmianę rodzimej tradycji i kultury	68
Rys. 5.23.	Stosunek mieszkańców Gminy Sokoły wobec zasadności i perspektyw rozwoju turystyki w Gminie Sokoły.....	68
Rys. 5.24.	Stosunek mieszkańców Gminy Sokoły wobec przybywających do nich turystów	69
Rys. 5.25.	Formy turystyki o największym potencjale rozwoju w Gminie Sokoły w opiniach jej mieszkańców	69
Rys. 5.26.	Typy turystów preferowanych jako goście w Gminie Sokoły w opiniach jej mieszkańców	70
Rys. 5.27.	Elementy i procesy rozwoju turystyki w Gminie Sokoły wymagające poprawy w opiniach mieszkańców.....	71
Rys. 5.28.	Proponowane rodzaje działań w zakresie rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach mieszkańców	71
Rys. 6.1.	Wiek respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły.....	74
Rys. 6.2.	Wykształcenie respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły	74
Rys. 6.3.	Miejsce zamieszkania respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły	75
Rys. 6.4.	Miejsce zamieszkania turystów i odwiedzających Gminę Sokoły, w podziale na województwa	75
Rys. 6.5.	Aktywność zawodowa respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły.....	76
Rys. 6.6.	Wielkość gospodarstwa domowego respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły	77
Rys. 6.7.	Szacunkowy dochód respondentów (turystów i odwiedzających Gminę Sokoły) na 1 członka rodziny	77
Rys. 6.8.	Formy turystyki preferowane przez respondentów – turystów i odwiedzających Gminę Sokoły	78
Rys. 6.9.	Formy wyjazdów turystycznych preferowane przez turystów i odwiedzających Gminę Sokoły	79
Rys. 6.10.	Dotychczasowe doświadczenia turystyczne respondentów w podróżowaniu po kraju i za granicą	80
Rys. 6.11.	Formy spędzania czasu wolnego przez respondentów na terenie Gminy Sokoły	81
Rys. 6.12.	Formy wyjazdów turystycznych na teren Gminy Sokoły	82

Rys. 6.13.	Organizator wyjazdów turystycznych respondentów na teren Gminy Sokoły	83
Rys. 6.14.	Motywy przyjazdów respondentów na teren Gminy Sokoły	83
Rys. 6.15.	Czynniki decydujące o wyborze Gminy Sokoły jako miejsca podróży	84
Rys. 6.16.	Źródła wiedzy, które zdecydowały o odwiedzeniu Gminy Sokoły przez respondentów.....	85
Rys. 6.17.	Źródła wiedzy wykorzystywane na terenie Gminy Sokoły przez respondentów	86
Rys. 6.18.	Forma pobytu turystycznego respondentów na terenie Gminy Sokoły	87
Rys. 6.19.	Środek transportu respondentów na teren Gminy Sokoły	88
Rys. 6.20.	Forma przemieszczania się respondentów po terenie Gminy Sokoły	89
Rys. 6.21.	Uczestnictwo turystów i odwiedzających Gminę Sokoły w imprezach kulturalnych	89
Rys. 6.22.	Spożywanie dań regionalnych przez respondentów na terenie Gminy Sokoły.....	90
Rys. 6.23.	Atrakcje turystyczne Gminy Sokoły wskazane przez turystów i odwiedzających	91
Rys. 6.24.	Dostępność oferty spędzania czasu wolnego w trakcie pobytu w Gminie Sokoły w opiniach turystów i odwiedzających	92
Rys. 6.25.	Standard i jakość infrastruktury turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach respondentów ..	93
Rys. 6.26.	Jakość i profesjonalizm obsługi turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach respondentów ..	95
Rys. 6.27.	Poziom cen usług turystycznych w Gminie Sokoły w stosunku do ich jakości	96
Rys. 6.28.	Opinie turystów i odwiedzających na temat mieszkańców Gminy Sokoły	97
Rys. 6.29.	Wcześniejsze wizyty respondentów na terenie Gminy Sokoły	98
Rys. 6.30.	Zadowolenie z pobytu i deklaracja ponownych odwiedzin Gminy Sokoły	98
Rys. 7.1.	Najważniejszy walor Gminy Sokoły w opiniach przedstawicieli lokalnej branży turystycznej	100
Rys. 7.2.	Wykorzystanie waloru w działalności (tworzeniu oferty) turystycznej przez przedstawicieli branży turystycznej Gminy Sokoły	101
Rys. 7.3.	Inne przyrodnicze walory regionu wpływające na działalność przedsiębiorstw turystycznych w Gminie Sokoły	101
Rys. 7.4.	Inne kulturowe walory regionu wpływające na działalność przedsiębiorstw turystycznych w Gminie Sokoły	102
Rys. 7.5.	Wpływ kluczowych walorów turystycznych Gminy Sokoły na formy turystyki i rekreacji w opiniach przedstawicieli lokalnej branży turystycznej	103
Rys. 7.6.	Rodzaj turystyki oddziałującej na Gminę Sokoły w opiniach przedstawicieli branży turystycznej	104
Rys. 7.7.	Ocena czynników funkcjonowania Gminy Sokoły w opiniach przedsiębiorców lokalnej branży turystycznej	105
Rys. 7.8.	Ocena jakości informacji turystycznej Gminy Sokoły w opiniach lokalnych przedsiębiorców branży turystycznej.....	106
Rys. 7.9.	Ocena skuteczności działań jednostek samorządu terytorialnego na rzecz rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach lokalnych przedsiębiorców branży turystycznej	106
Rys. 7.10.	Wpływ czynnika na sprzedaż oferty turystycznej w opiniach przedsiębiorców branży turystycznej Gminy Sokoły	107

Rys. 7.11.	Ocena możliwości rozwoju usług i infrastruktury turystycznej w Gminie Sokoły w opiniach lokalnych przedsiębiorców branży turystycznej.....	108
Rys. 7.12.	Obecne miejsce turystyki w lokalnej gospodarce Gminy Sokoły w opiniach przedsiębiorców branży turystycznej.....	109
Rys. 7.13.	Przyszłe miejsce turystyki w lokalnej gospodarce Gminy Sokoły w opiniach przedsiębiorców branży turystycznej.....	110
Rys. 7.14.	„Miękkie” determinanty rozwoju turystyki w Gminie Sokoły w opiniach lokalnych przedsiębiorców branży turystycznej.....	110
Rys. 13.1.	Proces segmentacji rynku turystycznego	132
Rys. 14.1	Przykładowy schemat organizacyjny monitoringu wdrażania dokumentu <i>Sokoły na podlasiu – Strategii rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020</i>	134

Fotografie:

Fot. 2.1	Zespół Szkół Rolniczych w Krzyżewie	16
Fot. 2.2	Gminny Ośrodek Kultury w Sokołach.....	17
Fot. 3.1.	Aleja Lipowa w Krzyżewie.....	23
Fot. 3.2	Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sokołach	30
Fot. 3.3	Spichlerz (Lamus) Plebański w Sokołach	32

Tabele:

Tabela 3.1.	Nieruchome zabytki Gminy Sokoły ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków	29
Tabela 3.2.	Zabytkowa architektura cmentarna Gminy Sokoły ujęta w wojewódzkiej ewidencji zabytków.....	30
Tabela 3.3.	Pozostałe elementy zabytkowej architektury Gminy Sokoły ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.....	31
Tabela 3.4.	Pozostałe zabytki architektoniczne Gminy Sokoły	31
Tabela 3.5.	Inne obiekty o szczególnej wartości historycznej i kulturowej w Gminie Sokoły	33
Tabela 3.6.	Kalendarz imprez organizowanych w Gminie Sokoły w 2012 roku	35
Tabela 4.1.	Obiekty noclegowe w Gminie Sokoły	42
Tabela 4.2.	Obiekty gastronomiczne w Gminie Sokoły.....	45
Tabela 4.3.	Szlaki turystyczne i ścieżki dydaktyczne przebiegające przez Gminę Sokoły	47
Tabela 8.1.	Analiza mocnych i słabych stron rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	114
Tabela 8.2.	Analiza szans i zagrożeń rozwoju turystyki w Gminie Sokoły.....	115
Tabela 13.1.	Charakterystyka podstawowych segmentów rynku, kluczowych dla Gminy Sokoły	135-137
Tabela 13.2.	Hierarchia segmentów docelowych rozwoju turystyki w Gminie Sokoły	139-140
Tabela 14.1.	Uczestnicy zaangażowani w proces tworzenia <i>Strategii</i>	145-146